

ISSN 2663-3426 (PRINT)
ISSN 2663-3434 (ONLINE)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**SCIENTIFIC BULLETIN
OF KHERSON STATE UNIVERSITY**

Серія:
**ГЕРМАНІСТИКА
ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ**
Випуск 1

Series:
**GERMANIC STUDIES
AND INTERCULTURAL COMMUNICATION**
Issue 1

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Цанів Алла Олексіївна – доктор філологічних наук, доцент, проректор з міжнародної та науково-педагогічної роботи, професор кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова (Херсонський державний університет, Україна)

Члени редакційної колегії:

Ковбасюк Лариса Анатоліївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри німецької та романської філології (Херсонський державний університет, Україна)

Козлова Тетяна Олегівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології та лінгводидактики (Запорізький національний університет, Україна)

Крисанова Тетяна Анатоліївна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри практики англійської мови (Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна)

Мартинюк Алла Петрівна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна)

Олексенко Володимир Павлович – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української і слов'янської філології та журналістики (Херсонський державний університет, Україна)

Попкова Оксана Анатоліївна – кандидат філологічних наук, доцент, викладач кафедри української і слов'янської філології та журналістики (Херсонський державний університет, Україна)

Ельжбета Кржановська-Ключевська – доктор філософії, почесний професор Інституту англійської мови (Ягеллонський університет, Польща)

Ема Вирубалова – доктор філософії, доцент з ранньомодерної англійської літератури кафедри англійської філології (Трінті-коледж Дубліна, Ірландія)

**На підставі Наказу Міністерства освіти і науки України
від 14.05.2020 № 624 (додаток 2) журнал внесений до переліку фахових видань України
(категорія «Б») у галузі філології (В11 – Філологія (за спеціалізаціями))**

**Затверджено відповідно до рішення вченої ради
Херсонського державного університету
(Протокол від 25.05.2026 р. № 17)**

**Журнал включено до наукометричної бази даних
Index Copernicus (Республіка Польща)**

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення No 2944 від 24.10.2024 року. Ідентифікатор медіа R30-05624.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Херсонський державний університет (вул. Університетська, 27, м. Херсон, 73000, e-mail: office@ksu.ks.ua. Тел.: +38 096 310 26 36).

Періодичність: 2 рази на рік.

Офіційний сайт видання: <http://tsj.journal.kspu.edu>

ISSN 2663-3426 (PRINT)
ISSN 2663-3434 (ONLINE)

© Херсонський державний університет, 2025
© Оформлення «Видавничий дім «Гельветика», 2025

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

Ємець Борис Вячеславович

УГОДА VS ПРЕСРЕЛІЗ: ЛЕКСИЧНИЙ КОНТРАСТ
В АНГЛОМОВНІЙ ОФІЦІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ВОЄННОГО ЧАСУ.....5

Kovbasyuk Larysa Anatolijwna

DARSTELLUNG DES KRIEGES IN ESSAYS VON KATERYNA MISHCHENKO:
EINE LINGUISTISCHE ANALYSE.....13

СЕКЦІЯ 2

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Белехова Лариса Іванівна, Шаповал Олександра Сергіївна

КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ РЕЦЕПЦІЇ НЕПРИРОДНОГО НАРАТИВУ
В МЕТАМОДЕРНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ К. ІШГУРО).....19

Крюкова Юлія Дмитрівна, Чарікова Ірина Василівна

DOMESTICATION TA FOREIGNIZATION У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ ЦАРИНІ:
ДИХОТОМІЧНИЙ ТУМБЛЕР ЧИ КОНТИНУУМ ВЗАЄМОДІЇ
СВОГО ТА ЧУЖОГО (ЧАСТИНА 2).....27

СЕКЦІЯ 3

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Pavliuk Nataliia Veniaminivna

JUDICIAL METAPHORS FROM SEMANTIC, CONCEPTUAL
AND TRANSLATION PERSPECTIVES.....39

Prihodko Ganna Iliyva

MEDIATEXT IN THE PARADIGM OF INTERTEXTUALITY.....46

Татьянченко Олена Олександрівна

ВХОДЖЕННЯ АНГЛІЦИЗМІВ В ІНШОМОВНІ СТРУКТУРИ.....50

Tsapiv Alla Oleksiivna, Stavenko Olena Viktorivna

DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCE THROUGH ONLINE SPEAKING
CLUBS: A CASE STUDY OF INTERNATIONAL VIRTUAL COLLABORATION
AT KHERSON STATE UNIVERSITY.....56

CONTENTS

SECTION 1

GERMANIC LANGUAGES

Yemets Borys Viacheslavovych

AGREEMENT VS PRESS RELEASE: LEXICAL CONTRAST
IN ENGLISH-LANGUAGE OFFICIAL WARTIME COMMUNICATION..... 5

Kovbasyuk Larysa Anatolijwna

DARSTELLUNG DES KRIEGES IN ESSAYS VON KATERYNA MISHCHENKO:
EINE LINGUISTISCHE ANALYSE.....13

SECTION 2

TRANSLATION STUDIES

Bieliekhova Larysa Ivanivna, Shapoval Oleksandra Serhiyivna

COGNITIVE MECHANISMS OF THE RECEPTION
OF UNNATURAL NARRATIVE IN METAMODERN LITERARY DISCOURSE
(BASED ON THE WORKS OF KAZUO ISHIGURO).....19

Kriukova Yuliya Dmytrivna, Charikova Iryna Vasylivna

DOMESTICATION AND *FOREIGNIZATION* IN TRANSLATION STUDIES:
ON-OFF COGNITIVE TOGGLE OR A CONTINUUM OF THE *NATIVE-FOREIGN*
INTERACTIO (PART 2)..... 27

SECTION 3

INTERCULTURAL COMMUNICATION

Pavliuk Nataliia Veniaminivna

JUDICIAL METAPHORS FROM SEMANTIC, CONCEPTUAL
AND TRANSLATION PERSPECTIVES..... 39

Prihodko Ganna Illivna

MEDIATEXT IN THE PARADIGM OF INTERTEXTUALITY.....46

Tatyanchenko Olena Oleksandrivna

THE INTEGRATION OF ANGLICISMS INTO FOREIGN
LANGUAGE STRUCTURES..... 50

Tsapiv Alla Oleksiivna, Stavenko Olena Viktorivna

DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCE THROUGH ONLINE SPEAKING
CLUBS: A CASE STUDY OF INTERNATIONAL VIRTUAL COLLABORATION
AT KHERSON STATE UNIVERSITY..... 56

СЕКЦІЯ 1 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.111'373'42:[341.24+659.3]:355.01
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-1>

УГОДА VS ПРЕСРЕЛІЗ: ЛЕКСИЧНИЙ КОНТРАСТ В АНГЛОМОВНІЙ ОФІЦІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ВОЄННОГО ЧАСУ

Ємець Борис Вячеславович,
аспірант кафедри англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова
Херсонський державний університет
byemets@ksu.ks.ua
orcid.org/0009-0005-4438-7221

У статті розглядається зіставний лексичний аналіз англійськомовних офіційних двосторонніх угод і офіційних пресрелізів, які описують ті самі або безпосередньо пов'язані події підписання документів у воєнному дискурсі. Важливість дослідження зумовлена потребою розмежувати дві споріднені, але функційно різні форми офіційної комунікації: угоду як правничо-інституційний текст кодифікації зобов'язань і пресреліз як публічно-інтерпретативний текст, який пояснює значення події для ширшої аудиторії. На відміну від досліджень, зосереджених на загальній лінгвокогнітивній характеристиці офіційно-ділових документів або на кількісній операціоналізації їхнього перлокутивного потенціалу, у цій статті увагу зосереджено саме на жанрово зумовленому лексичному контрасті між юридичною кодифікацією та публічним фреймуванням.

Матеріалом дослідження стали офіційні англійськомовні тексти безпекових угод України з Великою Британією, Польщею, Хорватією та Францією, відповідні офіційні повідомлення і заяви про їх підписання, а також Спільна декларація країн G7 про підтримку України як порівняльний приклад публічно-дипломатичної формули. Методологічно стаття спирається на жанровий аналіз, юридичну лінгвістику, фреймову семантику, когнітивну семантику та критичний дискурс-аналіз. Застосовано зіставний, лексико-семантичний, контекстуально-інтерпретаційний і лінгвокогнітивний методи. Установлено, що угоди тяжіють до інституційних і процедурних одиниць типу *Participants, cooperation, capabilities, assistance, implementation, long-term support*, тоді як пресрелізи активніше використовують динамічні, конкретизувальні та оцінні одиниці типу *enables, interception, victory, ambitious, practical consequences*. Доведено, що пресреліз не дублює угоду, а перекодовує її юридично-інституційний зміст у публічно зрозумілу й прагматично посилену форму.

Ключові слова: угода, пресреліз, воєнний дискурс, англійськомовна офіційна комунікація, лексичний контраст, юридична лексика, оцінна лексика, фрейм.

AGREEMENT VS PRESS RELEASE: LEXICAL CONTRAST IN ENGLISH-LANGUAGE OFFICIAL WARTIME COMMUNICATION

Yemets Borys Viacheslavovych,
PhD student at the Oleh Mishukov Department of English Philology
and World Literature Kherson State University
byemets@ksu.ks.ua
orcid.org/0009-0005-4438-7221

The article presents a contrastive lexical analysis of English-language official bilateral agreements and official press releases reporting the same or directly related signing events in wartime discourse. The relevance of the study lies in the need to distinguish two related but functionally different forms of official communication: the agreement as a legal-institutional text that codifies obligations, and the press release as a public-interpretative text that explains the meaning of the event to a wider audience. Unlike studies focused on the general linguo-cognitive characteristics of official business documents or on the quantitative operationalization of their perlocutionary potential, this article concentrates specifically

on the genre-conditioned lexical contrast between legal codification and public framing. The material of the study includes the official English-language texts of Ukraine's security agreements with the United Kingdom, Poland, Croatia, and France, the corresponding official signing news items and statements, and the G7 Joint Declaration of Support for Ukraine as a comparative example of a public diplomatic formula. The findings show that agreements tend to foreground institutional and procedural units such as *Participants*, *cooperation*, *capabilities*, *assistance*, *implementation*, and *long-term support*, whereas press releases more actively employ *dynamic*, *concrete*, and *evaluative units* such as *enables*, *interception*, *victory*, *ambitious*, and *practical consequences*. Therefore, the agreement–press release pair is a productive object for English lexicology because it demonstrates how one event receives two different lexical realizations depending on genre, addressee, and communicative purpose.

Key words: *agreement, press release, wartime discourse, English-language official communication, lexical contrast, legal lexis, evaluative lexis, frame.*

Вступ. У воєнному дискурсі офіційна комунікація функціонує не як однорідний масив текстів, а як система взаємопов'язаних жанрів, кожен із яких виконує власне комунікативне завдання. Угода, меморандум, декларація, заява або пресреліз можуть стосуватися однієї й тієї самої події, однак подають її по-різному з погляду лексичної організації та жанрової функції. У межах цієї статті увагу зосереджено на контрасті між двосторонньою офіційною угодою та офіційним пресрелізом про її підписання. Такий підхід відповідає жанровому розумінню тексту як соціально закріпленої комунікативної події та дає змогу не повторювати попередні дослідження, де предметом аналізу була загальна лінгвокогнітивна характеристика офіційно-ділових документів або інтегративна методологія їх кількісного вивчення (Swales, 1990; Askehave & Swales, 2001).

Це дослідження важливе тому, що в умовах російсько-української війни офіційні угоди України з державами-партнерами супроводжуються численними публічними повідомленнями, заявами й пресрелізами. Угода фіксує інституційний зміст співробітництва, зобов'язання, механізми та процедури. Пресреліз, своєю чергою, пояснює публічне значення угоди, акцентує її практичний результат і часто підсилює оцінку, символічну або мобілізаційну складову. Отже, між угодою та пресрелізом виникає не повтор, а жанрово зумовлене переформатування змісту, що узгоджується з описом пресрелізу як гібридного жанру, зорієнтованого на попереднє фреймування події для адресата (Jacobs, 1999; Catenaccio, 2008). Такий матеріал є особливо цінним для англійської лексикології, оскільки він дозволяє проаналізувати, як одна подія реалізується у двох різних лексичних профілях: правничо-інституційному і публічно-інтерпретативному. У першому переважають формули зобов'язання, процедурні номінації, інституційні суб'єкти та абстрактні іменники; у другому активізуються конкре-

тизувальні дієслова, квантитативні маркери, оцінні прикметники, публічно впізнавані формули й семантичні одиниці високої медійної циркуляції (Fairclough, 2003; van Dijk, 2008).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Офіційні документи розглядаються як соціально закріплені комунікативні події в рамках жанрового аналізу. Їх структура визначається метою, адресатом і професійним контекстом (Swales, 1990; Bhatia, 1993; Askehave & Swales, 2001). У цій статті особливо важливо враховувати, що жанр – це не лише композиційна форма, але й спосіб організації лексичного вибору. Таким чином, лексичний профіль угоди та пресрелізу не може бути однаковим, навіть якщо вони стосуються однієї події. Юридична лінгвістика звертає увагу на те, що мова юридичних документів повинна бути точною, повторюваною, формульною, інституційно стабільною і мінімізувати неоднозначність (Tiersma, 1999; Crystal & Davy, 1969; Williams, 2005).

Для угод це означає переважання таких лексичних засобів, як *Participants*, *Parties*, *obligations*, *cooperation*, *implementation*, *assistance*, *provisions*, *mechanisms*, *consultations*. Ці одиниці не є випадковими: вони підтримують правничу силу документа й утворюють стабільне лексичне середовище інституційної відповідальності (Tiersma, 1999; Williams, 2005).

Натомість пресрелізи як публічно-інституційні тексти описуються у працях з аналізу медіа- та PR-жанрів як гібридні жанри, що поєднують інформування, просування, підготовку новинного сприйняття й попереднє формулювання того, як подія має бути подана аудиторії (Jacobs, 1999; Catenaccio, 2008). У випадку воєнного дискурсу ця гібридність посилюється: пресреліз має не лише повідомити про підписання документа, а й показати його політичну вагу, практичний результат і символічне значення (Fairclough, 2003; D'Arco, Marino, & Resciniti, 2024).

Когнітивна семантика та фреймова семантика дають змогу пояснити, чому лексичні

одиниці в таких текстах не функціонують ізольовано, а активують ширші когнітивні структури: *SECURITY, SUPPORT, COOPERATION, DETERRENCE, RECONSTRUCTION, RESPONSIBILITY* (Fillmore, 1982; Lakoff & Johnson, 1980; Fauconnier & Turner, 2002). Критичний дискурс-аналіз, у свою чергу, дозволяє розглядати лексичний вибір як інструмент легітимації, оцінювання та керування інтерпретацією (Fairclough, 2003; van Dijk, 2008; Hart, 2014). Метафоричний і фреймовий потенціал офіційно-ділової лексики також описується в дослідженнях терміносполук і метафори в офіційному документі (Charteris-Black, 2004; Demyanchuk, 2023).

Мета, завдання, матеріал і методи дослідження. Мета статті полягає у виявленні лексичного контрасту між англомовними офіційними двосторонніми угодами та офіційними пресрелізами, що повідомляють про ті самі або безпосередньо пов'язані події підписання, а також у з'ясуванні того, як жанр впливає на вибір термінів, колокацій, формульних виразів і оцінної лексики.

Для досягнення мети поставлено такі завдання: (1) визначити лексичний профіль угоди як правничо-інституційного жанру; (2) описати лексичний профіль пресрелізу як публічно-інтерпретативного жанру; (3) зіставити лексичні одиниці, які репрезентують безпеку, підтримку, зобов'язання й практичний результат у двох жанрах; (4) пояснити, як пресреліз перекодує юридично-інституційний зміст угоди у публічно зрозумілий формат; (5) визначити когнітивно-прагматичний ефект такого перекодування.

Матеріалом дослідження є офіційні англомовні документи: *Agreement on Security Co-operation between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine; Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland; Ukraine and Poland Have Signed a Security Agreement: the Document Enables the Interception of Russian Missiles and Drones; Agreement on Long-Term Cooperation and Support between Ukraine and the Republic of Croatia; Cooperation Between Defense Industries and Support for Humanitarian Demining: Ukraine and Croatia Sign Agreement; Agreement on security cooperation between Ukraine and France; In Paris, Volodymyr Zelenskyy and Emmanuel Macron signed the Agreement on security cooperation between Ukraine and France; We signed an ambitious security agreement that*

strengthens Ukraine, our warriors and our people; Joint Declaration of Support for Ukraine.

Методи дослідження включають зіставний аналіз, лексико-семантичний аналіз, контекстуально-інтерпретаційний аналіз, фреймову інтерпретацію та елементи критичного дискурс-аналізу. Одиницею спостереження виступає не лише окрема лексема, а й колокація, формульний вираз, оцінна одиниця та фрагмент, у якому лексичний вибір створює жанрово специфічний ефект. Поєднання якісного дискурс-аналізу з лексико-семантичним спостереженням відповідає сучасній практиці інтегрування CDA і корпусно орієнтованих процедур (Baker et al., 2008; Fairclough, 2003).

1. Угода як правничо-інституційний лексичний реєстр

Офіційна двостороння угода у воєнному дискурсі є текстом кодифікації. Її основне завдання полягає не в тому, щоб зробити подію максимально помітною для широкого адресата, а в тому, щоб закріпити політичні домовленості, інституційні механізми, напрями співробітництва й межі відповідальності сторін. Тому лексика угоди тяжіє до стабільності, формульності та юридичної передбачуваності (Tiersma, 1999; Williams, 2005).

Типовими для угоди є інституційні іменники *Participants, Parties, cooperation, assistance, support, implementation, consultations, mechanisms, provisions, framework*. Вони зменшують імовірність небажаної інтерпретаційної варіативності, створюючи лексичний каркас документа. Водночас ці одиниці не є повністю нейтральними: у воєнному контексті навіть слова *cooperation* або *support* входять до ширших фреймів союзницької солідарності, безпеки та постійної відповідальності (Fillmore, 1982; Fairclough, 2003). Показовою є формула *The Participants will work together*, яка повторюється в різних безпекових угодах. Завдяки своїй лексичній функції вона одночасно позначає колективний суб'єкт, майбутню спрямованість дії та процедурну рамку співпраці (Crystal & Davy, 1969; Tiersma, 1999).

Така формула відрізняється від публічного вислову на кшталт *strengthens Ukraine* або *enables interception*, оскільки не прагне до медійної виразності, а забезпечує юридично-інституційну стабільність.

2. Пресреліз як публічно-інтерпретативний лексичний реєстр

Пресреліз про підписання угоди виконує іншу функцію. Він не дублює повний зміст документа, а переформатовує його для публічного адресата. У центрі такого тексту зазвичай

опиняються не процедурні механізми, а значення події, її практичний результат, політична вага, символічний ефект або емоційно посилена оцінка (Jacobs, 1999; Catenaccio, 2008).

Для пресрелізу характерні динамічні дієлова та публічно впізнавані словосполучення: *signed, strengthens, enables, reaffirms, supports, protects, practical consequences, victory, ambitious security agreement, interception of missiles and drones*. Ці одиниці мають вищу медійну придатність і легше переносяться в заголовки, короткі цитати та усні коментарі (Jacobs, 1999; Fairclough, 2003).

Таким чином, пресреліз функціонує як жанр публічного фреймування. Якщо угода відповідає на питання “що сторони формально зобов’язуються робити?”, то пресреліз відповідає на питання “чому ця угода важлива саме зараз?”. Саме тому його лексика часто більш конкретна, оцінна і прагматично інтенсивна (Catenaccio, 2008; van Dijk, 2008).

3. Польська пара: від інституційної співпраці до практичного ефекту

Польська пара документів є одним із найпоказовіших прикладів жанрового лексичного контрасту. В угоді “Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland” типовим є формулювання “*The Participants will work together to strengthen Ukraine’s military capabilities*”. Тут центральними є інституційний суб’єкт *Participants*, процедурна формула *will work together* і стратегічна номінація *military capabilities* (President of Ukraine, 2024d).

Офіційний пресреліз про підписання цієї угоди має інший лексичний фокус уже в заголовку: “*the document enables the interception of Russian missiles and drones*”. Лексеми *enables, interception, missiles, drones* роблять ефект документа безпосередньо видимим для публічного адресата. Пресреліз не пояснює юридичну архітектоніку угоди, а виносить на перший план конкретну дію, яку аудиторія може сприйняти як практичний результат (President of Ukraine, 2024g).

Отже, у польській парі спостерігаємо такий контраст: угода кодифікує *cooperation* і *capabilities*, тоді як пресреліз актуалізує *effect* та *protection*. З погляду лексикології це означає перехід від абстрактно-інституційних номінацій до конкретизувальної лексики високої публічної зрозумілості.

4. Хорватська пара: від довготривалої підтримки до формули перемоги

Хорватська угода “Agreement on Long-Term Cooperation and Support between Ukraine

and the Republic of Croatia” містить типову для правничо-дипломатичного жанру формулу: “*Croatia will continue to provide long-term political, security and financial support to Ukraine*”. У цьому фрагменті ключовими є *long-term, political, security and financial support, continue to provide*. Лексичний ефект полягає у створенні образу стійкої, багатомісної та тривалої підтримки (President of Ukraine, 2024a).

На додаток до цього угода містить чітку оцінну формулу, яка характеризує “*unprovoked aggression*”. Це свідчить про те, що моральне оцінювання і юридична нейтральність у воєнному дискурсі є відносними. Навіть у правових текстах можна використовувати оцінну лексику, якщо вона потрібна для встановлення рамок морального осуду та легітимності (President of Ukraine, 2024a; Fairclough, 2003).

Пресреліз про підписання хорватської угоди ще більше підсилює публічний компонент, використовуючи формулювання “*supporting Ukraine until victory in the war*”. Лексема *victory* є значно більш символічною й емоційно насиченою, ніж нейтральніша формула *long-term political, security and financial support*. Отже, пресреліз переводить інституційну підтримку у фрейм політичної мети та публічної солідарності (President of Ukraine, 2024e).

5. Французькі офіційні тексти: оцінний прикметник як засіб публічного фреймування

Французький матеріал є особливо продуктивним, оскільки охоплює як текст угоди, так і офіційні повідомлення про її підписання. В офіційному повідомленні “In Paris, Volodymyr Zelenskyu and Emmanuel Macron signed the Agreement on security cooperation between Ukraine and France” акцентується на факті підписання та кількісно конкретизується підтримка, зокрема через згадку обсягу військової допомоги. Така квантитивність підсилює достовірність і публічну переконливість повідомлення (President of Ukraine, 2024c; President of Ukraine, 2024f).

У постпідписній заяві “*We signed an ambitious security agreement that strengthens Ukraine, our warriors and our people*” центральним стає прикметник *ambitious*. З лексикологічного погляду він не є юридичним терміном і не додає формально-нормативного змісту до угоди. Його функція інша: він одразу задає позитивну оцінну рамку документа (President of Ukraine, 2024h).

Дієслово *strengthens* також має виразний публічно-прагматичний потенціал. Воно не лише повідомляє про результат, а й формує уявлення про угоду як про інструмент посилення держави, армії та суспільства. У цьому випадку пресреліз/заява працює як жанр оцінної інтерпретації, що робить правничий документ політично й емоційно видимим (President of Ukraine, 2024h; Fairclough, 2003).

6. Угода Україна – Велика Британія та Спільна декларація країн G7 про підтримку України як моделі довготривалого публічно-дипломатичного зобов'язання

Угода між Україною та Великою Британією демонструє класичний лексичний профіль правничо-дипломатичного документа. У ній помітні формули довготривалої співпраці, стабільної підтримки та інституційної координації. Лексеми *long-term relationship, security co-operation, support, assistance, deterrence, resilience* створюють фрейм не одноразової допомоги, а тривалої безпекової архітектури (President of Ukraine, 2024b; Fillmore, 1982).

Спільна декларація країн G7 про підтримку України є порівняльним прикладом публічно-дипломатичної формули, що стосується України. Формули *reaffirm our unwavering commitment i for as long as it takes* є короткими, повторюваними та широко відомими. Їхня сила полягає в публічній стабілізації смислу, а не в юридичній деталізації: вони демонструють постійність підтримки, тривалість зобов'язання та політичну єдність партнерів (Prime Minister's Office, 10 Downing Street, 2023).

Таким чином, Спільна декларація G7 демонструє, як офіційна дипломатична мова може створювати формули, які потім використовуються як знаки солідарності в ширшому

публічному дискурсі. Це підтверджує, що офіційні тексти воєнного часу створюють не лише нормативні положення, а й повторювані лексичні формули високої дискурсивної циркуляції (Prime Minister's Office, 10 Downing Street, 2023; Fairclough, 2003).

7. Узагальнювальна таблиця лексичного контрасту (табл. 1).

Як видно з таблиці, головна відмінність полягає не в тому, що пресреліз є “менш офіційним”, а в тому, що він виконує іншу офіційну функцію. Угода стабілізує правничий зміст; пресреліз стабілізує публічну інтерпретацію. Угода потребує точності, пресреліз – зрозумілості й комунікативної видимості (Tiersma, 1999; Jacobs, 1999; Catenaccio, 2008).

Отже, лексичний контраст між двома жанрами не є поверхневим стилістичним явищем. Він відображає глибшу різницю між кодифікацією та фреймуванням, між правничою відповідальністю та публічною інтерпретацією, між процедурним змістом і прагматичним ефектом [Swales, 1990; Fairclough, 2003].

8. Когнітивно-прагматичний ефект жанрового перекодування

Жанрове перекодування змісту угоди у пресрелізі має когнітивно-прагматичний характер. Угода створює структуровану правничу реальність, у якій сторони мають певні ролі, обов'язки й механізми взаємодії. Пресреліз перетворює цю реальність на публічно зрозумілий наратив: угода не просто існує, вона “посилює”, “дозволяє”, “підтверджує”, “наближає перемогу”, “має практичні наслідки” (Hart, 2014; van Dijk, 2008).

На когнітивному рівні пресреліз активує ті самі базові фрейми, що й угода, однак змінює спосіб їх презентації. Фрейм *SECURITY* у тексті угоди реалізується через *cooperation*,

Таблиця 1

Параметр	Угода	Пресреліз / заява	Лексична функція контрасту
Суб'єкт дії	Participants, Parties	President, document, agreement, Ukraine, warriors, people	Перехід від інституційного суб'єкта до публічно впізнаваного адресата
Тип дії	will work together, will continue to provide, cooperate	enables, strengthens, reaffirms, signed	Перехід від процедурності до динамічної подієвості
Домінантні іменники	cooperation, assistance, capabilities, support, implementation	interception, missiles, drones, victory, consequences	Перехід від абстрактної інституційності до конкретного ефекту
Оцінність	unprovoked aggression, shared responsibility	ambitious, victory, practical consequences	Підсилення оцінної та символічної рамки в публічному жанрі
Комунікативна мета	Кодифікувати зобов'язання	Пояснити значення події	Юридична стабілізація vs публічне фреймування

capabilities, deterrence, mechanisms; у пресрелізі – через *missiles, drones, interception, protection*. Фрейм *SUPPORT* в угоді виражається через *long-term support, assistance, financial and security support*; у пресрелізі – через *unwavering commitment, until victory, strengthens Ukraine* (Fillmore, 1982; Lakoff & Johnson, 1980; Fauconnier & Turner, 2002).

Таким чином, пресреліз не є вторинним текстом у слабкому значенні. Він є вторинним лише за відношенням до події підписання, але первинним у публічній інтерпретації цієї події. Саме через пресреліз багато адресатів отримують не юридичне, а соціально-політичне розуміння угоди. Для лексикології це означає, що аналіз офіційної комунікації має враховувати не лише окремих текст, а й пару жанрово пов'язаних текстів (Askehave & Swales, 2001; Jacobs, 1999).

Висновки. Проведений аналіз доводить, що пара “офіційна угода – офіційний пресреліз” є самостійним і продуктивним об'єктом лексикологічного дослідження в межах англомовного воєнного дискурсу. Обидва жанри належать до офіційної комунікації, однак реалізують одну подію через різні лексичні механізми.

Угода функціонує як правничо-інституційний текст кодифікації. Її лексичний профіль визначають інституційні суб'єкти, процедурні дієслова, абстрактні іменники, формульні вирази та колокації, спрямовані на фіксацію довготривалих зобов'язань. Пресреліз функціонує як публічно-інтерпретативний текст, у якому правничий зміст угоди перетворюється на зрозумілу, динамічну й оцінно посилену публічну формулу.

Найвиразніші лексичні контрасти виявлено між: *Participants / document; will work together / enables; military capabilities / interception of missiles and drones; long-term support / until victory; security cooperation / ambitious security agreement*. Ці пари показують, що пресреліз не просто скорочує угоду, а змінює її лексичну організацію відповідно до іншого адресата й іншої комунікативної мети.

Отже, у межах англомовної офіційної комунікації воєнного часу угода і пресреліз утворюють взаємодоповнювальну жанрову пару: перша кодифікує зобов'язання, друга фреймує їх публічне значення. Перспективи подальших досліджень убачаємо в розширенні корпусу пар “*agreement – press release*”, кількісному зіставленні частот терміноло-

гічної та оцінної лексики, а також у порівнянні англомовних і україномовних версій офіційних повідомлень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Askehave, I., & Swales, J. M. (2001). Genre identification and communicative purpose: A problem and possible solution. *Applied Linguistics*, 22(2), 195–212.
2. Baker, P., Gabrielatos, C., Khosravini, M., Krzyzanowski, M., McEnery, T., & Wodak, R. (2008). A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics. *Discourse & Society*, 19(3), 273–305. <https://doi.org/10.1177/0957926508088962>
3. Bhatia, V. K. (1993). *Analysing genre: Language use in professional settings*. London: Longman.
4. Catenaccio, P. (2008). Press releases as a hybrid genre: Addressing the informative/promotional conundrum. *Pragmatics*, 18(1), 9–31. <https://doi.org/10.1075/prag.18.1.02cat>
5. Charteris-Black, J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
6. Crystal, D., & Davy, D. (1969). *Investigating English style*. London: Longman.
7. D'Arco, M., Marino, V., & Resciniti, R. (2024). Stop business with Russia! Exploring the representation and perceived authenticity of corporate activism in response to Russia-Ukraine war. *Italian Journal of Marketing*, 2024(1), 55–76. <https://doi.org/10.1007/s43039-023-00085-0>
8. Demyanchuk, Y. I. (2023). The term combination and the metaphor in the official business document: Cognitive aspect. *Alfred Nobel University Journal of Philology*, 1(25).
9. Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.
10. Fauconnier, G., & Turner, M. (2002). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
11. Fillmore, C. J. (1982). Frame semantics. In *Linguistics in the Morning Calm* (pp. 111–137). Seoul: Hanshin.
12. Hart, C. (2014). *Discourse, grammar and ideology: Functional and cognitive perspectives*. London: Bloomsbury.
13. Jacobs, G. (1999). *Preformulating the news: An analysis of the metapragmatics of press releases*. Amsterdam: John Benjamins.
14. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
15. Swales, J. M. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
16. Tiersma, P. M. (1999). *Legal language*. Chicago: University of Chicago Press.
17. van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and power*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
18. Williams, C. (2005). *Tradition and change in legal English: Verbal constructions in prescriptive texts*. Bern: Peter Lang.
19. President of Ukraine. (2024a, October 9). Agreement on Long-Term Cooperation and Support between Ukraine and the Republic of Croatia. <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-dovgostrokove-spivrobotnictvo-ta-pidtrimku-mizh-uk-93733>

20. President of Ukraine. (2024b, January 12). Agreement on Security Co-operation between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine. <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277>
 21. President of Ukraine. (2024c, February 16). Agreement on security cooperation between Ukraine and France. <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89005>
 22. President of Ukraine. (2024d, July 8). Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland. <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-92009>
 23. President of Ukraine. (2024e, October 9). Cooperation Between Defense Industries and Support for Humanitarian Demining: Ukraine and Croatia Sign Agreement. <https://www.president.gov.ua/en/news/spivpracya-mizh-opk-ta-pidtrimka-v-gumanitarnomu-rozminuvann-93737>
 24. President of Ukraine. (2024f, February 16). In Paris, Volodymyr Zelenskyy and Emmanuel Macron signed the Agreement on security cooperation between Ukraine and France. <https://www.president.gov.ua/en/news/u-parizhi-volodimir-zelenskij-ta-emmanuel-makron-pidpisali-u-89013>
 25. President of Ukraine. (2024g, July 8). Ukraine and Poland Have Signed a Security Agreement: The Document Enables the Interception of Russian Missiles and Drones. <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-ta-polsha-uklali-bezpekovu-ugodu-dokument-peredbach-92013>
 26. President of Ukraine. (2024h, February 17). We signed an ambitious security agreement that strengthens Ukraine, our warriors and our people – Head of State after the meeting with the President of France. <https://www.president.gov.ua/en/news/pidpisano-ambitnu-bezpekovu-ugodu-yakoposilyuye-ukrayinu-na-89017>
 27. Prime Minister's Office, 10 Downing Street. (2023, July 12). Joint declaration of support for Ukraine. GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/publications/g7-joint-declaration-of-support-for-ukraine-12-july-2023/joint-declaration-of-support-for-ukraine>
- REFERENCES:**
1. Askehave I., & Swales J. M. (2001). Genre identification and communicative purpose: A problem and possible solution. *Applied Linguistics*, 22(2), P. 195–212.
 2. Baker P., Gabrielatos C., Khosravinik M., Krzyzanowski M., McEnery T., & Wodak R. (2008). A useful methodological synergy? Combining critical discourse analysis and corpus linguistics. *Discourse & Society*, 19(3), P. 273–305. <https://doi.org/10.1177/0957926508088962>
 3. Bhatia V. K. (1993). *Analysing genre: Language use in professional settings*. London: Longman.
 4. Catenaccio P. (2008). Press releases as a hybrid genre: Addressing the informative/promotional conundrum. *Pragmatics*, 18(1), P. 9–31. <https://doi.org/10.1075/prag.18.1.02cat>
 5. Charteris-Black J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
 6. Crystal D., & Davy D. (1969). *Investigating English style*. London: Longman.
 7. D'Arco M., Marino V., & Resciniti R. (2024). Stop business with Russia! Exploring the representation and perceived authenticity of corporate activism in response to Russia–Ukraine war. *Italian Journal of Marketing*, 2024(1), P. 55–76. <https://doi.org/10.1007/s43039-023-00085-0>
 8. Demyanchuk Y. I. (2023). The term combination and the metaphor in the official business document: Cognitive aspect. *Alfred Nobel University Journal of Philology*, 1(25).
 9. Fairclough N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.
 10. Fauconnier G., & Turner M. (2002). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
 11. Fillmore C. J. (1982). Frame semantics. In *Linguistics in the Morning Calm*. Seoul: Hanshin, P. 111–137.
 12. Hart C. (2014). *Discourse, grammar and ideology: Functional and cognitive perspectives*. London: Bloomsbury.
 13. Jacobs G. (1999). *Preformulating the news: An analysis of the metapragmatics of press releases*. Amsterdam: John Benjamins.
 14. Lakoff G., & Johnson M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
 15. Swales J. M. (1990). *Genre analysis: English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
 16. Tiersma P. M. (1999). *Legal language*. Chicago: University of Chicago Press.
 17. van Dijk T. A. (2008). *Discourse and power*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
 18. Williams C. (2005). *Tradition and change in legal English: Verbal constructions in prescriptive texts*. Bern: Peter Lang.
 19. President of Ukraine. (2024a). Agreement on Long-Term Cooperation and Support between Ukraine and the Republic of Croatia. Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-dovgostroke-spivrobotnictvo-ta-pidtrimku-mizh-uk-93733>
 20. President of Ukraine. (2024b). Agreement on Security Co-operation between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine. Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277>
 21. President of Ukraine. (2024c). Agreement on security cooperation between Ukraine and France. Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-89005>
 22. President of Ukraine. (2024d). Agreement on Security Cooperation between Ukraine and the Republic of Poland. Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-92009>
 23. President of Ukraine. (2024e). Cooperation Between Defense Industries and Support for Humanitarian Demining: Ukraine and Croatia Sign Agreement. Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/spivpracya-mizh-opk-ta-pidtrimka-v-gumanitarnomu-rozminuvann-93737>
 24. President of Ukraine. (2024f). In Paris, Volodymyr Zelenskyy and Emmanuel Macron signed the Agreement on security cooperation between Ukraine and France. Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/u-parizhi-volodimir-zelenskij-ta-emmanuel-makron-pidpisali-u-89013>
 25. President of Ukraine. (2024g). Ukraine and Poland Have Signed a Security Agreement: The Document Enables the Interception of Russian Missiles and Drones.

Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/ukrayina-ta-polsha-uklali-bezpekovu-ugodu-dokument-peredbach-92013>

26. President of Ukraine. (2024h). We signed an ambitious security agreement that strengthens Ukraine, our warriors and our people – Head of State after the meeting with the President of France. Available at: <https://www.president.gov.ua/en/news/pidpisano-ambitnu-bezpekovu-ugodu-yaka-posilyuye-ukrayinu-na-89017>

27. Prime Minister's Office, 10 Downing Street. (2023). Joint declaration of support for Ukraine. GOV.UK. Available at: <https://www.gov.uk/government/publications/g7-joint-declaration-of-support-for-ukraine-12-july-2023/joint-declaration-of-support-for-ukraine>

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

УДК [821.161.2-4=112.2:355.01]:811.112.2'42
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-2>

DARSTELLUNG DES KRIEGES IN ESSAYS VON KATERYNA MISHCHENKO: EINE LINGUISTISCHE ANALYSE

Kovbasyuk Larysa Anatolijwna,

Kandidatin der philologischen Wissenschaften, Assistenzprofessorin,
Assistenzprofessorin des Lehrstuhls für deutsche und romanische Philologie

Staatliche Universität Cherson

lkovbasiuk@ksu.ks.ua

orcid.org/0000-0002-1441-2458

Der vorliegende Beitrag befasst sich mit der Forschung der sprachlichen Repräsentation des Krieges in der Ukraine in zwei Essays von ukrainischer Autorin Kateryna Mishchenko, „Nebeneinander“ (2025) und „Spiegel der Seele“ (2023), die ins Deutsche übersetzt worden sind. Die Erforschung der Darstellung des Krieges in verschiedenen Medien ist von hoher gesellschaftlicher Relevanz und wissenschaftlicher Aktualität. Im Zentrum der Studie steht die Frage, wie unterschiedliche sprachliche Mittel genutzt werden, um die Erfahrung eines gegenwärtigen, technologisch geprägten und zugleich existenziellen Russlands Vernichtungskrieges gegen die Ukraine anschaulich und emotional wiederzuspiegeln. Die Studie ist methodologisch in Ansätze der Literatur- und Sprachwissenschaft eingebettet, die sich mit der Darstellung von Krieg und Gewalt in moderener Literatur bzw. Publizistik auseinandersetzen. Die Rede ist von einem integrativen methodischen Ansatz, der narratologische Analyse mit sprachwissenschaftlichen Verfahren wie die kritische Diskursanalyse, die kognitive Metaphertheorie und die kognitive Metonymietheorie kombiniert. Die wissenschaftliche Forschung konzentriert sich auf drei wesentliche Aufgaben: 1) Wie wird Krieg sprachlich und narrativ repräsentiert? 2) Welche Rolle spielen Metaphern, Metonymien, Vergleiche und Epitheta? 3) Gibt es bei Mishchenko neue Formen der Kriegsdarstellung? Nach einer kurzen Darstellung der theoretischen Grundlagen werden die Essays analysiert und interpretiert. Die Analyse zeigt, dass die Autorin den Krieg nicht als lineares Ereignis, sondern als fragmentierte, simultane Realität inszeniert, die sich zwischen Alltag und Ausnahmezustand entfaltet. Besondere Aufmerksamkeit gilt der Rolle von Sprache, Metaphern, Metonymien, Vergleichen ect. Der Beitrag zeigt, dass Mishchenkos Texte eine neue Form der Kriegsdarstellung etablieren, die Zeugenschaft, Reflexion und poetische Verdichtung miteinander verbindet. Der Beitrag eröffnet Perspektiven für vergleichende Studien zu Medialität in der ukrainischen und europäischen Literatur.

Schlüsselwörter: Deutsch, Essayistik, Ukraine-Krieg, Diskursanalyse, Tropen.

THE REPRESENTATION OF WAR IN THE ESSAYS OF KATERYNA MISHCHENKO: A LINGUISTIC ANALYSIS

Kovbasyuk Larysa Anatoliivna,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of German and Romance Philology

State University of Kherson

lkovbasiuk@ksu.ks.ua

orcid.org/0000-0002-1441-2458

This article examines the linguistic representation of the war in Ukraine in two essays by the Ukrainian author Kateryna Mishchenko, “Nebeneinander” (2025) and “Spiegel der Seele” (2023), which have been translated into German. Research into the portrayal of war in various media is of great social relevance and academic topicality. At the heart of the study lies the question of how different linguistic devices are employed to vividly and emotionally reflect the experience of Russia’s current, technologically driven and, at the same time, existential war of annihilation against Ukraine. Methodologically, the study is grounded in approaches from literary studies and linguistics that examine the representation of war and violence in modern literature and journalism. It employs an integrative methodological approach that combines narratological analysis with linguistic methods such as critical discourse analysis, cognitive metaphor theory and cognitive metonymy theory. The academic research focuses on three key questions: 1) How is war represented linguistically and narratively? 2) What role do metaphors, metonymies, comparisons and epithets play? 3) Does Mishchenko employ new forms of war representation? Following a brief overview of the theoretical foundations, the essays are analysed and interpreted. The analysis shows that the author portrays the war not as a linear event, but as a fragmented, simultaneous reality that unfolds between everyday life and a state of emergency. Particular attention is paid to the role of language, metaphors, metonymy,

comparisons, etc. The article argues that Mishchenko's texts establish a new form of war representation that combines testimony, reflection and poetic condensation. The article opens up perspectives for comparative studies on mediality in Ukrainian and European literature.

Key words: German, essay writing, war in Ukraine, discourse analysis, tropes.

Einführung. Die literarische Auseinandersetzung mit Krieg gehört zu den zentralen Themen der europäischen Literaturgeschichte. Dennoch markiert der gegenwärtige russische Angriffskrieg gegen die Ukraine eine neue Phase der Kriegsrepräsentation, die sich durch technologische Transformationen, mediale Gleichzeitigkeit und eine bislang kaum dagewesene Nähe zwischen Zeugenschaft und literarischer Produktion auszeichnet.

Seit Beginn der großflächigen Invasion Russlands in die Ukraine im Jahr 2022 hat sich eine neue Form der literarischen Kriegsdarstellung herausgebildet, die sich zwischen Dokumentation, Essayistik und literarischer Reflexion bewegt. Kateryna Mishchenko gehört zu den zentralen Stimmen dieser Entwicklung in der ukrainischen Literatur und Publizistik. Ihre Texte sind keine klassischen Erzählungen im fiktionalen Sinne, sondern hybride Formen, die persönliche Erfahrung, politische Analyse und poetische Sprache miteinander verbinden.

Die **Aktualität** der vorliegenden Studie ergibt sich aus genau dieser Konstellation: Während der Krieg noch andauert, entstehen Texte, die nicht retrospektiv, sondern im Modus der unmittelbaren Erfahrung verfasst sind und für die bestimmte sprachliche Mittel ausgewählt werden. Kateryna Mishchenkos Essays sind exemplarisch für diese Entwicklung, da sie literarische Reflexion mit dokumentarischer Dringlichkeit verbinden und Sprache sowie stilistische Mittel kreativ einsetzen.

Die **Innovation** dieser Studie besteht darin, dass sie die beiden neuesten Essays von Kateryna Mishchenko, „Spiegel der Seele“ (2023) und „Nebeneinander“ (2025), nicht nur als Zeitdokumente, sondern auch als eigenständige literarische Formen analysiert. Dabei wird sowohl eine literarische als auch eine linguistische Perspektive eingenommen. Die Essays entwickeln neue Strategien der Kriegsdarstellung. Insbesondere wird gezeigt, wie Sprache unter Bedingungen extremer Gewalt verwendet wird und welche ästhetischen Mittel zur Darstellung einer fragmentierten, technologisch geprägten Kriegsrealität eingesetzt werden.

Ziel dieses Beitrags ist es, anhand der Essays „Nebeneinander“ und „Spiegel der Seele“ von Kateryna Mishchenko zu untersuchen, wie der

Krieg sprachlich und literarisch repräsentiert wird. Dabei wird insbesondere gefragt, welche unterschiedlichen stilistischen Mittel die Autorin nutzt, um die Gleichzeitigkeit von Gewalt, Alltag und Reflexion darzustellen und wie sich darin ein spezifisches Verständnis von Krieg als Erfahrung manifestiert.

Forschungsstand und Methodologie. Die theoretische Einbettung der Analyse erfolgt unter Rückgriff auf Ansätze aus der Literatur- und Sprachwissenschaft, die sich mit der Darstellung von Krieg und Gewalt beschäftigen. Im linguistischen und diskursanalytischen Bereich haben sich Forscher wie Teun A. van Dijk (2006) mit der Rolle von Sprache in Konflikten und Ideologien beschäftigt, während G. Lakoff (1996) die Bedeutung von Metaphern für das politische Denken herausgearbeitet hat. Für den europäischen und ukrainischen Kontext sind zudem Arbeiten von S. Schahadat (2023), von A. Achilli, A. Kratochvil und U. Schmid (2025) ect. relevant, die sich mit kulturellen und geschichtlichen Dimensionen des Ukrainekrieges befassen.

Im Fokus dieser Studie stehen dabei sprachliche, narrative und metaphorische Strukturen, mit denen Kriegserfahrung artikuliert wird. Die Analyse bewegt sich an der Schnittstelle von Literaturwissenschaft und Linguistik, insbesondere der Diskursanalyse und der Narratologie. Ausgehend davon lassen sich folgende Forschungsfragen formulieren: 1. Wie wird der Krieg in den untersuchten Texten sprachlich und narrativ repräsentiert? 2. Welche Rolle spielen Metaphern, Menonymien, Vergleiche und Epitheta für das Verständnis der Kriegserfahrung? 3. Lassen sich in Mishchenkos Texten neue Formen der Kriegsdarstellung erkennen, die über traditionelle literarische Muster hinausgehen?

Die vorliegende Studie ist qualitativ und interpretativ ausgerichtet und bewegt sich an der Schnittstelle von Literaturwissenschaft und Linguistik. Methodologisch basiert die Untersuchung auf einer Kombination mehrerer Ansätze: Zunächst wird eine textanalytisch-hermeneutische Methode angewandt. Diese dient dazu, die Bedeutungsebenen der Texte im Kontext ihrer Entstehung zu erschließen. Ergänzend dazu kommt eine diskursanalytische Perspektive zum Einsatz (Jäger, 2009). Hierbei wird untersucht,

wie sprachliche Mittel zur Konstruktion von Wirklichkeit beitragen. Ein weiterer zentraler Bestandteil ist die metaphernanalytische Methode nach Lakoff und Johnson (2018). Darüber hinaus wird eine narratologische Analyse (Schmidt, 2014) durchgeführt. Diese untersucht die Erzählstrukturen der Texte, insbesondere im Hinblick auf Zeitgestaltung, Perspektive und Fragmentierung. Die nicht-lineare Darstellung von Ereignissen sowie die Verschränkung von persönlicher Erinnerung und aktueller Beobachtung werden als zentrale Merkmale einer neuen Kriegsästhetik interpretiert.

Die Kombination dieser methodischen Zugänge erlaubt eine mehrdimensionale Analyse der Texte. Sie berücksichtigt sowohl ihre literarische Form als auch ihre sprachliche Struktur und ihren gesellschaftlichen Kontext. Auf diese Weise wird es möglich, die spezifische Qualität von Mishchenkos Kriegsdarstellung als Ausdruck einer gegenwärtigen, sich noch entwickelnden literarischen Praxis zu erfassen.

Ergebnisse der Analyse. Kateryna Mishchenko ist eine 1984 in Poltawa geboren Verlegerin, Autorin, Übersetzerin und Kuratorin. Sie studierte Deutsche Philologie, Englisch und Weltliteratur an der Nationalen Linguistischen Universität Kyjiw, wo sie anschließend auch als Dozentin tätig war. Im Anschluss war sie als Übersetzerin tätig und übertrug unter anderem literarische sowie kulturtheoretische Texte. Zudem ist sie Mitbegründerin der Zeitschrift *Prostory*, die sich Literatur, Kunst und Gesellschaftskritik widmet. Heute lebt sie in Berlin, war Fellow am Wissenschaftskolleg und arbeitet bei der Bundeszentrale für politische Bildung. Sie vertritt aktiv die Ukraine und Ukrainer im Ausland, erzählt über Gewalt im Krieg, kuratiert unterschiedliche Ausstellungen. In Mitarbeit mit Katharina Raabe hat sie „Aus dem Nebel des Krieges. Die Gegenwart der Ukraine“ (2023) und „Geteilter Horizont. Die Zukunft der Ukraine“ (2025) herausgegeben (Mishchenko, 2026).

Die Essays von Kateryna Mishchenko „Spiegel der Seele“ (2023) und „Nebeneinander“ (2025) entwerfen eine Kriegsdarstellung, die sich nicht auf die bloße Wiedergabe von Ereignissen beschränkt, sondern durch ein komplexes Geflecht rhetorischer, poetischer und sprachlicher Verfahren eine spezifische Wahrnehmungsweise des Krieges von einem Menschen erzeugt.

Im Essay „Nebeneinander“ beschreibt Mishchenko den Krieg als dauerhafte Erfahrung von Zerstörung, Angst und Entwurzelung, die ihr Verständnis von Nacht, Alltag und Heimat

verändert hat. Sie verbindet persönliche Erlebnisse mit der kollektiven Lage in der Ukraine, etwa mit Evakuierung, Verlust und dem Leben im Ausnahmezustand. Zentral ist für sie, dass das Land nicht nur zerstört wird, sondern zugleich durch Menschen, Zeugenschaft und gegenseitige Fürsorge weiterbesteht. Sie betont, dass Dokumentation, Erzählen und Erinnern Wege sind, das Unbegreifliche zumindest teilweise zu verstehen. Opfer sollen nicht nur als Leidende, sondern auch als Zeugen wahrgenommen werden, damit der Krieg als gezielte Gewalt und nicht als Naturkatastrophe erscheint. Mishchenko reflektiert außerdem die Bedeutung von Würde, Menschlichkeit und Solidarität als Gegenkräfte zur Entmenschlichung. Auch Humor, Sprache und öffentliche Reden, etwa von Selenskyj, erscheinen ihr als Mittel, Würde und gemeinsamen Halt zu bewahren beschreibt.

Im „Nebeneinander“ stellt Mishchenko die Ukraine als Raum dar, in dem Krieg, Alltag und Zukunft zugleich nebeneinander existieren. Sie zeigt, wie sich das Leben zwischen drohendem Himmel, vermintem Boden und dauernder Erschöpfung abspielt. Besonders eindringlich schildert sie die neue Bedrohung durch Drohnen, die Städte, Häuser und das Gefühl von Sicherheit verändern. Der Text macht deutlich, dass der Krieg die Grenzen zwischen Front und Hinterland auflöst und die Zivilbevölkerung permanent in Gefahr bringt. Mishchenko kritisiert eine Logik, in der Menschen zu „Ressourcen“ oder „Kapital“ werden, statt als verletzte Personen gesehen zu werden. Gleichzeitig hebt sie den Widerstand der ukrainischen Gesellschaft hervor, die sich trotz aller Zerstörung organisiert, hilft und weiterlebt. Das Essay ist damit nicht nur eine Kriegsdiagnose, sondern auch eine scharfe Kritik an Entmenschlichung, Militarisierung und zynischer Politik von Russland.

Auffällig ist zunächst die dominierende **Metaphorik**, mit der der Krieg in ausgewählten Essays als eine allgegenwärtige, in den Alltag eindringende und die Subjektivität formende Macht beschrieben wird. So heißt es in „Nebeneinander“: „*Er funktioniert wie ein Algorithmus, der alle ins Visier nimmt, die sich irgendwie mit ihm verbunden haben, und versucht, sie in den Strom der Gewalt hineinzureißen*“ (Mishchenko, 2025: 9). Diese Formulierung stellt eine konzeptuelle Metapher KRIEG IST EIN MECHANISMUS dar. Sie metaphorisiert den Krieg als ein technisch-operatives System, das automatisiert, entpersonalisiert und unaufhaltsam erscheint. Der Krieg wird damit nicht als moralisch oder historisch klar begrenztes

Geschehen repräsentiert, sondern als scheinbar selbstlaufende Gewaltstruktur, deren Logik an digitale und algorithmische Prozesse erinnert. Gerade diese technologische Metaphorik erzeugt den Eindruck einer neuen Kriegsform, in der menschliche Intentionalität hinter maschinell wirkende Abläufe zurücktritt. Krieg wird von Mishchenko auch mithilfe der Metapher KRIEG IST DUNKELHEIT dargestellt: „*lange Nacht des Vernichtungskrieges*“ (Mishchenko, 2023: 9). Dies konzeptualisiert Zerstörung des Alltags eines Menschen als totale Unsichtbarkeit und existenzielle Leere.

Eng damit verbunden ist das Konzept RAUM, das in Mishchenkos Essays eine zentrale Rolle spielt. Der Krieg verändert den Raum nicht nur äußerlich, sondern strukturiert ihn existenziell um. Besonders eindrücklich ist die Passage: „*Der Alltag wird immer beengender, genauer gesagt, enger zwischen einem gefährlichen Himmel und einem verminten Boden*“ (Mishchenko, 2025: 12). Hier liegt eine räumliche (vertikale) Metapher RAUM IST EINE FALLE vor, die den Menschen buchstäblich zwischen zwei Bedrohungshorizonten einschließt. Der „*gefährliche Himmel*“ steht metonymisch und metaphorisch zugleich für die Luftangriffe, Drohnen und Raketen, während der „*vermint[e] Boden*“ die Gefährdung von unten markiert. Der Raum der Existenz wird so in eine Falle verwandelt, in der es keinen sicheren Ort mehr gibt. Noch deutlicher wird diese Logik in der Rede von der „*vertikalen Vertreibung der Bevölkerung ganzer Städte*“ (Mishchenko, 2025: 12). Die Vertreibung wird hier nicht nur als Ortswechsel, sondern als räumliche Umordnung beschrieben, die vom Himmel bis in die Erde reicht. Die Metapher der Vertikalität verdeutlicht, dass Krieg in Mishchenkos Texten nicht lediglich Territorium zerstört, sondern die gesamte Raumordnung des Lebens nivelliert. Ebenso verweist die Bezeichnung der zerstörten Landschaft als „*Mondlandschaft*“ auf eine onthologische Metapher, die das Kriegsgebiet in einen unwirtlichen, entleerten und menschenfeindlichen Raum überführt: „*In letzter Zeit stoße ich in verschiedenen Zusammenhängen auf die Mondlandschaft als Metapher – so bezeichnen Soldaten die verwüstete, verbrannte Erde in den Geschoskratern*“ (Mishchenko, 2025: 16).

Der Mond steht dabei nicht nur für Kargheit, sondern auch für radikale Entfremdung. Das Vertraute wird in eine außerirdisch wirkende Topographie verwandelt. Solche Metaphern erweitern nicht nur den Realitätsgehalt des Textes, sondern erzeugen auch eine poetische

Erkenntnisform, die das Ausmaß der Zerstörung erst wirklich erfahrbar macht.

Zugleich arbeitet die Autorin mit einem dichten System **metonymischer** Verdichtungen. Städte, Wohnungen, Fenster, Balkone oder Straßen fungieren nicht einfach als Schauplätze, sondern als Stellvertreter des bedrohten Lebens selbst, indem vor allem konzeptuelle Metonymie TEIL STEHT FÜR GANZES repräsentiert wird. Wenn etwa berichtet wird, dass „*die Luftschutzsirene*“ als Signal einer längst vertrauten Gefahr erscheint und dass „*die Luft in den Städten rauchig*“ (Mishchenko, 2025: 14) werde, dann wird nicht nur ein konkreter Zustand beschrieben, sondern ein gesamtes urbanes Lebensmilieu metonymisch auf Krieg umgestellt. Das Haus, traditionell ein Symbol von Schutz, Innerlichkeit und Geborgenheit, wird in Mishchenkos Essay „*Nebeneinander*“ zu einem fragilen Ort, der jederzeit einstürzen kann: „*Wenn du dich entscheidest, dein Zuhause im Krieg nicht zu verlassen, dann rechne damit, dass es eines Tages buchstäblich über dir zusammenbrechen wird*“ (Mishchenko, 2025: 14). Das „*Zuhause*“ steht hier metonymisch für Sicherheit, Kontinuität und Identität; sein Einsturz markiert die Zerstörung der Ordnung des Privaten. Auch die „*Kalender mit Tagen der Trauer*“ sind eine metonymische Figur: Der Kalender, eigentlich ein abstraktes Zeitmaß, wird zum Träger der Verlustgeschichte und macht sichtbar, wie Krieg Zeit selbst kolonisiert.

Neben Metaphern und Metonymien sind **Vergleiche** ein wichtiges Mittel der Veranschaulichung des Krieges. Besonders wirksam ist der Vergleich der Drohnenangriffe mit „*Schwarmanflügen*“: „*Die russischen Luftangriffe erinnern tatsächlich immer mehr an Schwarmanflüge. Das Schwirren der Drohnen über den Köpfen der Menschen in ukrainischen Städten, die in Reichweite der Russen liegen, bezeichnet eine neue Phase des Krieges*“ (Mishchenko, 2025: 9–10). Dadurch wird der Krieg nicht als punktuelles Ereignis, sondern als massenhaftes, flirrendes, schwer greifbares Bedrohungsgeschehen dargestellt. Der Schwarm als Vergleichsbild evoziert eine entgrenzte, unübersichtliche und gerade deshalb besonders bedrohliche Form von Gewalt.

Eine weitere wichtige Rolle spielen **Epitheta**, also wertende und qualifizierende Zusätze, die die emotionale und semantische Dichte des Textes steigern. Solche Epitheta lenken die Wahrnehmung des Lesers und machen die permanente Bedrohung körperlich spürbar: „*Ich erinnere mich an den Tag eins, an die ernstesten Gesichter der Menschen in der morgendlichen*

Schlange im Supermarkt. An die zitternden Hände der Verkäuferin in der Zoohandlung [...]“ (Mishchenko, 2023: 11). Die Epitheta „*ernste Gesichter*“ und „*zitternde Hände*“ dienen primär der Charakterisierung und Emotionalisierung der Figuren in einer Kriegs- oder Krisensituation. Sie machen die Angst, Anspannung und Unsicherheit der Menschen greifbar und verstärken die Atmosphäre des Schreckens.

Besonders bemerkenswert ist, dass Mishchenko diese figurativen Verfahren nicht isoliert verwendet, sondern zu einer neuen Form von Kriegsästhetik verschränkt. Der Krieg erscheint als sprachlich vermittelte Erfahrung, die Körper, Raum, Zeit und Wahrnehmung zugleich betrifft. Wenn sie schreibt, dass „*man nicht mehr nur nach oben blicken und auf Geräusche achten*“ müsse, sondern „*auch genau beobachten, was sich direkt vor den Füßen befindet*“ (Mishchenko, 2025: 12), dann wird die klassische Unterscheidung von Front und Hinterland aufgehoben. Der gesamte Lebensraum wird zum Gefahrenraum. Diese Verschiebung wird durch die Bildlichkeit des Textes nicht nur dargestellt, sondern strukturell organisiert. Sprache fungiert hier als Medium der Zeugenschaft: Sie hält fest, was sich dem linearen Bericht entzieht, nämlich die Fragmentierung des Erlebens, die Zersetzung des Gewohnten und die permanente Instabilität von Sicherheit.

In „*Spiegel der Seele*“ wird diese figurative Logik noch einmal zugespitzt. Dort heißt es: „*Heute ist die Ukraine auf den nächtlichen Satellitenbildern sehr gut zu erkennen. Eine Art negativer Sichtbarkeit auf der mit Lichtern überstarkten Landfläche gibt es einen dunklen Fleck, wie ein Spiegelbild des Schwarzen Meeres*“ (Mishchenko, 2023: 9). Diese Passage verbindet Metapher „*der dunkle Fleck*“ und Vergleich „*wie ein Spiegelbild des Schwarzen Meeres*“ in besonders dichter Form. Der „*dunkle Fleck*“ ist nicht bloß ein geographisches Detail, sondern ein Zeichen der nächtlichen lichtlosen Gegenwart der Ukraine im globalen Sichtregime. Der Vergleich mit dem „*Spiegelbild des Schwarzen Meeres*“ erzeugt eine doppelte Wahrnehmung: Sichtbarkeit und Entzug, Präsenz und Dunkelheit, Lesbarkeit und Verletzung. Der Text macht damit deutlich, dass Krieg auch die Bedingungen des Sichtbaren verändert.

Es ist festgestellt, dass sich in den Essays von Kateryna Mishchenko deutlich neue Formen der Kriegsdarstellung erkennen lassen, die über traditionelle literarische Muster der Front-, Helden- oder Opfererzählung hinausgehen. Besonders innovativ ist unseres Erachtens ferner Mishchenkos Verknüpfung von Zeugenschaft,

essayistischer Reflexion und dokumentarischer Wahrnehmung. Ihre Texte arbeiten nicht mit einer linearen Handlung, sondern mit Fragmentierung, Perspektivwechseln und der Montage von Erinnerungen, Nachrichten, Beobachtungen und politischen Kommentaren. Damit folgen sie einer narrativen Logik, die für traumatische und kriegerische Erfahrungsräume typisch ist, jedoch bei Mishchenko bewusst reflektiert und ästhetisch produktiv gemacht wird. Der Krieg erscheint als ein Geschehen, das sich nicht vollständig erzählen lässt. Darüber hinaus eröffnet Mishchenko eine Kriegsästhetik, in der Medien, Technik und Sprache selbst als Orte des Krieges erscheinen. Satellitenbilder, Drohnen, digitale Kommunikationsräume und Nachrichtenberichte werden nicht nur erwähnt, sondern in die Textstruktur integriert und machen den Krieg als visuell-akustisch vermittelte Wirklichkeit lesbar. Solche Verfahren entsprechen einer erweiterten Form von literarischen Kriegsdarstellung, die nicht mehr auf unmittelbare Frontwahrnehmung angewiesen ist, sondern die medial vermittelte Totalität des Krieges reflektiert. Zugleich insistiert die Autorin auf der ethischen Dimension der Sprache, wenn sie formuliert: „*Ich erinnere mich daran, dass der Mensch das Haus der Sprache ist*“ (Mishchenko, 2025: 14). Dieser Satz markiert einen zentralen Punkt ihrer Poetik: Sprache ist nicht nur Medium der Beschreibung, sondern Ort von Menschlichkeit, Erinnerung und Widerstand.

Fazit und Ausblick. Die Analyse zeigt, dass Kateryna Mishchenko in ihren Essays „*Spiegel der Seele*“ (2023) und „*Nebeneinander*“ (2025) eine komplexe und vielschichtige Darstellung des Krieges entwickelt. Ihre Texte zeichnen sich durch eine Verbindung von persönlicher Erfahrung, politischer Reflexion und poetischer Sprache aus. Der Krieg erscheint nicht als klar umrissenes Ereignis, sondern als fragmentierte, allgegenwärtige Realität, die Raum, Zeit und Subjektivität grundlegend verändert. In den Essays „*Spiegel der Seele*“ und „*Nebeneinander*“ werden unterschiedliche Tropen verwendet. Solche Tropen wie konzeptuelle Metaphern, Metonymien, Epitheta und Vergleiche dienen der Verdichtung der Kriegsrealität, indem sie Abstraktes sensorisch und emotional greifbar machen. Sie betonen Fragmentierung, Unsichtbarkeit und mechanisierte Bedrohung, die das Existenzgefühl der Ukrainer im fünften Jahr des Angriffskrieges prägen. Zugleich fungieren diese Tropen als kognitive und affektive Orientierungsrahmen: Sie strukturieren die Wahrnehmung des Alltags im Krieg, machen individuelle Erfahrungen kommunizierbar und

eröffnen Räume für kollektive Sinnbildung. Dadurch wird der Krieg nicht nur als äußeres Ereignis, sondern als tiefgreifende Transformation von Wahrnehmung, Sprache und Selbstverortung erfahrbar.

Für die zukünftige Forschung eröffnet Mishchenkos Werk mehrere Perspektiven. Einerseits stellt sich die Frage nach der Einordnung dieser Texte in literarische Gattungen zwischen Essay, Zeugnisliteratur und autofiktionalem Schreiben. Zum anderen bietet sich ein Vergleich mit anderen zeitgenössischen Kriegsdarstellungen an, insbesondere im Hinblick auf die Rolle von Technologie und Medien. Darüber hinaus könnte untersucht werden, inwiefern Mishchenkos Texte zu einer neuen Form der europäischen Kriegsliteratur beitragen, die sich durch eine unmittelbare Nähe zum Geschehen und eine starke Betonung von Zeugenschaft auszeichnet.

BIBLIOGRAPHIE:

1. Achilli, A., Kratochvil, A., Schmid, U. Der Euromaidan, der russische Krieg gegen die Ukraine und die Literatur. *Ukrainische Literaturgeschichte* (eds. Schmid, U.). Berlin, Heidelberg: J.B. Metzler, 2025, S. 343–365. https://doi.org/10.1007/978-3-662-70637-4_18
2. Goossens, L. Metaphonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* (eds. R. Dirven & R. Pörings) Berlin, New York: De Gruyter Mouton, 2002, pp. 349–378. <https://doi.org/10.1515/9783110219197.3.349>
3. Jäger, S. *Kritische Diskursanalyse. Eine Einführung*. Münster: Unrat (Edition DISS), 2009, 440 S.
4. Lakoff, G. Metaphor, Morality, and Politics: Or, Why Conservatives have left Liberals in the Dust. *Workings of Language. From Prescriptions to Perspectives* (ed. Wheeler Rebecca S.). Westport-Connecticut-London: Bloomsbury Publishing, 1999, pp. 139–155.
5. Lakoff, G., Johnson, M. *Wir leben in Metaphern. Konstruktion und Gebrauch von Sprachbildern*. Neunte Auflage. Aus dem Amerikanischen übersetzt von Astrid Hildenbrand. Heidelberg: Auer, 2018, 302 S.
6. Mishchenko, K. Suhrkamp URL: <https://www.suhrkamp.de/person/kateryna-mishchenko-p-17299>. (accessed 10 April 2026).
7. Mishchenko, K. Nebeneinander. In: Kateryna Mishchenko, Katharina Raabe (Hrsg.): *Geteilter Horizont. Die Zukunft der Ukraine*. Berlin: Suhrkamp, 2025, S. 9–22.
8. Mishchenko, K. Spiegel der Seele. Kateryna Mishchenko, Katharina Raabe (Hrsg.): *Aus dem Nebel des Krieges. Die Gegenwart der Ukraine*. Berlin: Suhrkamp, 2023, S. 9–18.
9. Schahadat, S. Schreiben im Krieg. *Ukrainische Literatur im Extrem*. Copernico. Geschichte und kulturelles Erbe im östlichen Europa. URL: <https://www.copernico.eu/de/blogbeitraege/schreiben-im-krieg-ukrainische-literatur-im-extrem>. (accessed 12 April 2026).

10. Schmid, W. *Elemente der Narratologie*, Berlin, Boston: De Gruyter, 2014, 297p. <https://doi.org/10.1515/9783110350975>
11. van Dijk, T. A. Politics, Ideology, and Discourse. *Encyclopedia of Language & Linguistics (Second Edition)*, 2006, pp. 728–740. <https://doi.org/10.1016/B0-08-044854-2/00722-7> (accessed 22 April 2026).

REFERENCES:

1. Achilli, A., Kratochvil, A., Schmid, U. (2025). Der Euromaidan, der russische Krieg gegen die Ukraine und die Literatur. [The Euromaidan, the Russian war against Ukraine, and literature] *Ukrainische Literaturgeschichte* (eds. Schmid, U.). Berlin, Heidelberg: J.B. Metzler, S. 343–365. https://doi.org/10.1007/978-3-662-70637-4_18 [in German]
2. Goossens, L. (2002). Metaphonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* (eds. R. Dirven & R. Pörings) Berlin, New York: De Gruyter Mouton, pp. 349–378. <https://doi.org/10.1515/9783110219197.3.349>
3. Jäger, S. (2009). *Kritische Diskursanalyse. Eine Einführung*. [Critical Discourse Analysis: An Introduction] Münster: Unrat (Edition DISS), 440 S. [in German]
4. Lakoff, G. (1999). Metaphor, Morality, and Politics: Or, Why Conservatives have left Liberals in the Dust. *Workings of Language. From Prescriptions to Perspectives* (ed. Wheeler Rebecca S.). Westport-Connecticut-London: Bloomsbury Publishing, pp. 139–155.
5. Lakoff, G., Johnson, M. (2018). *Wir leben in Metaphern. Konstruktion und Gebrauch von Sprachbildern*. [We live in metaphors. Construction and use of figurative language.] Neunte Auflage. Aus dem Amerikanischen übersetzt von Astrid Hildenbrand. Heidelberg: Auer, 302 S. [in German]
6. Mishchenko, K. Suhrkamp logo URL: <https://www.suhrkamp.de/person/kateryna-mishchenko-p-17299>. (accessed 10 April 2026).
7. Mishchenko, K. (2025). Nebeneinander. [Side by side] Kateryna Mishchenko, Katharina Raabe (Hrsg.): *Geteilter Horizont. Die Zukunft der Ukraine*. Berlin: Suhrkamp, S. 9–22. [in German]
8. Mishchenko, K. (2023). Spiegel der Seele. [Mirror of the Soul] Kateryna Mishchenko, Katharina Raabe (Hrsg.): *Aus dem Nebel des Krieges. Die Gegenwart der Ukraine*. Berlin: Suhrkamp, S. 9–18. [in German]
9. Schahadat, S. (2023): Schreiben im Krieg. *Ukrainische Literatur im Extrem*. [Writing in war. Ukrainian literature at its extreme] Copernico. Geschichte und kulturelles Erbe im östlichen Europa. URL: <https://www.copernico.eu/de/blogbeitraege/schreiben-im-krieg-ukrainische-literatur-im-extrem>. (accessed 12 April 2026). [in German]
10. Schmid, W. (2014). *Elemente der Narratologie* [Elements of Narratology] Berlin, Boston: De Gruyter, 297p. <https://doi.org/10.1515/9783110350975> [in German]
11. van Dijk, T. A. (2006). Politics, Ideology, and Discourse. *Encyclopedia of Language & Linguistics (Second Edition)*, pp. 728–740. <https://doi.org/10.1016/B0-08-044854-2/00722-7> (accessed 22 April 2026).

Дата першого надходження статті до видання: 28.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

СЕКЦІЯ 2 ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 821.111.02.09-3:165.194

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-3>

КОГНІТИВНІ МЕХАНІЗМИ РЕЦЕПЦІЇ НЕПРИРОДНОГО НАРАТИВУ В МЕТАМОДЕРНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ К. ІШґУРО)

Белєхова Лариса Іванівна,
доктор філологічних наук, професор,
професорка кафедри англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова
Херсонський державний університет
lorabelehova@gmail.com,
orcid.org/0000-0002-1743-1865

Шаповал Олександра Сергіївна,
викладачка кафедри морської англійської мови
Національний університет «Одеська морська академія»
potapova.alexandra.sergeevna@gmail.com
orcid.org/0009-0002-7886-7766

Статтю присвячено виявленню когнітивних механізмів осмислення неприродних наративних елементів у сучасному метамодерному художньому дискурсі. У центрі уваги перебуває проблема обмеженості традиційних когнітивних моделей, зокрема концептуальної метафори та концептуальної інтеграції (блендіну), для пояснення процесів інтерпретації складних художніх образів, що характеризуються багатовимірністю, суперечливістю та внутрішньою напруженістю.

Запропоновано альтернативний підхід, який обґрунтовує необхідність залучення механізму концептуальної амальгамації на початковому етапі рецепції метамодерного художнього твору через концепцію осциляції. Осциляція розглядається як динамічне коливання між різними інтерпретаційними перспективами, тоді як амальгамація забезпечує одночасне співіснування суперечливих смислів у межах єдиної когнітивної структури. Концептуальний оксиморон постає як модель, що фіксує напруження між несумісними когнітивними фреймами та сприяє формуванню емерджентних смислів.

У статті обґрунтовано багаторівневу модель рецепції, що включає початковий автоматичний позасвідомий етап та наступний етап свідомої інтерпретації. Особливу увагу приділено інтерпретаційним стратегіям як механізмам оприроднення неприродного читачького досвіду. На основі узагальнення попередніх досліджень і власного аналізу виокремлено такі стратегії: метафоричне осмислення, інтертекстуальне прочитання, використання імєрсивної логіки художнього світу, тематичне та архетипне пояснення, елаборація фреймів, прочитання крізь призму когнітивного спотворення наратора, феноменологічне прочитання та антинатуралізація.

Доведено, що такі стратегії не є взаємовиключними і можуть застосовуватися одночасно, формуючи складну модель осмислення неприродних елементів твору. Показано, що неприродні наративні елементи функціонують як когнітивний стимул, який активує процеси інтерпретації та сприяє виникненню моральної й емоційної рефлексії. Емерджентність смислів розглядається як результат взаємодії між текстом і читачем у межах цілісної когнітивної системи.

Ключові слова: метамодернізм, концептуальна амальгамація, осциляція, концептуальний оксиморон, емерджентність, стратегії інтерпретації, оприроднення.

**COGNITIVE MECHANISMS OF THE RECEPTION OF UNNATURAL NARRATIVE
IN METAMODERN LITERARY DISCOURSE
(BASED ON THE WORKS OF KAZUO ISHIGURO)**

Bieliekhova Larysa Ivanivna,
Doctor of Science in Philology, Professor,
Professor at the Department of English Philology and World Literature named
after Professor Oleg Mishukov
Kherson State University
lorabelehova@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1743-1865

Shapoval Oleksandra Serhiyvna,
Lecturer at the Maritime English Department
National University "Odesa Maritime Academy"
potapova.alexandra.sergeevna@gmail.com
orcid.org/0009-0002-7886-7766

The article is aimed at revealing and explaining the cognitive mechanisms involved in the interpretation of unnatural narrative elements in contemporary metamodern literary discourse. The focus is placed on the limitations of traditional cognitive models, particularly conceptual metaphor theory and conceptual integration (blending), in explaining the interpretation of complex literary images characterized by multidimensionality, contradiction, and internal tension.

An alternative approach is proposed, substantiating the necessity of employing the mechanism of conceptual amalgamation at the initial stage of the reader's reception of metamodern literary texts through the concept of oscillation. Oscillation is understood as a dynamic movement between different interpretative perspectives, while amalgamation is viewed as cognitive mechanism that ensures the simultaneous coexistence of conflicting meanings within a single cognitive structure. Conceptual oxymoron is seen as a model that captures the tension between incompatible cognitive frames and facilitates the emergence of new meanings.

The article develops a multi-level model of reception that includes an initial automatic unconscious stage followed by a stage of conscious interpretation. Particular attention is paid to the interpretative strategies as mechanisms for the naturalization of unnatural reader experience. Based on previous research and the author's analysis, the following strategies are identified: metaphorical reading, intertextual operations, immersive logic of the fictional world, thematic and archetypal interpretation, frame elaboration, interpretation through narrator's cognitive bias, phenomenological reading, and anti-naturalization.

It is proved that these strategies are not mutually exclusive but may operate simultaneously, forming a complex model for interpreting unnatural elements in literary texts. Unnatural narrative elements are shown to function as cognitive stimuli that activate reader's interpretative processes and contribute to his/her moral and emotional reflection. Emergent meaning is construed as the result of interaction between the text and the reader within an integrated cognitive system.

Key words: *metamodernism, conceptual amalgamation, oscillation, conceptual oxymoron, emergence, strategies of interpretation, naturalization.*

Вступ. У пропонованій статті опрацьовано методику виявлення когнітивних механізмів рецепції метамодерних творів та встановлено стратегії їхньої інтерпретації читачем. **Актуальність** дослідження зумовлена її суголосністю із загальним спрямуванням сучасних наукових розвідок з поезики нарративу художнього твору на осмислення когнітивних механізмів конструювання значення і смислу й когнітивних моделей організації та репрезентації смислу у свідомості читача, а також інтерпретаційного потенціалу складних форм метамодерної художньої образності. **Актуальність** посилюється тим, що дослідження здійснюється в термінах новітньої лінгвістичної парадигми, яка дозволяє

глибше осмислити лінгвокогнітивні та поетико-наратологічні властивості неприродної нарації.

Наукова новизна дослідження полягає в опрацюванні механізму концептуальної амальгамації як ключового інструмента осмислення неприродних образів на початковому етапі рецепції метамодерного художнього твору. Такий механізм розглядається у зв'язку з явищем осциляції як динамічного коливання між альтернативними інтерпретаційними перспективами.

У статті також уперше запропоновано перелік інтерпретаційних стратегій, які 1) забезпечують оприроднення неприродного досвіду читача під час сприйняття метамодерної

дерних художніх світів і образів та 2) формують багаторівневу модель рецепції метамодерного нарративу.

Теоретико-методологічним підґрунтям пропонованої статті служать: когнітивна теорія образності (Белехова, 2002; Колесова, 2012; Маріна, 2013) згідно з якою словесні й художні образи розглядаються у трьох планах: передконцептуальному, концептуальному й вербальному; положення теорії концептуальної метафори та емерджентного смислотворення (Lakoff, 1974; Lakoff, Turner, 1989; Lakoff, Johnson, 1999) й концептуальної інтеграції (Fausonnier, Turner, 2002), які слугують підґрунтям для розкриття ролі механізму концептуальної амальгамації та особливостей функціонування концептуального оксиморону (Gibbs, Kearney, 1994; Bieliekhova, 2006; Bieliekhova, 2021; Белехова, 2015; Маріна, 2013); теорія наратології, зокрема неприродного нарративу (Alber, Iversen, Nielsen, Richardson, 2010; Alber, 2016; Цапів, 2020; Андрєєва, 2025).

Метою статті є уточнення когнітивних моделей концептуалізації читацького досвіду й механізмів осмислення неприродних нарративів, а також стратегій читацької інтерпретації метамодерних творів. Завдання дослідження включають аналіз обмежень традиційних моделей, обґрунтування поняття концептуальної амальгамації, а також установлення читацьких стратегій інтерпретації неприродних нарративів.

Виклад основного матеріалу

Когнітивні моделі та механізми рецепції метамодерних творів

Поняття метамодерного дискурсу виникло як спроба описати новий культурний і текстовий стан після вичерпання логіки постмодернізму. У сучасній філології особливості цього феномена використовуються для аналізу жанрів літератури і мистецтва, поезики нарративу художніх творів та когнітивно-прагматичних характеристик комунікації XXI століття.

Уперше термін «метамодернізм» (metamodernism) був концептуалізований нідерландськими дослідниками Тімотеусом Вермюленом і Робіном ван ден Аккером у їхній програмній статті “Notes on Metamodernism” (Vermeulen, van den Akker, 2010), у якій метамодерний дискурс розглядається як такий, що не заперечує смисл, на відміну від постмодерністського, але й не вірить у нього так наївно, як модерністський. Нова культурна логіка тлумачиться як коливання (*oscillation*) між модерном і постмодерном.

Основними рисами метамодерного дискурсу постають постійний рух і коливання між вірою і сумнівом, іронією і щирістю, раціональністю й ірраціональністю, афективністю та емоційністю.

Ключовими характеристиками метамодерну Т. Вермюлен і Р. ван ден Аккер вважають посилення емоцій і переживань, гібридність і міждискурсивність, а також утопічний прагматизм, тобто віру в можливість змін (Vermeulen, van den Akker, 2010). Метамодерний дискурс інтегрує різні жанри, створює напруження між протилежностями та прагне віднайти сенс у світі після іронії постмодерну. Такі тексти є емоційно відкритими, спрямованими на емпатію та, передусім, орієнтованими на співпрацю з читачем.

У таких умовах класичні когнітивні моделі, зокрема модель концептуальної метафори, яка пояснює формування нових образів через проєкцію (mapping) значень чи навіть структур знання з однієї концептуальної сфери на іншу, а також когнітивний механізм блендінгу (концептуальної інтеграції), що передбачає поєднання кількох ментальних просторів у нову смислову структуру, виявляються недостатніми для повноцінного опису тих когнітивних процесів, які відбуваються під час осмислення читачем образів сучасних метамодерних творів. У таких текстах смисли не зливаються в єдину узгоджену модель, як це передбачає блендінг, а навпаки зберігають власну автономію, вступаючи у складну взаємодію з іншими компонентами тексту.

У лінгвістику термін синтаксична амальгама був уведений Дж. Лакоффом для позначення нерозкладної синтаксичної конструкції, що не піддається подальшому членуванню на безпосередні складники (Lakoff, 1974).

Концептуальну амальгамацію ми розуміємо як когнітивний механізм співіснування та взаємопроникнення різнорівневих і різнотипних значень у семантичному просторі словесного образу, де первинні архетипні смисли не витісняються і не зливаються з новими, а зберігаються у стані смислової «зависі», забезпечуючи ефект співпричетності художніх світів і ризоматичного конструювання смислу.

У цьому контексті евристичною й обґрунтованою є опора на концепцію осциляції, тобто постійного коливання свідомості між різними, нерідко протилежними способами інтерпретації. Осциляція означає, що читач не обирає одну стабільну перспективу, а змушений утримувати кілька альтернативних

способів розуміння одночасно. Саме тому інтерпретація таких образів потребує залучення механізму концептуальної амальгамації, під яким розуміємо не просте злиття значень, а їх співприсутність у межах одного когнітивного утворення. У такому випадку різні смисли не усувають один одного, а співіснують у стані напруженої взаємодії.

До прикладу, у романі Кадзуо Ішігуро «Клара і Сонце» ситуація потенційного «продовження» Клари життя Джозі у разі її смерті може бути інтерпретована як приклад концептуальної амальгамації, за якої в межах однієї когнітивної структури формується подвійна репрезентація суб'єктивності. Клара, залишаючись автономною штучною свідомістю, конструює образ дівчинки Джозі як можливу внутрішню ментальну проєкцію. У результаті виникає амальгамована структура, у якій автономна ідентичність Клари та гіпотетично інтеріоризована репрезентація Джозі існують як паралельні смислові утворення, що не зливаються, але співвідносяться в полі потенційної взаємодії.

Водночас цей процес супроводжується осциляцією, тобто коливанням Клари між збереженням власної автономної ідентичності як штучного інтелекту та гіпотетичною можливістю «проживання» життя Джозі. Це коливання артикулюється в її сумніві та рефлексії: *“I did wonder. If I were to continue Josie, if I were to inhabit the new Josie, then what would happen to...all this?”* (Ishiguro, 2021: 187).

Подальший розвиток цієї осциляції у романі наближає Клару до прийняття амальгамованої моделі існування, у якій можливе одночасне поєднання штучної суб'єктивності та «продовженої» ідентичності Джозі: *“Until just now. I believed it was my duty to save Josie, to make her well. But perhaps this is a better way.”* (Ishiguro, 2021: 188). У такий спосіб осциляція, що проявляється на рівні когнітивної та наративної організації образу персонажа, сприяє формуванню механізму утримання взаємовиключних смислів у полі інтерпретації, тобто концептуальної амальгами.

Коли в межах одного образу такі смисли не лише співіснують, а й вступають у відверто контрастивні відносини, доцільно говорити про модель концептуального оксиморону (Gibbs, Kearney, 1994; Bieliekhova, 2006, 2021: 204). На відміну від стилістичного оксиморону як мовного прийому, концептуальний оксиморон функціонує на рівні мислення і передбачає одночасну актуалізацію взаємовиключних когнітивних моделей. Саме така

структура дозволяє читачеві конструювати емерджентні смисли, тобто нові значення, які не зводяться до суми вихідних компонентів, а виникають у процесі їх взаємодії (Lakoff, Johnson, 1999; Bieliekhova, 2021: 204).

Важливо підкреслити, що зазначені когнітивні механізми, тобто зіставлення фреймів, їх контрастування, амальгамація, відбуваються на позасвідомому рівні. Вони автоматично спрямовують первинне розуміння тексту, однак не завершують процес рецепції. Навпаки, їх результатом стає когнітивне напруження або когнітивний дисонанс, який потребує подальшого осмислення текстових фрагментів, активізації когнітивних зусиль читача/інтерпретатора у конструюванні нових значень і смислу.

Саме в цей момент відбувається перехід від пасивного сприйняття до активної інтерпретації. Читач починає свідомо працювати з текстом, намагаючись пояснити й інтегрувати неприродні або нелогічні на перший погляд елементи у власну систему знань. Цей етап відкриває простір для застосування інтерпретаційних стратегій, які становлять наступний рівень рецепції. Їхнє завдання полягає у раціоналізації пережитого когнітивного дисонансу та узгодженні нової інформації з уже наявними когнітивними й культурними моделями.

Отже, початковий, автоматичний етап рецепції є лише її відправною точкою. Зіткнувшись із неприродним розумом або неприродною наративною логікою, тобто такими формами зображення свідомості чи подій, які не відповідають звичним уявленням про реальність, читач переходить до інтерпретації. На цьому рівні когнітивний оксиморон перестає функціонувати лише як ефект дисонансу і перетворюється на інтерпретаційну проблему, розв'язання якої вимагає активної когнітивної участі реципієнта.

Читацькі стратегії інтерпретації метамодерних неприродних наративів

Процес інтерпретації метамодерних неприродних наративів пов'язаний із необхідністю рецепції неприродних елементів. Згідно з дослідженнями Яна Албера, оприроднення здійснюється через низку інтерпретаційних стратегій, які дозволяють інтегрувати неприродні елементи у структури досвіду читача. Серед таких стратегій виокремлюються: блендінг, жанрова атрибуція, суб'єктивація, тематичне, сатиричне, алегоричне та трансцендентальне прочитання, а також прийняття внутрішньої логіки тексту й конотаційна інтерпретація (Alber, 2016). Важливо, що ці

стратегії не є взаємовиключними: вони часто функціонують одночасно, формуючи складну когнітивну модель «неприродного».

Таким чином, інтерпретаційний процес неприродних наративів має багаторівневу структуру: від автоматичного сприйняття до свідомої інтерпретації та подальшого оприроднення. При цьому, жанр дискурсу визначає домінуючі механізми цього процесу, а також ступінь напруження між звичним і неприродним у свідомості читача.

Водночас застосування інтерпретаційних стратегій не є універсальним. Осмислення метафор, метонімії та оксиморонів ґрунтується на тілесному й соціальному досвіді читача. У процесі оприроднення активуються глибинні структури лінгвокультурної концептосфери: архетипи, культурні сценарії та механізми колективної пам'яті. Саме вони забезпечують смислові орієнтири, завдяки яким неприродні елементи співвідносяться з відомими моделями, що знижує рівень когнітивного напруження.

Отже, інтерпретаційні стратегії функціонують як механізм узгодження між когнітивним конфліктом і його смисловим опрацюванням у межах лінгвокультурної концептосфери. При цьому жанрова специфіка тексту визначає, які архетипи актуалізуються і які стратегії стають домінуючими.

У романах Кадзуо Ішігуро, які слугують ілюстративним матеріалом функціонування встановлених стратегій, неприродні елементи художніх світів активують у читача складні когнітивні процеси, які виходять за межі автоматичного розпізнавання подій і вимагають залучення стратегій інтерпретації, описаних в термінах теорії неприродної наратології (Alber et al., 2010) та систематизованих у вигляді типології у праці Яна Албера (Alber, 2016). З погляду когнітології йдеться про складну послідовність ментальних операцій: від автоматичного зіставлення фреймів до свідомого рефлексивного осмислення отриманого досвіду.

З огляду на вище викладене ми пропонуємо такі інтерпретаційні стратегії:

– Метафоричне осмислення – усвідомлене розгортання читачем символічних та метафоричних структур знання у семантичному просторі твору. Наприклад, туман у «Похованому велетні» (Ishiguro, 2015) усвідомлюється як метафора забування.

– Інтертекстуальне прочитання – пояснення можливих чи неможливих світів за допомогою асоціативного мислення та усвідомлених

алюзій до інших текстів і культурних кодів. Наприклад, присутність Мерліна у ролі персонажа у «Похованому велетні» (там само) сприймається як алюзія на середньовічні легенди та Артуріаду, що відразу відкриває читачеві доступ до магічного контексту.

– Використання імерсивної логіки художнього світу – прийняття неприродного як об'єктивного елемента світу оповіді, що підпорядковується власним законам, тобто світ оповіді має власну логіку, і все, що в ньому відбувається, здається природним у межах цієї системи. Наприклад, сонячна енергія є джерелом живлення для Клари та інших роботів у «Клара і Сонце» (Ishiguro, 2021), і така схема знання екстраполюється на інших персонажів. Тому те, що сонячне світло зцілило дівчинку, виглядає цілком природно в межах цього художнього світу.

– Тематичне та архетипне пояснення – аналіз неприродних елементів через знання ключових тем, проблем, архетипів і сюжетних моделей твору. Наприклад, у «Похованому велетні» (Ishiguro, 2015) сцена з Човнярем репрезентує архетипний мотив Провідника, який супроводжує героїв через перехідні стани (життя–смерть). Неприродний елемент оприроднюється через співвідношення з архетипною функцією та тематикою твору.

– Елаборація фреймів – ретельне розроблення і аналіз неприродного елемента; пошук внутрішніх суперечностей і адаптація до них звичних когнітивних схем читача шляхом залучення певних когнітивних механізмів. Наприклад, у «Клара і Сонце» (Ishiguro, 2021), Сонце сприймається Кларою як живий персонаж, хоча в тексті немає для того прямого підтвердження, окрім натяку на те, що саме Сонце посприяло одужанню Джозі. Щоб інтегрувати цей елемент у нарративне розуміння, читач робить припущення: Сонце у світі твору може водночас функціонувати і як метафора, і як персонаж (концептуальна амальгамація), що дозволяє ускладнити існуючий фрейм для розуміння нарративної логіки твору.

– Прочитання крізь призму когнітивного спотворення наратора – осмислення неприродного через викривлене сприйняття, свідомість або когнітивну перспективу персонажа. Наприклад, відображення наратором війни та історичних подій у «Залишку дня» (Ishiguro, 1989) викривлює факти через обмежену когнітивну схему знання у свідомості Стівенса.

– Феноменологічне прочитання – сприйняття читачем неприродного через безпо-

середнє переживання, емоції та відчуття, що підсилюють атмосферу та присутність неможливого у світі тексту, без звернення до символіки чи концептів. Наприклад, у фіналі роману «Не відпускай мене» (Ishiguro, 2005), біль втрати коханого не артикулюється наратором, але читач витлумачує його через власні емоційні реакції від осмислення сцени.

– Антинатуралізація – усвідомлене утримання неприродних елементів поза раціональною інтерпретацією; вони сприймаються через емоції та тілесні відчуття, створюючи ефект «невитлумаченого». Наприклад, у романі «Клара і Сонце» (Ishiguro, 2021) світ бачиться очима Клари через її «бокси» (тобто її зорове сприйняття не є цілісним, як у людини: вона сприймає окремі сегменти, кожен із яких аналізує окремо, а вже потім умовно поєднує їх у загальну картину). Читач не може осмислити такий спосіб сприйняття, але здатен уявити та відчутти, що відбувається, залишаючи неприродний елемент на рівні інтуїтивного сприйняття.

Важливо зазначити, що дослідження не визначає, яку саме інтерпретаційну стратегію оприроднення застосує окремий читач, оскільки процес читання є індивідуально зумовленим і залежить від особистого досвіду, культурної компетенції, емоційної чутливості та когнітивних установок реципієнта. Проте в межах когнітивної наратології й когнітивної поетики питання інтерпретації формулюється не як проблема передбачення читацької реакції, а як аналіз ймовірнісних когнітивних траєкторій, які текст робить доступними або більш імовірними.

Варто нагадати, що Ольга Воробйова розвиває концепцію, згідно з якою літературний текст містить у собі внутрішні механізми спрямування читача (Vorobyova, 1996). Вона стверджує, що лінгвістичні сигнали адресованості виступають своєрідними маркерами або «ключами», які програмують певне сприйняття тексту (там само: 165). Згідно з її підходом, ці сигнали не просто вказують на отримувача повідомлення, а формують прагматичний простір, у якому читач знаходить підказки для дешифрування авторських інтенцій. У такий спосіб текст самостійно вибудовує стратегію власної інтерпретації через систему мовних засобів, що забезпечують зв'язок між автором і адресатом.

Отже, стратегії оприроднення не є довільними результатами читацької інтерпретації, а впливають із структурних властивостей художнього тексту, типу дискурсу та харак-

теру неприродних елементів. Інакше кажучи, текст не диктує одну-єдину інтерпретацію, але обмежує поле можливих когнітивних операцій, у рамках якого читач змушений шукати пояснення неприродного. Саме тому йдеться не про вибір “будь-якої” стратегії, а про актуалізацію тих стратегій, які є когнітивно найбільш доречними й найсуміснішими з наративною організацією конкретного роману.

Доречно нагадати, що, згідно з теорією втіленого розуміння Дж. Лакоффа та М. Джонсона (*embodied cognition*), читач не стільки «обирає» стратегію, скільки обирає шлях осмислення досвіду відповідно до тих схем досвіду, які найшвидше активуються у його свідомості на основі попередніх тілесних, емоційних та культурних знань читача (Lakoff, Johnson, 1999). Саме тому в романах К. Ішігуро певні стратегії виявляються нами більш імовірними, що підтверджується наведеними прикладами.

У підсумку, неприродні нарративні елементи у прозі Ішігуро змінюють саму модель рецепції. Вони переводять читача зі стану автоматичного сприйняття до активної інтерпретації. Неприродність постає не як аномалія, а як когнітивний виклик, що формує простір для більш глибокого когнітивного, етичного та емоційного осмислення художнього тексту і в результаті постає не лише як естетичне, а й інтелектуальне задоволення від розв'язання такого виклику.

Висновки. У ході дослідження встановлено, що рецепція неприродної нарації в метамодерному художньому дискурсі має складну багаторівневу структуру, яка не може бути повністю пояснена в термінах класичних моделей концептуальної метафори та концептуальної інтеграції (блендінгу). У проаналізованих нами текстах смисли не зливаються в єдину когнітивну структуру, а переплітаються і співіснують, перебуваючи у стані динамічної взаємодії.

Обґрунтовано, що в процесі рецепції метамодерних текстів, поряд з концептуальною інтеграцією постає концептуальна амальгамація, яка спирається на явище осциляції як центральної концепції метамодернізму. Осциляція визначається як постійне коливання між альтернативними інтерпретаційними перспективами, тоді як концептуальна амальгамація забезпечує співіснування суперечливих смислів у межах єдиного когнітивного утворення без їх остаточного синтезу.

У роботі обґрунтовано багаторівневу модель рецепції неприродних наративів, яка

включає: 1) автоматичний позасвідомий етап, під час якого активізуються автоматичні процеси концептуальної інтеграції або амальгамації, зумовлені осмисленням художніх образів на основі ментальних моделей концептуальної метафори, метонімії або оксиморону; 2) етап свідомої інтерпретації, пов'язаний із раціоналізацією когнітивного дисонансу та оприроднення неприродних елементів у свідомості читача.

Установлено, що інтерпретаційні стратегії функціонують не ізольовано, а як взаємодоповнювальна система когнітивної обробки тексту. Їх вибір зумовлюється як жанровою специфікою художнього дискурсу, так і власним досвідом читача.

Доведено, що неприродні нарративні елементи виконують роль когнітивного стимулу, який активує процеси інтерпретації, сприяє емоційній та етичній рефлексії та формує ефект задоволення від читання твору.

У підсумку встановлено, що метамодерний художній дискурс трансформує саму модель читання: від пасивного сприйняття тексту читачем до активної когнітивної участі у процесі конструювання смислу. Неприродність у цьому контексті постає не як відхилення від норми, а як механізм генерації нових смислів і способів їх інтерпретації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрєєва М.А. Когнітивно-нараторологічні властивості англійськомовних художніх текстів для дітей (на матеріалі сучасних художніх нарративів Великої Британії) : дис. ... д-ра філософії : 10.02.04. Івано-Франківськ, 2025. 291 с.
2. Белехова Л.І. Архетип, архетипний смисл, архетипний образ у лінгвокогнітивному висвітленні (на матеріалі віршованих текстів американської поезії). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2015. № 3. С. 6–16.
3. Белехова Л.І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Київ, 2002. 516 с.
4. Ігнат'єв В.С. Амальгама. *Велика українська енциклопедія*. 2021. URL: <https://vue.gov.ua/Амальгама> (дата звернення: 20.04.2026).
5. Колесова А. О. Художній образ Коханої / Коханого в англійськомовних поетичних текстах XIX–XX століття: лінгвокогнітивний та гендерний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Херсон, 2012. 210 с.
6. Маріна, О.С. Мобільність парадоксальних поетичних образів (на матеріалі сучасного англійськомовного поетичного дискурсу). *Нова філологія*. 2013. № 57. С. 49–53.
7. Цапів А.О. Поетика нарративу англійськомовних художніх текстів для дітей : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Харків, 2020. 419 с.

8. Alber J. *Unnatural Narrative: Impossible Worlds in Fiction and Drama*. Lincoln : University of Nebraska Press, 2016. 320 p. DOI: <https://doi.org/10.2307/j.ctt1d4v147>
9. Alber J., Iversen S., Nielsen H.S., Richardson B. Unnatural narratives, unnatural narratology: Beyond mimetic models. *Narrative*. 2010. Vol. 18. № 2. P. 113–136. DOI: <https://doi.org/10.1353/nar.0.0042>
10. Bieliekhova L. Conceptual oxymoron: cognitive mechanism of novel verbal poetic images formation. *In Search of (Non) Sense: Literary Semantics and the Related Fields and Disciplines* : Fourth International Conference of IALS, 12–14 October 2006. Krakow : Institute of English Philology, the Jagiellonian University, 2006. P. 14–18.
11. Bieliekhova L. Integrated model of poetic text interpretation. *Text-Image-Music: Crossing the borders. Intermedial conversations on the poetics of verbal, visual and musical texts* / eds. A. Pawelec, A. Shaw, G. Szpila. Berlin : Peter Lang, 2021. P. 199–210. DOI: <https://www.peterlang.com/view/9783631846698/html/ch22.xhtml>
12. Fauconnier G., Turner M. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York : Basic Books, 2002. 445 p.
13. Gibbs R.W., Kearney L.R. When parting is such sweet sorrow: The comprehension and appreciation of oxymora. *Journal of Psycholinguistic Research*. 1994. Vol. 23. P. 75–89. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF02143177>
14. Ishiguro K. *Klara and the Sun*. New York : Alfred A. Knopf, 2021. 271 p.
15. Ishiguro K. *Never Let Me Go*. London : Faber & Faber, 2005. 304 p.
16. Ishiguro K. *The Buried Giant*. London : Faber & Faber, 2015. 384 p.
17. Ishiguro K. *The Remains of the Day*. London : Faber & Faber, 1989. 272 p.
18. Lakoff G. Syntactic amalgams. *Chicago Linguistic Society*. 1974. Vol. 10. P. 321–344.
19. Lakoff G., Johnson M. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York : Basic Books, 1999. 624 p.
20. Lakoff G., Turner M. *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago : University of Chicago Press, 1989. 237 p.
21. Vermeulen T., van den Akker R. Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. 2010. Vol. 2. № 1. DOI: <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>
22. Vorobyova O.P. Linguistic signals of addressee-orientation in the source and target literary text: A comparative study. *CLS 32 : Papers from the Parasession on Theory and Data in Linguistics*, University of Chicago, 11–13 April 1996. Chicago : Chicago Linguistic Society, 1996. P. 165–175.

REFERENCES:

1. Andrieva, M. A. (2025) Kognityvno-naratorohichni vlastyivosti anhliskomovnykh khudozhnikh tekstiv dlia ditei (na materialy suchasnykh khudozhnikh naratyviv Velykoi Brytanii) [Cognitive and Narratological Properties of English-Language Literary Texts for Children (Based on Contemporary British Narratives)] (PhD Thesis), Ivano-Frankivsk.
2. Alber J. (2016) *Unnatural Narrative: Impossible Worlds in Fiction and Drama*. Lincoln: University of Nebraska Press. DOI: <https://doi.org/10.2307/j.ctt1d4v147>

3. Alber J., Iversen S., Nielsen H. S., Richardson B. (2010) Unnatural narratives, unnatural narratology: Beyond mimetic models. *Narrative*, vol. 18, no. 2, pp. 113–136. DOI: <https://doi.org/10.1353/nar.0.0042>
4. Bieliakhova L. I. (2015) Arkhetyp, arkhetypnyi smysl, arkhetypnyi obraz u linhvokohnityvnomu vysvitlenni (na materialii virshovanykh tekstiv amerykanskoi poezii) [Archetype, archetypal meaning, archetypal image in the linguo-cognitive perspective (based on verse texts of American poetry)]. *Naukovyi visnyk Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. Seriya: Filolohichni nauky (Movoznavstvo)*, no. 3, pp. 6–16.
5. Bieliakhova L. (2006) Conceptual oxymoron: Cognitive mechanism of novel verbal poetic images formation. Proceedings of the *In Search of (Non) Sense: Literary Semantics and the Related Fields and Disciplines (Fourth International Conference of IALS, October 12–14)*, Krakow: Institute of English Philology, the Jagiellonian University of Krakow, pp. 14–18.
6. Bieliakhova L. I. (2021) Integrated model of poetic text interpretation. A. Pawelec, A. Shaw, G. Szpila (Eds.), *Text-Image-Music: Crossing the borders. Intermedial conversations on the poetics of verbal, visual and musical texts*. Berlin: Peter Lang, pp. 199–210. DOI: <https://www.peterlang.com/view/9783631846698/html/ch22.xhtml>
7. Bieliakhova, L. I. (2002) Obraznyi prostir amerykanskoi poezii: linhvokohnityvnyi aspekt [Imagery Space of American Poetry: A Linguo-Cognitive Aspect] (DSc Thesis), Kyiv.
8. Fauconnier G., Turner M. (2002) *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
9. Gibbs R. W., Jr., Kearney L. R. (1994) When parting is such sweet sorrow: The comprehension and appreciation of oxymora. *Journal of Psycholinguistic Research*, vol. 23, pp. 75–89.
10. Ihnatiev V. S. (2021) Amalham [Amalgam]. *Velyka ukrainska entsyklopediia* [Great Ukrainian Encyclopedia]. Retrieved from: <https://vue.gov.ua/Амальгама> (accessed 20 April 2026).
11. Ishiguro K. (2021) *Klara and the Sun*. New York: Alfred A. Knopf.
12. Ishiguro K. (2005) *Never Let Me Go*. London: Faber & Faber.
13. Ishiguro K. (2015) *The Buried Giant*. London: Faber & Faber.
14. Ishiguro K. (1989) *The Remains of the Day*. London: Faber & Faber.
15. Kolesova, A. O. (2012) Khudozhnii obraz kokhanoi / kokhanoho v anhlomovnykh poetychnykh tekstakh XIX–XX stolit: linhvokohnityvnyi ta hendernyi aspekty [The Literary Image of the Beloved in English-Language Poetic Texts of the 19th–20th Centuries: Linguo-Cognitive and Gender Aspects] (PhD Thesis), Kherson.
16. Lakoff G. (1974) Syntactic amalgams. *Chicago Linguistic Society*, vol. 10, pp. 321–344.
17. Lakoff G., Johnson M. (1999) *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books.
18. Lakoff G., Turner M. (1989) *More than cool reason: A field guide to poetic metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
19. Marina O. S. (2013) Mobilnist paradoksalnykh poetychnykh obraziv (na materialii suchasnoho anhlomovnoho poetychnoho dyskursu). [Mobility of paradoxical poetic imagery (on the material of modern Anglophone poetic discourse)]. *Nova filolohiia*, no. 57, pp. 49–53.
20. Tsapiv, A. O. (2020) Poetyka naratyvu anhliiskomovnykh khudozhnikh tekstiv dlia ditei [Poetics of Narrative in English-Language Literary Texts for Children] (DSc Thesis), Kharkiv.
21. Vermeulen T., van den Akker R. (2010) Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*, vol. 2, no. 1. DOI: <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>
22. Vorobyova O. P. (1996) Linguistic signals of addressee-orientation in the source and target literary text: A comparative study. Proceedings of the *CLS 32: Papers from the Parasession on Theory and Data in Linguistics (University of Chicago, April 11–13, 1996)*, Chicago: Chicago Linguistic Society, pp. 165–175.

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

УДК 81'25:81'271.16]:316.722

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-4>

DOMESTICATION TA FOREIGNIZATION У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІЙ ЦАРИНІ: ДИХОТОМІЧНИЙ ТУМБЛЕР ЧИ КОНТИНУУМ ВЗАЄМОДІЇ СВОГО ТА ЧУЖОГО (ЧАСТИНА 2)

Крюкова Юлія Дмитрівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей

Волинський національний університет імені Лесі Українки

krjukowajuli@gmail.com

orcid.org/0000-0002-7769-3402

Чарікова Ірина Василівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри англійської філології

Волинський національний університет імені Лесі Українки

icharikova@vnu.edu.ua

orcid.org/0000-0002-5080-5216

Друга частина розвідки занурює читача у практичний вимір перекладознавчої трансверсальності. Наведено аргументи щодо того, чому саме природа цього концепту найкраще передає суть процесів, що відбуваються у сучасному світі та які безпосередньо мають відображення й у перекладознавчій царині. З'ясовано, що термін трансверсальність у своєму становленні пройшов шлях різними міждисциплінарними вимірами. Зроблено висновок про те, що хоча й трансверсальність як поняття не має прямого застосування у працях по перекладознавству, однак розвідки кінця ХХ початку ХХІ ст. є яскравим прикладом саме трансверсальної спрямованості. Доведено, що її присутність, як і суть самого феномену, зчитується між рядками. Для А. Бермана – це етична взаємопроникність, а отже трансверсальність свого-чужого; для Л. Венуті форенізація перетворюється на трансверсальний рух, що прорізає опір культурних норм; М. Бейкер позиціонує переклад як re-narration, що і є актом трансверсальності, бо знову-і-знову перепрочитуються та переплітаються мультимодові історії; М. Кронін та його ідея eco-translation теж тождозна руху між та наскрізь, де паритетно трансверсують види, культури, технології у єдиному перекладацькому вирі.

У межах розвідки вперше здійснено спробу нового перепрочитання цього концепту, а саме умовно маркувати розмірною шкалою епох-цен, що і складає **новизну дослідження**. Такий підхід прочитання перекладознавчого виміру крізь оптику транс-цен-версальної моделі допомагає досягнути ключові перекладознавчі плато, по-між яких і курсують нині вектори доместикації та форенізації. Зроблено припущення, що орієнтування у просторах Антропоценового, Капіталоценового, Плантаціоценового, Піроценового, Ктулуценового перекладу, дає можливість перекладачеві з часом сформувати стійку трансверсальну мета-навичку калібрування тертя горизонтів свого та чужого, що і складає **актуальність статті**. Змодельовано ситуативний кейс, який демонструє, що переклад – процес декодування концептів, у котрому контекст важливіший за форму. Тому перекладач для того, щоб скерувати вектор форенізації чи доместикації у вірне цільове русло повинен проходити поверхневий рівень форм наскрізь та проникати в концептуальне тло, де культурна предикція дає йому можливість трансформувати перекладацький буквалізм повною реконструкцією актуальних сенсів.

Зроблено висновки про перспективність подальших досліджень у напрямі транс-цен-версальності. Це дасть перекладачеві можливість йти в ногу з епохою, бачити і прогнозувати всю масштабність змін, що нині і в майбутньому чекає на перекладознавчу царину. Переклад вже зараз переступив поріг алгоритмічного суб'єкта, який існує у просторі мультимодальності, де триває колаборація людини і машини.

Ключові слова: Антропоцен, Ктулуцен, трансверсальність, етика чужого, постгуманізм, концепт, мета-навичка.

DOMESTICATION AND FOREIGNIZATION IN TRANSLATION STUDIES: ON-OFF COGNITIVE TOGGLE OR A CONTINUUM OF THE NATIVE-FOREIGN INTERACTIO (PART 2)

Kriukova Yuliya Dmytrivna,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Natural Sciences
and Mathematics

Lesya Ukrainka Volyn National University

krjukowajuli@gmail.com

orcid.org/0000-0002-7769-3402

Charikova Iryna Vasylivna,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Philology

Lesya Ukrainka Volyn National University

icharikova@vnu.edu.ua

orcid.org/0000-0002-5080-5216

The second part of the article immerses the reader into the practical, transversal dimension of translation studies. Arguments are provided as to why the very nature of this concept best conveys the essence of the processes taking place in the modern world and directly reflected in the translation domain. It has been determined that the term, in its evolution, has passed through various interdisciplinary stages.

It is concluded that although transversality as a concept has not been directly applied in translation studies, the research conducted at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries vividly exemplifies the transversal orientation. It is shown that its presence – as well as the phenomenon of transversality itself – can be read between the lines. For A. Berman this is ethical interpenetration, that is, the transversality of the native and the foreign; for L. Venuti foreignisation transforms into a transversal movement that cuts through the resistance of cultural norms; M. Baker views translation as re-narration which itself represents an act of transversality as multi-species stories are continually re-read and interwoven; M. Cronin's concept (idea) of eco-translation likewise embodies movement between and through, where species, cultures, languages and technologies, etc transversalize in a dynamic act of translation of mutual balance.

*Within the framework of this study, an attempt has been made for the first time to reinterpret this concept – specifically, to mark it conditionally by the scale of cene-epochs, which constitutes **the novelty of the research**. Such an approach – reading translation studies through the prism of trans-cene-versal model – helps to grasp the key translational plateaus between which the vectors of domestication and foreignization move now. An assumption is made that orientation within the spaces of Anthropocene, Chthulucene, Capitalocene, Plantationocene, Pyrocene, and Technocene translation allows the translator gradually develop a lasting transversal meta-skill of calibrating the friction between native and foreign horizons, which determines **relevance of this study**. A situational case-study has been modeled to demonstrate translation as the process of decoding concepts in which context outweighs form. Therefore, to guide the vector of foreignization or domestication in the right direction, the translator must penetrate beyond the surface level of forms and access the conceptual layer where cultural prediction enables the transformation of literalism into a full reconstruction of relevant meanings.*

It is concluded that future research should continue to follow the trans-cene-versal trajectory, allowing translators to keep pace with the epoch, to understand and anticipate the scale of changes awaiting the field of translation studies, which has already stepped into the realm of the algorithmic subject – one existing within the space of multimodality and human-machine collaboration.

Key words: Anthropocene, Chthulucene, transversality, ethics of otherness, posthuman, concept, meta-skill.

Вступ. *Усе тече, усе змінюється* – мабуть чи не єдина існуюча істина, що не втратила своєї актуальності донині. Перекладознавство – не виняток, а яскравий тому приклад. Його еволюційне становлення закарбувало в собі всі ментальні зсуви та культурні повороти людства. Від анонімного слуги тексту, котрий просто буквально передавав слова з однієї мови в іншу до концептуального суб'єкта, який вершить долю *свого* та *іншого*. Сьогодні ця межа між *своїм* та *чужим*

невпинно мігрує, бо вони постійно взаємопроникають один в одного. Те, що зараз *чуже*, вже завтра може стати *рідним*. Саме тому така світова динаміка змін і перетворила переклад із механічного трансферу значень на живий процес взаємодій. Ба більше модерне *цен-маркування* (*Антропоцен, Ктулуцен, Піроцен, Капіталоцен* і т. ін.) простору як такого видозмінює перекладацьку царину в *Мультиверс* автономних мікро-моделей реальності, де одна наповнена геологічною силою люд-

ського, в іншій домінує логіка зиску, в третій переважає плантаційна мономодель, де численне розмаїття голосів зводиться лише до *свого*, а деє навпаки паритетно співіснує вся множинність.

Розмежування між *доместикувати* чи *форенізувати* дедалі активніше нівелюється, стратегія єдино-переможця відходить у минуле. Світ настільки плюралістичний та стихійно розгалужений, що те, що вважалося перекладацькою стратегією стало метафорою глобального вибору. *Доместикація* напрями корелюється з природою *Антропоцену*, в якому йдеться про своєрідне узагальнення, уніфікацію, колективну відповідальність, але в той же час й про розмивання відповідальності, а отже гомогенізацію *чужості*. Тоді як *форенізація* проєкція мислення *Ктулхуцен*, де навпаки культивується етика співіснування та готовності мешкати в гетерогенності й тандемі. Саме тому в час криз, війн, кліматичних й техногенних катастроф переклад є тією моделлю, що вчить та демонструє як виховувати в собі й поширювати в маси глобальну відповідальність за *своє* й *іншого*. Й це та причина через котру дві дихотомічні практики повинні працювати в свідомому балансі, берегти *своє*, що є носієм пам'яті, сенсів, цінностей, ідентичності, але й етично охороняти *іншого*, дозволяючи йому просто бути. Насправді така гібридизована техніка розрізнення, коли перекладач має застосувати ту чи іншу стратегію вимагає всесторонньо розвинутої світоглядної обізнаності, розуміння широкого спектру речей, співставлення, аналізу, інтеграції і под. Також ідентифікувати призначення того чи іншого тексту в цільовій культурі: чи він інформує, чи переконує, чи має на меті зберегти історичний колорит чи естетично апелювати, а можливо несе в собі дидактичну складову, збереження котрої навчає, радить, націлює реципієнта. Важливо своєчасно зрозуміти чого очікує цільова аудиторія: безперебійного, зручного читання чи маргіналізованих голосів *іншого*? Спромогтися оцінити наскільки адаптація стирає ідентичність *іншого*, а де навпаки її надмірність робить текст не читабельним, а отже нівелює призначення. В який з наративів публічний, концептуальний чи мета інтегрувати текст? Коли через *доместикацію* синхронізувати повідомлення з домінантною історією, а коли через *форенізацію* зберегти альтернативу *чужого*? У який момент важливо підтримати своїм вибором мовно-культурне розмаїття, а коли звести все до моноагентності планта-

ційної моделі (*Плантаціоцен*). Як відчутти, де потрібно більше *доместикації* та поодиноких вкраплень *чужості*, де навпаки більше *форенізації* та паратекстів, а де все ж таки актуальним стане змішаний режим з константним опційним перемиканням. Як створити *текст-гібрид*, що зробить переклад водночас і функціональним і чесним, як перед читачем так і вихідником, в очах загальнокультурного та політичного контексту.

На нашу думку, ключова складність полягає в тому, що людство століттями звикло мислити ієрархіями та дихотомічними парами: *верх-низ*, *суб'єкт-об'єкт*, *мова-мислення*, *вихідник-переклад*. Однак XXI ст. показує, що левова частка патернів уже не працює. У вимірі, де вертикалі метанаративів та горизонталі комунікативних схем вичерпують себе – на часі стає якісно новий тип зв'язків, спосіб мислення, що відбувається *між*, нівелює фіксовані, стандартизовані схеми, руйнує дисциплінарні стіни. Мета – генерувати перекладацьку діяльність, що долає межі, але не стирає їх повністю, культивує етику толерантності й дотику, яка залишає кожен слід, стає вмістилищем усіх систем, але не належить жодній, бо існує в перманентному переході *між* ними. Тому там, де системи руйнуються, на їх міждисциплінарних екзистенційних розломах народжуються нові горизонти мислення. На зміну *лінійним* приходять *трансверсальні* траєкторії руху, що торують шлях між просторами мов, культур та сенсів. На цих стежках перекладач вже не крокує прямо, а вчиться лавірувати поміж мов, людей, систем, етичних норм, імперативів і под.

Актуальність дослідження. Отже, *трансверсальність* набуває у контексті сьогодення вагомого значення, так як символізує ключову онтологічну здатність XXI ст. – перетинати кордони – культурні, технічні, ідеологічні, екологічні, що робить переклад у добу глобалізації, цифрової стихійності, епох *-цен*, не лише інструментом комунікації, а можливістю осягнути, осмислити, а головне інтегруватися у прогресивну картину світу, що вже давно не проміряється ієрархією центрів та периферій. Відповідно й *domestication* та *foreignization* набувають сьогодні нового *трансверсального* забарвлення, коли йдеться, не про вибір однієї стратегії, а про взаємодію, постійні перетини й трансформації. Підхід, що набуває дедалі більшої популярності зокрема в контексті ідей постгуманізму, де переклад вузол людського, машинного, алгоритмічного, мульти-модального і т.ін.

Мета розвідки – аналіз виміру *трансверсальності* в перекладі як культурно-філософського феномену в якому взаємодіють різні концепт-моделі сучасності (*Антропоцен, Капіталоцен, Плантаціоцен, Піроцен, Ктулуцен* і под.) й які калібруються полюсами *свого (domestication)* та *чужого (foreignization)*. Реалізація мети передбачає виконання низки **завдань**: простежити філософсько-культурні витoki *трансверсальності* як концепту в працях французьких постмодерністів; окреслити як ідеї етики *чужого* та *свого* в працях А. Бермана, Л. Венуті, М. Бейкер, М. Кронін (Berman, 2009; Venuti, 2018; Baker, 2006; Cronin, 2006) корелюються з сучасними *цен-теоріями* в просторі *трансверсальності*; розкрити політичний, культурний, екологічний потенціал сучасного перекладу в епоху *Антропоцен*; сформувані принципи та мета-навичку функціонування *трансверсальності* як базової етичної стратегії перекладача; згенерувати практичний корпус прикладів, що демонструють реалізацію *трансверсальної* суб'єктності перекладача в дії.

Теоретико-методологічна база дослідження ґрунтується на перекладознавчих, постструктуралістських, постгуманістичних підходах. У контексті яких знання із субординаційного статусу екстраполюється у вимір множинної взаємодії. Перекладознавчі підвалини розвідки формують праці класиків у цій царині, таких як А. Берман (1984) та позиціонування перекладу як випробування *чужого*, що зберігає *інакшість* в цільовій культурі; Л. Венуті (1995) котрий у своїх працях акцентує на *видимості* перекладацької постаті та супротиві етноцентричній *доместикації*; М. Бейкер (2006) та погляду на переклад як на *нарратив*, який може розвивати або ж підривати домінантні культурні історії; М. Кронін (2017) та його ідея *еко-перекладу* вводить екологічний аспект, в якому переклад мислиться як турбота про мовне та культурне розмаїття в *Антропоцен*.

Не менш фундаментальними стали й праці філософського гатунку, котрі дають ключове уявлення про природу змін, що відбувались/ються. Такі концепти як *ризом*, *множинність*, *тіло без органів* і лежать в основі *трансверсальної* парадигми як такої, яка розриває шаблонність мислення й відповідно протистоїть лінгвістичному редуціонізму й звільняє переклад від стереотипності мислення, відкриває шлях до якісно нових онтологічних горизонтів. Зокрема йдеться про праці Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі, в яких і зародилась

ідея сучасної інтерпретації концепту *трансверсальності*.

Розділ 1. Транс-цен-версальність як вимір переходів та взаємопроникнень у перекладознавстві

Трансверсальність (Т) – поняття, що пройшло свій шлях становлення від психоаналітичного терміну, універсального культурного та філософського принципу до онтологічної категорії мислення. Слово *transversalite* походить від лат. *transversus* та означає: *перехресний, той, що проходить через, навскіс*. У сучасних гуманітарних студіях воно дещо розширило свій діапазон значень до динамічного переміщення *через* системи й набуло статусу своєрідного *спойлера* між різними площинами буття. Ранні еволюційні витoki цього слова сягають психоаналітичного та соціального підґрунтя, коли ще у 1960-1970 роках воно отримало свою першу концептуальну репрезентацію в працях французького психоаналітика Ф. Гваттарі (*La transversalite*, 1964). У політико-психоаналітичній концептосфері дослідника Т позиціонується як спосіб вивільнення суб'єкта з-під гніту інституцій та систем контролю, що вкладається в ідею *зв'язку без центру* і пізніше ляже в основу таких фундаментальних концептів як *ризом* та *тіло без органів*, що є апогеєм їх з Ж. Дельозом філософії. Таким чином починаючи 1972 р. поняття *transversality* екстраполюється у філософський вимір, у праці видатного постмодерного філософа та мислителя Ж. Дельоза (*Тисяча плато*, 1980 *Анти-Едін*, 1972). Саме тут це поняття і отримує своє нове онтологічне народження, як способу існування у світі, що не синхронізується із жодним центром, а стихійно розгалужується як множинна тканина подій: «*Transversality is the movement of desire across the social field, connecting heterogenous elements without totalizing them*» (Deleuze, Guattari, 1988: 88). У розвідках Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі *трансверсальність* як філософія зв'язків без осердя за своєю природою перегукується з *ризомою (rhizome)*, що також метафорично антагонізує структурі, субординації, системі. Лишивши позаду своє психоаналітичне та філософське тло *трансверсальність* починає стрімко ширитись й у інші царини знання. У соціальних та політичних рухах вона асоціюється зі створенням ацентричних спільнот. Т як образ потоків влади, що перетинає тіла, можемо зустріти й в працях ще одного французького постмодерніста М. Фуко. Щоправда він напряду не використовує цей термін, однак його дослі-

дження цілком *трансверсальні*, бо в них він нівелює межу між тілесним-політичним, індивідуальним-колективним: «*Power passes through individuals; it is not localized but circulates*» (Foucault, 1976: 98). Уже згодом у XXI ст. *трансверсальність* знаходить вихід у постгуманістичних та екологічних інтерпретаціях. Разом із працями Р. Брайдотті, Д. Гарравей, Б. Латур вона перетинає межі філософії бажання й занурюється в етику постгуманізму, екологічного мислення, номадичного суб'єкта: «*Transversal subjectivity is nomadic, embedded and relational. It connects across species, technologies, and temporalities*» (Braidotti, 2013: 49). *T* стає простором взаємодій у широкому контексті, де відмінності не стираються, а співіснують: «*Transversality is the art of living-with: of weaving stories, organism, and technologies together without erasing their differences*» (Haraway, 2016: 30-57). У Б. Латур *трансверсальність* отримує ще один свій виток значень, який складають гібридні з'єднання, асамбляжі, що формують соціологічний аспект *T*.

Безпосередньо у перекладознавство ідея *T* приходять вже дещо пізніше й має не пряме використання, а є метафорою руху *між* – міжмовного, міжкультурного, міждисциплінарного. Більшість дослідників хоча й не вживають термін *T*, насправді саме його і мислять. Для А. Бермана – це етична *трансверсальність* *свого-чужого*; для Л. Венуті *форенізація* ніщо інше як *трансверсальний рух*, що прорізає опір культурних норм; М. Бейкер позиціонує переклад як *re-narration*, що і є актом *трансверсальності*, в якому перепрочитуються та переплітаються мультимедійні історії; М. Кронін та його ідея *eco-translation*, транслюють руху *між* та *наскрізь*, *між* видами, культурами, технологіями, що паритетно взаємодіють в акті перекладу: «*Translation is not just between languages but between species, systems, and environments*» (Cronin, 2017: 9) / «*Eco-translation is the antidote to the anthropocentric arrogance that assumes everything can be domesticated into human terms*» (Cronin, 2017: 37).

Отже, можемо з упевненістю сказати, що не минула *T* на своєму шляху й перекладацький простір, який у своєму становленні пройшов тривалий шлях, де кожен наступний етап відбувався на зламі світоглядних парадигм. Переклад здобував цей досвід у *космо-, тео-, антропоцентричних* контекстах, йшов траекторіями крайнощів – *тотально доместикуючи* або ж навпаки *форенізуючи*. Змінювались

агенти дії, де почергово то людина, то капіталізм, то плантаційна культурна мономодель, то техніка і под. брали на себе тягар відповідальності. Й все це заради того, щоб на певному етапі зрозуміти, що ніщо й нікуди остаточно не зникає, а нашаровує концептуальні шлейфи значень, де жодне не є тотожним собі вчорашньому. Тому традиційне сприйняття *лінійності*, де перекладач частина тричленної моделі (*текст-перекладач-реципієнт*), де виступає посередником, що транслює зміст, давно минуло. Переклад як і світ загалом перетворився на вимір *трансверсальної* перспективи, де суб'єктність перекладача набуває *гузоматичної* природи, яка екстраполюється з власних доместикуваних просторів у сферу множинності постгуманістичних інтерпретацій. Акт перекладу – це не вибір на користь тієї чи іншої перекладацької стратегії, а подія, в якій *своє* торкається *іншого* заради народження чогось *третього*. *Трансверсальність* вдихає у переклад життя, бо віднині він рухається через культурні, національні, соціальні, дисциплінарні межі, проте не стає на сторону жодної із сторін: «*Трансверсальність – це рух, який долає сегментацію без утвердження центру*» (Guattari, 2015: 113), він просто переоповідає, переписує, переплітає історії, щоразу генеруючи нові синергії, в яких слова, мови, інтонації, культурні альянзи, алгоритми, рослинне, тваринне, машинне, штучне проходить тілом перекладача, як множинність потенцій, що вбирають відбиток його власного досвіду. Статичність та чітка структурованість *текст-перекладач-читач* витісняються перетіканням, поліфонією звучань, взаємопереходами.

Однак чим саме зумовлена така наша модифікація концепту *трансверсальність* часткою *-цен*: *транс-цен-версальність*? Першочергово тим, що вважаємо, що така імплементація та сегментація *трансверсального* виміру *цен-концептами* на прикладі перекладознавчої царини, дає можливість продемонструвати, що переклад вже давно не про пріоритетність та конфронтацію стратегій, а про постійне переосмислення. Там, де колись була нейтральність та прозорість тепер політичність та множинність, простір наративів, голосів, культур. Метафорична імплементація *-цен* маркування виміру *трансверсальності* уможливує наочне заперечення хибності уявлень про те, що *трансверсальність* – це щось хаотичне та спробу довести протилежне. У дзеркалі *транс-цен-версальності* переклад постає діалектикою меж та потоків,

де кожен перетин, ще один *асамбляж*, де множинні агенти (людина, капітал, плантаційна модель, машина, алгоритм, *своє, чуже*) зшиті в одну мережу. Таке сплетіння руйнує вертикаль влади над об'єктом і стає сферою взаємовпливів. Відповідно перекладач, що мислить *трансверсально* неминуче осягає свою причетність до акту співтворення мов, тіл, алгоритмів, екосистем. Поняття *домінувати* вичерпує себе й лишає відповідальність за адекватну контекстоінтеграцію, де завданням стає відчутти свою *Ктулцуенову* агентивність, буття в сплетіннях, *multispecies stories*. Оновити свої онтологічні налаштування з центрованості на людині до партнерства багатьох. *Транс-цен-версальність* дарує розуміння, що перекладач постійно балансує між полюсами різних *-ценів*, де він не прагне до єдиної істини чи стабільності, а шукає резонанс між *текстом-перекладом-цільовим призначенням-машиною*. Він свідомий того, що *Антропоценовість* максимально підсилює людську агентивність, котра робить текст максимально *своїм* для цільової культури, *доместикує* його й поглинає *іншого*, тоді як *форенізація* викликає протилежний ефект.

Розділ 2. Від *Антропоценового* до *Ктулцуенового* в перекладі

Антропоценовий переклад здебільшого розцінюється як культивування та сприяння етноцентричності *свого*, хоча це не завжди слушно, оскільки *доместикувати* як і *форенізувати* мають свої безпосередні контексти в яких вони є адекватним перекладацьким рішенням. Тому, коли мета – плинність комунікації, то часу на розмірене проживання естетичних відчуттів *інакшості* просто не лишається. Через це тут мова може йти про декілька причин, де однією з найпоширеніших є відсутність фонових кореляцій у цільовій культурі. Приміром у синхронному перекладі, якщо перекладач лишатиме вкраплення *чужості* без змін, не переформатовуючи *чужий* контекст під відомі образи, процес перекладу швидко втратить свою продуктивність через відсутність конотаційних точок перетину в цільовій мові. Переважно йдеться про мовні одиниці, що не мають прямого аналога у мові реципієнта (*freshman, sophomore, pep rally* і под.). Тоді як у контексті художнього дискурсу, чий диференційні риси дозволяють толерантно представити *іншого*, через розширений коментар, пояснення, перекладацька стратегія змінюватиме свій вектор. Ще однією підставою для створення *антропоценозованого* перекладацького виміру може

стати інформаційно-прагматична текстова функція, в межах котрої переклад набуває професійно-орієнтованого забарвлення (науковий, медичний, юридичний, технічний) й вимагає ясності, функціональної прецизійності, певних уніфікованих норм, а не естетичних вражень. Це той випадок, коли перекладач синхронізує форму з очікуваннями культури споживача у рекламному дискурсі *Taste the feeling! (Coca-Cola)* – отримає відповідник *Відчуй смак життя!* що максимально інтегрує лозунг в цільову культуру; *Just do it! Вперед!* – прагматичний ефект збережено за рахунок видозміненої фразової матриці на більш адаптований відчуттям українських споживачів. Переклад інструкцій препаратів, різних приладів, юридичних документів і т.ін., також вимагає максимальної текстової локалізації у культурі *свого*: *Turn off the faucet when not in use* – буквальний відповідник: *водяний змішувач, водопровідний кран* буде недоречним, тому в процесі *доместикації* ми отримуємо просто *кран*, що знімає зайві лексичні переваження в тексті. Не менш важливою є необхідність зважати й на те, наскільки доцільним є проявлення *чужості* в самому оригіналі, бо від цього напряму залежить культурна цінність *іншого* та її збереження в цільовій мові. Адже часто непрофесіоналізм може вести до підміни понять, коли автор пише у своїй звичній манері, без цілеспрямованого наміру створити ефект *чужої* реальності, а перекладач не в змозі це розпізнати. Тоді прийом *форенізації* набуде зворотного ефекту, що лише ускладнить текстове сприйняття. Пересічним прикладом може стати художній дискурс, коли перекладач гіперболізовано лишає в тексті оригінальні звертання, культурні формули, реалії і под., що для реципієнта не асоціюється з атмосферою *інакшості*, а навпаки вибудовує стіну непорозуміння між текстом і читачем. За таких обставин *доместикація* формул *Шановний, Пане, Добродію, Добридень* і т.ін. контекстуально буде більш виправданою. Однак, коли йдеться про тексти, де ефект *чужості* є екзистенційним тлом, що тримає на собі весь твір (Дж. Джойс, Фр. Кафка, Х. Борхес та ін.), тоді це сфера впливу *форенізації*. Через те, що метою перекладу є зацентрувати на різниці, коли *чужий* ритм, синтаксис, лексичний ряд – є частиною загального задуму, а відтак прийомом збереженням дихання *іншого* в тексті, етично вірним кроком перекладача. *Доместикація* тут небезпечна, бо здатна вбити *інакшість*, яка є сутністю та осердям тексту.

Капіталоцен у перекладі також не про далекі відголоски минулого часів Маркса та Енгельса й панування капіталістичних схем, а про сучасну стихійну комерціалізацію та ринкові практики в перекладі. Згідно яких здійснюється вибір, що перекладати та якою логікою, політикою видавництва, списками бестселерів, рейтингами і т.ін. рухатися. Відповідно в пріоритеті не стільки глибоко філософські тексти чи інші праці високого рівня дидактичної специфіки, скільки ринкова ефективність. Тому орієнтація на аудиторію, популяризація того чи іншого тексту, жанру і под. матимуть в основі *капіталоценовий* патерн, яким керує стратегія *доместикації*, що націлена на широкого читача, дитячу літературу, теле-, радіо-, масмедійний контент. Адекватним кроком стане поглинути *чужість*, інакше пересічний читач чи дитяча аудиторія будуть позбавлені можливості проживати текст: *Halloween night was full of trick-or-treaters*. Увечері дітлахи ходили від дому до дому збираючи солодоші (назва свята витісняється зовсім або ж іноді локалізується як *Свято гарбузів*, що є не зовсім правильним рішенням, так як і така назва не є характерною для нашої культури і викличе у читача запитання *Що це?* Або ж реалія *trick-or-treaters*, яка є ознакою культурного колориту свята й дослівно означає *частування або шкода*, також може вести до ментальної паузи й вимагатиме роз'яснення. Тому варіант *солодоші* буде найприйнятнішим, так як не перериватиме плинності лакунами незрозумілих значень.

Плантаціоцен в перекладі має місце, коли одна домінуюча культура чи мова створюють гегемонію і формують своєрідну монокультуру перекладу. Найкращим прикладом тут стане роль англійської в глобалізованому світі та її статус *lingua franca*, в контексті якого саме англійські переклади мають найвищу цінність – плантаційна мовна мономодель забезпечує глобальну доступність матеріалів на різних рівнях. Якщо говорити про більш локальні *плантаціоценові* переклади то це може бути адаптація *іншого* під національний канон. Один із видів *доместикації*, в якому агресивна техніка витіснення *чужого* трансформується в естетичну *доместикацію*, що націлена на становлення літературної традиції *свого*. Через таке цільове завдання, це не зовсім зневага та спрощення *іншого*, а його націоналізація, трансфер *чужого* надбання у власну культуру. Так, приміром у XIX ст. українські переклади світової класики (Гомер,

Данте, Шекспір і ін.) *доместикували* стиль та синтаксис, інтонацію, ритміку, образи з ціллю вписати їх у тогочасні художні норми. Однак ця практика не втратила своєї популярності й нині: *Harry took a large slice of treacle tart and poured himself a glass of pumpkin juice*. (Rowling, 1997: 93). *Д*: Гаррі взяв великий шмат пирога з патокою й налив склянку гарбузового соку. *Treacle tart* адаптовано під пиріг з патокою, *pumpkin juice* – залишено без змін, щоправда для нашої культури це також дещо незвично. Можливою є ще опція *трікл-тарт*, як транслітерація, що збереже колорит, а *pumpkin juice* залишити в оригіналі, або ж подати через колаборацію *pumpkin-джус*. До якої з версій схилитись – обирає перекладач.

Техноценовий переклад. Його дискурсивна парадигма має нині колосальний вплив, оскільки йдеться про техносферу, як новий рівень екзистенції, де технологічні процеси тісно переплітаються з активністю біосфери та людською свідомістю. Це найвагомніше метафоричне розширення перекладацького виміру, яке нині визначається як вузол людського, алгоритмічного, машинного, штучного. Час, коли *AI* паритетний учасник перекладацького процесу, що назавжди змінило роль перекладача на концептуального суб'єкта.

Піроценовий переклад – той аспект, що має не стільки прямий як символічний застосунок. Мова йде про переклад як місце вогню та конфліктів, де кожне слово може спалахувати ідеологічним, політичним полум'ям – алегоричне горіння емоційного, соціального, духовного контентів. Цікавим у такій перспективі постає питання *свого* та *чужого*, де переклад може як спалити, деформувати *іншого*, так і навпаки освітити його шлях у новій культурі. Саме ця проєкція у час війни в Україні набуває особливого значення, бо від того чи *domesticate* чи *foreignize* залежить те, чи визнається Україна як паритетний суб'єкт чи її роль редукується до об'єкта: *Kyiv vs Kiev, Holodomor vs famine, invasion vs special operation: The President insisted that the operation in Crimea was a special military operation to protect russian speakers, not an invasion*. *Д*: Президент наполягав, що операція в Криму – це спецоперація для захисту російськомовного населення, а не вторгнення. *Ф*: Президент наполягав, що дії в Криму – є так званою *special military operation* спрямованою “на захист російськомовних” і відмовлявся називати це вторгненням. Як бачимо у випадку *Д* текст звучить нейтраль-

ніше, що фактично визнає пропаганду, тоді як Φ проливає світло на справжній стан речей та дає можливість розпізнати пропагандистське джерело.

Ктулуценовий підхід у перекладі на сьогодні є мабуть одним із найпрогресивніших та найтолерантніших підходів, оскільки не перекладає відповідальність з агента на агента, а позиціонує переклад як сплетіння багатовидових та багатокультурних відносин, де є місце всім: читачам, авторам, алгоритмам, штучному інтелекту і под. Це не процес підкорення, а співбуття, де голос *іншого* звучить рівноправно. Так, постколоніальні та феміністичні тексти свідомо демонструють багатоголосся через збереження маркерів *чужості*. Рекламний дискурс, соцмережі, теж дедалі більше залучають *форенізацію* з метою акцентування на глобальності брендів: *Grab a McFlurry with Oreo or KitKat pieces, cool down with an iced latte and enjoy the taste of summer*. Д: Візьміть морозиво з печивом *Oreo*, або *KimKam*, освіжіться склянкою холодної кави й насолоджуйтеся смаком літа. Φ : Спробуй *McFlurry* з *Oreo* чи *KitKat*, охолодіться *iced latte* й відчуй смак літа на повну. Або: *Try our new Pumpkin Spice Latte with oat milk – cozy autumn vibes in every sip*. Д: Скуштуй наш новий лате з гарбузовим сиропом на вівсяному молоці – затишна осінь з кожним ковтком. Φ : Спробуйте наш *Pumpkin Spice Latte* з *oat milk* – осінній вайб з кожним ковтком. Такий селективний відбір технік отримує дедалі ширший застосунок і у політичному дискурсі, новинах зокрема, коли співвідношення *свого* і *чужого* в тексті напряму впливає на якість діалогу влада-народ і формування суспільної довіри: *The UK government announced new sanctions against russian oligarchs, freezing assets and restricting travel*. Д: Уряд Великої Британії оголосив про нові санкції проти російських олігархів: замороження активів і заборона на подорожі. Φ : Уряд Великої Британії оголосив про нові санкції проти російських *oligarchs*: замороження активів та *travel ban*. Саме звернення до Φ та калькування термінів у випадку актуальності теми російської агресії в Україні, зацентрує на глобально-правовій рамці ситуації, що відбувається. Така ж атмосфера кризовості та невідкладних дій панує і в екологічному дискурсі, де Φ зберігає міжнародну термінологію, що створює ефект максимального занурення в проблему: *Climate activists glued themselves to the road in the central London, demanding urgent action on fossil fuels*. Д: Екоактивісти приклеїли себе

до дороги в центрі Лондону, вимагаючи радикальних заходів щодо викопного палива. Φ : *Climate activists* приклеїли себе до дороги в центрі Лондона, вимагаючи *urgent action* проти *fossil fuels*.

Якщо раніше рекламний простір схилявся до стратегій культурної адаптації заради створення *WOW*-ефекту, то *Ктулуцен* дедалі більше працює з оригінальними елементами: *Just do it! Push your limits! The new Air Zoom Pegasus 28 is here*. Д: Просто зроби це! Вийди за межі своїх можливостей! Нові кросівки *Pegasus 28* уже в наявності. Φ : *Just do it!* Вийди за межі! Нові *Air Zoom Pegasus 28* вже тут! Простір соцмереж, що вже сам по собі, є вузлом агентів, теж демонструє цю *Ктулуценову Д/Ф* гібридність: *One-week Wellness tour: Yoga at sunrise, vegetarian delicacies and just pure bliss*. Д: Однотижневий велнес тур: йога на світанку, вегетаріанські делікатеси та справжнє блаженство. Φ : Однотижневий *Wellness: joga at sunrise, vegetarian delicacies* і суцільний *pure bliss*. Отже, можемо з упевненістю сказати, що *Ктулуцен* дедалі більше знаходить своє відображення й в перекладі, де все частіше реалізуються калібровані/гібридні режими подачі, де ані *своє* ані *чуже* не стає самоціллю, бо *трансверсальне* тло вимагає реверсивного руху, де рівноцінним є збереження *іншості* та проживання *свого*, яке вібує в унісон із *чужим*.

Тому метанавичка *транс-цен-версальності* буде полягати в усвідомленні того, що нині переклад матеріалізується у *трансверсальне* поле з умовними відбитками *цене-проекцій* різного цільового призначення й агентивного наповнення. Площини які гіпотетично екстраполюються в *Антропоценовий* (людина як геологічна сила) та *Ктулуценовий* (кластер співіснування всіх *-ценів*) модуси репрезентації. Однак це не два концепта-антагоніста, а паритетні учасники процесу, де *трансверсальне* динамічне тло, постійно створює флуктуаційні коливання, котрі щоразу розмивають кордони між *своїм* та *чужим*. Тому йдеться не про протистояння, а стратегічне калібрування балансу між *-ценами* через вектори *доместикації* та *форенізації*, де перехресна, мережева, некатегоріальна суб'єктність перекладача дозволяє йому тримати оптимальний рівень опору, який не надто потужний, бо виникне стагнація та не надто слабкий, щоб не спричинити хаос. Мета – навчитись тримати продуктивну напругу між полюсами через калібрування рівноваги між буквральністю та інтерпретацією, *доместикацією* та *форені-*

зацією, змістом та формою і под. Не усунути тертя повністю в спробі здолати межі непорозуміння, що чинять опір, а відкалібрувати так, щоб перетворити на продуктивне поле. У контексті цього, якщо перекладач працює у сфері журналістики (новини, воєнні репортажі, звіти і под.) *доместикація* матиме місце на рівні синтаксису та подачі інформації, тоді як *форенізація* проявить себе в політично навантаженій лексиці, що є конотаційними маркерами на яких тримається текст (*Kyiv, Holodomor, invasion*, а не *special operation* і т.ін.). Якщо мова про рекламний дискурс, маркетингові тактики, то знову ж таки основне текстове полотно ґрунтуватиметься на *своєму*, тоді як контрольовані маркери *чужості* будуть інтегровані без змін задля ефекту автентики та глобалізованості бренду. Простір мультимодальності також диктує свої особливості, котрі слід враховувати. Часові обмеження на рівні субтитрів вимагатимуть *доместикації*, проте власні імена чи інші культурні коди рекомендується все ж таки зберігати через коротку примітку в кадрі чи под. У спробі узагальнити сказане до якоїсь уніфікованої формули, можемо сформулювати наступне: комфортне українське тло (*доместикація*) + вкраплення *чужості*, що має культурну цінність (*форенізація*).

Розділ 3. Переклад – це декодування концептів, де контекст важливіший за форму

Те, що переклад нині вже давно вийшов за межі лінійності у вимір *транс-цен-версальності*, де перекладач оперує не моноеквівалентною лексикою, а цілими культурними концептами, за якими стоять потужні пласти значень, можна продемонструвати на одному цікавому прикладі. Щось на зразок подачі, що часто має застосунок у когнітивній лінгвістиці, психолінгвістиці, нейропсихології з метою практичної наочності того, як людський мозок ХХІ ст. реалізує свою діяльність та мислить реальність концептуальними схемами та ментальними *patterns*:

Read this short text. Can you understand it? 7H15 M3554G3 5H0W5 H0W OUR M1ND5 C4N DO 4M4Z1NG 7H1NG5! 1N 7H3 B3G1NN1NG 17 WA5 H4RD BU7 NOW, ON 7H15 L1N3, YOUR M1ND 15 R34D1NG 17 W17HOU7 4NY PROBL3M5. (Це повідомлення демонструє як наш мозок здатний на дивовижні речі! Спершу це було непросто, але зараз на цьому рядку, твій мозок читає це без жодних проблем).

Як бачимо, у певний момент, попри заміну літер на цифри, ми починаємо опановувати

текст без жодних труднощів. Чому? Бо йдеться не про лінійне сприйняття окремих символів, а відбувається стихійна розгалужена рецепція. Робота йде на всіх рівнях: слова осягаються образно, паралельно відбувається опора на контекст, прогнозовані структури, форму слова, комбінації звуків, положення приголосних і т.д. Цілий ментальний коктейль *top-down* обробки інформації, що нагадує ніщо інше як принцип *трансверсальності*, в якому рух здійснюється *через й у різні* напрямки. Так і тут, спершу активується *концептуальна* схема розпізнавання англійських слів, в якій лексема не набір букв, а ціла ментальна структура прив'язана до досвіду, що власне і дає можливість ідентифікувати вже раніше опрацьований концепт, попри заміну літер. У такий спосіб мозок прогнозує словесну форму й заповнює прогалини (*closure effect*), а це раз-у-раз вже рух через *перцептивний* вимір, де зчитується та обирається відповідна форма слова. *Когнітивний* етап, де латаються лакуни значень наявним досвідом. Й нарешті *культурний*, у просторі якого наступає синхронізація з культурним фоном, метою, запитом і под. Як бачимо це невпинний динамічний рух, впродовж якого відбувається співставлення очікувань, які прокручуються у своєрідній *герменевтичній петлі* співвідношень конкретного слова зі знаками й рівнями й коли все *конектиться* наступає ефект автоматичного декодування навіть деформованих слів.

Оскільки за своєю суттю людське сприйняття завжди прагне до цілісності, закриття гештальтів, тому мозок так чи інакше буде невпинно хотіти заповнити нестачу елементів. У світлі постулат когнітивної лінгвістики – наше мовлення є продовженням мислення, яке безпосередньо ґрунтується на певному тілесному досвіді. Саме тому розуміння тексту – це не про машинальне відтворення літер, а про активацію концептів, що вже *a priori* існують в реєстрах нашої пам'яті. Коли ми бачимо 7H15 M3554G3, наш мозок не ідентифікує це як числа, а синхронізує з уже знайомою формою THIS MESSAGE. *Транс-цен-версальний* переклад – аналогічний процес, але з дещо зміненим масштабуванням, бо не обмежується рамками одного слова, а екстраполюється на цілі культури, світогляди, модуси мислення. Акт перекладу як такий перетворюється на декодування концептів, де перекладач першочергово бачить не те, що на поверхні (слова й літери), а те, що значно глибше – концепти, що розкри-

ваються палітрою значень за своєю мовною оболонкою. Саме тому концептуальне тло в разі пріоритетніше за форму, бо якщо зрозуміти головну ідею, жодні різниці граматичних та лексичних структур не стануть на заваді до розпізнання ключових сенсів. Коли перекладач відкритий до нових змістів, не живе в полоні форм та норм, спрацьовує так звана культурна *предикція*, в умовах якої перекладацький буквалізм трансформується в метанавичку реконструкції смислу. Ментальна операція, що співвідноситься з інтерпретацією образів, прогнозуванням фраз, де/компресією значень. Перекладач не трансліює дослівне мовне відтворення *word-for-word*, а як і у випадку з 7Н15, генерує концепти сенсів та імплементує у свою діяльність, де він читає мову *іншого*, прогнозує, співставляє, перевіряє, коригує, формує новий синтез.

У контексті нашої розвідки тематичним може стати переклад епох-цен (*Anthropocene, Capitalocene, Pyrocene, Technocene, Chthulucene*), що є не просто науковими словами, а концептами, де переклад працюватиме з культурними та ідеологічними проєкціями. Приклад того, коли *трансверсальне* полотно стає рухливим динамічним тлом, що активізується рухом *кризь* (мови, культури, стилі, світогляди і т.ін.) та регулюється векторами *foreignization* та *domestication*, що інтегрують тріаду *текст-перекладач-реципієнт* у вірні контекстуальні кореляції, узгоджені зі своїм цільовим призначенням. Ризоматична природа сучасного перекладу дозволяє перекладачеві генерувати цілі ментальні концепт бази досвіду вірних, хибних, гібридних застосунків, які накладаючись на *транс-цен-версальність*, розкривають свій прикладний аспект.

Отже, якщо говорити про переклад назв ключових концептів сучасності, що є втіленням різних модусів мислити світ: *Anthropocene, Chthulucene, Capitalocene, Plantatiocene, Pyrocene, Technocene* і под., то базовим та найпоширенішим відповідником, що має місце в академічному та публіцистичному дискурсах й активно імплементується геологами, екологами, культурологами, стане пряма калька з англійської (*Голоцен, Плантаціоцен і под.*). Таке перекладацьке рішення є *Ктулуценовим* підходом так як елемент *форенізації*, що є притаманним цьому -цен, дозволяє зберегти міжнародну уніфікацію. Однак, існують й інші варіанти, менш усталені, поодинокі, але вони також займають свою нішу в загальній картині

транс-цен-версальності. Так, коли відповідники *Плантаціоценова (Піроценова, Техноценова)* доба/епоха будуть регулюватися вектором *доместикації*, вони отримають локалізацію в середовищі, де мета популяризувати, зробити концепт гладким для сприйняття, що часто зустрічається в медіа, адаптованих перекладах популярної науки. Проте, такий крок стане хибним рішенням, якщо це стосується академічного виміру та наукових текстів, де цільова аудиторія вже має певні фонові знання з цієї тематики й тому одразу постане питання своєрідної тавтології, бо суфікс *-цен* вже й так означає доба. *Епоха людини* – ще один можливий варіант, котрий теж має певні особливості вживання, на які потрібно зважати. Адже якщо рухатися у контексті логіки популяризувати, то такий варіант можливий, бо тут акцент не стільки на перенесенні самої суті, як на створенні самого ефекту чогось нового, що заходить в суспільний простір як такий. Однак перекладач щоразу міркує, чи відповідник *доба людини* є виправданим кроком для читача, бо таке вживання дещо спрощує та викривляє саму суть концепту. Так як *Антропоцен* – це не просто *епоха людини*, а час, що змінює її онтологічний статус, бо перетворює на геологічну й екологічну силу. Щось подібне будемо мати і в ситуації з *людиноцентрична доба*, що іноді трапляється в гуманітарних науках як різновид стилістичних варіантів, де загрозою буде підміна понять на антропоцентризм, що є філософсько-етичним терміном, що має протилежне значення, а отже активує хибні асоціації, що відсилатимуть до світоглядних налаштувань, а не до періоду радикальних переосмислень геологічного впливу. Тому необхідно про ці деривації вживання знати, проте пам'ятати, що всі культури (*пол. Anthropocen, нім. Anthropozan, фр. Anthropocene, ісп. Antropoceno* і т.ін.) притримуються близької кальки, тому український відповідник *Антропоцен (Ктулуцен, Піроцен, Плантаціоцен* і под.) є вірним кроком і корелюється з міжнародними стандартами.

Перекладознавча трансформація *трансверсального* характеру реформувала й суб'єктність перекладача, видозмінивши його сферу компетентностей. У якій він став оперувати не лінійностями, а став генератором нових концептів, де і проявляються ключові *трансверсальні* можливості гібридизації та калібрування тертя, що народжують нові палімпсести значень. Так, *-цени* у контексті українських реалій, а саме війни

з подачі перекладача можуть заграти зовсім іншими відтінками значень, де кожен вибір буде етичною та політичною декларацією україномовних позицій того, що відбувається. Загальноприйнята калька *Антропоцен* у адаптованому контексті може набувати відтінків, що акцентує на культурній метафорі, як глобальному вердикті українських реалій. Тоді як *Капіталоцен*, що в широкому значенні співвідноситься з логікою зиску, в українському контексті може набувати значень вузького спектру і підв'язуватися під воєнні реалії, де ототожнюється з нафто-газовою інфраструктурою та ресурсами загалом. *Плантаціоцен* стає алегоричною паралеллю мовного питання, стратегію імперського витіснення задля встановлення плантаційної мовної мономоделі. *Техноценове* прочитання у локалізованому форматі представлення може зіставлятися з балістикою, дронами, схемами й алгоритмами, що розпалюють війну. Та відповідно *Піроцен*, що напряду пов'язується з вогнем, у *доместикованій* подачі символізує жажіття війни: палаючі міста, криво-багряне вогняне небо, обгорілі горем серця українців. Адже, попри те, що *Антропоцен* визначають як концепт колективної відповідальності, де вина розподіляється на людство загалом, Україна сьогодні каже інше – її *Антропоцен* локальний, що перетинається з війною, пам'яттю, відповідальністю, перекладом. *Антропоцен* говорить про людину як геологічну силу і її вплив на кліматичні зміни, проте й тут локалізація концепту демонструє те, що плюндрування та стихійні спустошення розподілені нерівномірно, бо цілі екосистеми живих організмів та їхнє середовище існування покладено на поприще людських амбіцій. *Плантаціоцен* українських реалій це теж далеко не про статус англійської як *lingua franca*, а про вороже, нищівне монотиснення, що жадає назавжди стерти українську мову та історію з лиця землі, насадивши свою плантаційну модель тоталітарного контролю. Нашому сьогодні, що горить у вогні *Піроцену*, лише *Ктулцен* дарує іншу багатovidову оптику співпраці в якій тісно переплітаються українські ландшафти, тварини, люди, техніка, алгоритми, віра й надія заради єдиної спільної цілі. Таке прочитання перекладу крізь призму епох-цен піднімає його найглибші пласти, що вимагає й від перекладача щоразу свідомо робити вибір *Київ* чи *Кієв*, *Голодомор* чи *fatime*, *вторгнення* чи *спеціальна операція*, бо цей крок він не лише мовний, а й етичний, оскільки визначає

ХТО МИ на світовій арені й на одинці з совістю – Україна як суб'єкт, а ми її частина чи маріонетки в руках чужого нарративу. Саме тому – ПЗРЗКЛ4Д – ЦЗ ДЗКОДУВ4ННЯ КОНЦЗПТ1В, ДЗ КОНТЗКСТ В4ЖЛ1В1ШИЙ ЗА ФОРМУ.

Висновки. Тож, переклад сьогодні вимір *транс-цен-версальності*, де все переплітається, рухається, змінюється, зникає й знову з'являється. Кожен рух тут – акт відповідальності й турботи, бо *трансверсуючи* через мови, покоління, культури, дисципліни, в нас неминуче залишаються відголоски *іншого*, тому лише від нас залежить куди буде спрямована ця динаміка: на витіснення чи на прийняття? Суб'єктність перекладача, яка мислить *трансверсально* сповна усвідомлює свою причетність до процесу буття, де він частинка тіл, мов, алгоритмів, екосистем. Тут немає місця для превалювання, бо існує лиш відповідальність за зв'язок. Перекладач спостерігає, направляє, врівноважує, задля того, щоб максимально продуктивно сконструювати діалог *свого* та *іншого*. Зрозуміти, що *a priori* не існує ідеальної техніки, бо щоразу все визначає час, місце, аудиторія. Тому його ключовим завданням стає калібрування тертя між полями, де гіпер-*domestication* загрожує культурним згладженням, втратою цінності, евфемізацією, тоді як гіпер-*foreignization* надмірною неприродністю, штучною екзотикою, зламом текстової рецепції.

Відтак народжується нове онтологічне переосмислення перекладознавчих віх, які першочергово про спосіб існування в світі, де вже давно немає центру, а лише множинна тканина співбуття й взаємодій. Вважаємо, що *перспективи подальших досліджень* повинні й надалі рухатися в *транс-цен-версальному* напрямку, що дасть перекладачеві можливість стати настільки гнучким, щоб бачити та прогнозувати ту масштабність змін, що нині і в майбутньому чекають на перекладознавчу царину, яка вже переступила поріг алгоритмічного суб'єкта, що живе у вимірі мультимодальності, де триває колаборація людини й машини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Baker M. Translation and Conflict: A Narrative Account. London. New York : Routledge, 2006. 212 p.
2. Berman A. The experience of the Foreign: Culture and Translation in romantic Germany / translated by S. Heyvaert. State University of New York Press, 2009. 292 p.
3. Braidotti R. The Posthuman. Cambridge : Polity Press, 2013. 180 p.

4. Cronin M. *Eco-Translation: Translation and Ecology in the Age of the Anthropocene*. London & New York : Routledge, 2017. 188 p.
5. Deleuze G., Guattari F. *Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* / translated by B. Massumi. London : Continuum, 1988. 191 p. (Original work published 1980)
6. Foucault M. *The History of Sexuality. Volume 1: An Introduction* / translated by R. Hurley. New York : Pantheon Books, 1978. 164 p. (Original work published 1976)
7. Guattari F. *Transversality*. In *Psychoanalysis and Transversality: Texts and Interviews 1955–1971* / translated by A. Hodges. Los Angeles : Semiotext(e), 2015. p. 113.
8. Haraway D. *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Durham and London : Duke University Press, 2016. 312 p.
9. Rowling J. *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. London : Bloomsbury, 1997. 224 p.
10. Venuti L. *The Translator's Invisibility: A history of Translation* (3rd ed.). London. New York : Routledge, 2018. 353 p.
2. Berman, A. (2009). *The experience of the foreign: culture and translation in romantic Germany* (S. Heyvaert, Trans.). State University of New York Press
3. Braidotti, R. (2017) *The Posthuman*. Cambridge: Polity Press
4. Cronin, M. (2017) *Eco-Translation: Translation and Ecology in the Age of the Anthropocene*. London & New York: Routledge
5. Deleuze, G., Guattari, F. (1988) *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* / translated by B. Massumi. London: Continuum
6. Foucault, M. (1978) *The History of Sexuality. Volume 1: An Introduction* / translated by R. Hurley. New York: Pantheon Books
7. Guattari, F. (2015) *Transversality*. In *Psychoanalysis and Transversality: Texts and Interviews 1955–1971* / translated by A. Hodges. Los Angeles: Semiotext(e)
8. Haraway, D. (2016) *Staying with the Trouble: Making Kin in the Chthulucene*. Durham and London: Duke University Press
9. Rowling, J. (1997) *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. London: Bloomsbury
10. Venuti, L. (2018). *The translator's invisibility: A history of translation* (3rd ed.). Routledge

REFERENCES:

1. Baker, M. (2006). *Translation and conflict: a narrative account*. Routledge

Дата першого надходження статті до видання: 02.04.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

СЕКЦІЯ 3 МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

УДК 81'255:81'373.612.2:[341.231.14:341.645.5]
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-5>

JUDICIAL METAPHORS FROM SEMANTIC, CONCEPTUAL AND TRANSLATION PERSPECTIVES

Pavliuk Nataliia Veniaminivna,
PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation from English
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Visiting Fellow at the School of Languages, Cultures and Societies
University of Leeds (Leeds, United Kingdom)
pavliuk.natalia@gmail.com
orcid.org/0000-0003-3451-1063

This paper examines the use and translation of metaphors in the argumentative sections of judgments issued by the European Court of Human Rights (ECtHR). Metaphor plays a fundamental cognitive and rhetorical role in legal discourse, enabling judges and litigants to articulate abstract legal principles, structure factual narratives, and frame persuasive arguments. The study analyses conventional metaphors, in particular those embedded in descriptions of police conduct, prison practices, and the actions of domestic courts that contribute to a broader conceptualization of the state as rights violator. For the purposes of this research a corpus of ECtHR judgments was created and the metaphor identification procedure was applied. The study distinguishes between transcultural and monocultural legal metaphors and evaluates the translation strategies applied, including image transfer, image substitution, reduction to sense, and omission. The findings demonstrate that metaphors are central to constructing persuasive narratives of rights violations and that their translation affects the transmission of conceptual and evaluative meaning across legal systems.

Key words: legal metaphor, judicial metaphor, legal translation, specialised translation, conceptual metaphor, lexical metaphor, argumentative function.

МЕТАФОРА В СУДОВОМУ ДИСКУРСІ: СЕМАНТИЧНІ, КОНЦЕПТУАЛЬНІ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ АСПЕКТИ

Павлюк Наталія Веніамінівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови
Київський національний університету імені Тараса Шевченка,
гостьова дослідниця школи мов, культур і суспільств
Університету Лідса (Велика Британія)
pavliuk.natalia@gmail.com
orcid.org/0000-0003-3451-1063

Робота присвячена ролі юридичної метафори у рішеннях Європейського суду з прав людини та їх перекладу на українську мову. Метафора відіграє важливу когнітивну та риторичну роль у юридичному дискурсі, спонукаючи учасників судового процесу чітко формулювати абстрактні юридичні поняття і принципи, надавати структуроване викладення фактів справи і формувати переконливу аргументацію. У цій статті наведено результати аналізу загальноновживаних метафор, що використані в описі поведінки представників поліції, умов утримання ув'язнених, а також в оцінюванні рішень національних судів, таким чином представляючи державу як порушника прав людини. Для отримання емпіричного матеріалу дослідження було складено корпус з рішень Європейського суду з прав людини, застосовано метод ідентифікації метафор у юридичному тексті.

У дослідженні розрізнено міжкультурні і монокультурні юридичні метафори, проаналізовано перекладацькі методи, включно з такими, що застосовують перенесення образу, заміну образу, скорочення змісту й опущення. Завдяки цьому дослідженню можна стверджувати, що метафори є центральним інструментом у створенні переконливого наративу щодо порушення прав людини, а їхній переклад впливає на відтворення концептуального і оцінювального значення метафор у юридичній системі мови перекладу.

Key words: legal metaphor, judicial metaphor, legal translation, specialised translation, conceptual metaphor, lexical metaphor, argumentative function.

Introduction. Metaphor is an important feature of legal discourse used to conceptualise abstract principles, structure argumentation, and justify judicial decision, they perform essential cognitive and rhetorical functions by rendering complex legal notions in a clear way, guiding legal interpretations and decisions, and influencing the perception of the facts, norms, and arguments. *Judicial metaphors* are those used in court discourse, i.e. judicial documents, trial proceedings, etc. This paper focuses on the use of judicial metaphors in the judgments of the the European Court of Human Rights (ECtHR) that present a special interest for examining metaphor use. Within ECtHR judgments, metaphors appear most frequently in the argumentative sections of the text, where applicants and judges articulate the circumstances of the case, assess evidence, and determine whether the actions of state authorities breached the European Convention on Human Rights (Convention).

Previous research has examined metaphor in legal communication, but studies focusing specifically on the argumentative functions of metaphor in ECtHR judgments remain limited. This paper addresses that gap by analysing the metaphors used in the parts of judgments that substantiate complaints and establish the admissibility of alleged violations. The practical part of the paper focuses on the lexical metaphors used in the argumentative function as one of the means of persuasion, where wrongful actions of the police officers, prison staff and domestic courts allegedly caused the violation of the Applicant's human rights. Given the multilingual application of ECtHR case law, the study also considers the translation of these metaphors. Identifying whether metaphors are transcultural or monocultural enables a more accurate understanding of how metaphorical meaning is transferred, adapted, or reduced in translation from English into Ukrainian.

Methods and tools. This paper is an interdisciplinary study that employs the methods of corpus linguistics, translation studies, discourse analysis, and cognitive linguistics, i.e. corpus-based analysis to identify the collocations of words with high metaphorical

potential, metaphor identification procedures embedded in the method of attentive reading, qualitative discourse analysis to interpret the functions of metaphors within judicial reasoning, taking into account genre conventions and rhetorical effects, cognitive linguistic analysis to trace the creation of mental representation of legal concepts through metaphor, comparative translation analysis to identify the semantic and conceptual changes of metaphorical expressions caused by translation.

To study the metaphor for human rights and translation-related semantic and conceptual changes it involves, the judgments of the European Court of Human Rights were chosen as the Court was created to ensure the observance of the European Convention of Human Rights by the member states of the Council of Europe. The Court has jurisdiction to decide complaints ("applications") submitted by individuals, organisations and States concerning violations of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (commonly referred to as the "European Convention on Human Rights"), i.e. the violation of civil and political rights.

For these purposes, a parallel corpus was compiled that includes 51 ECtHR judgments in English translated into Ukrainian: English 506,644 words, Ukrainian (translations) 536,124 words. The software SketchEngine was employed in this study for qualitative and quantitative analysis of judicial metaphors and their translations into Ukrainian.

1. Metaphor in legal discourse

Metaphor in legal discourse occupies a central place in how legal actors conceptualize, justify, and communicate the law. It means metaphors are used to express legal concepts, substantiate the decisions by giving arguments and quoting legislative acts. Most of metaphors used in legal settings are conventional, however, the choice of metaphors instead of neutral vocabulary in persuasive argumentation, makes the language more emotive.

Metaphor functions as a cognitive and rhetorical instrument through which abstract legal principles are rendered in a more understandable way. Speaking about the purpose

of using metaphor, Newmark stressed that, “its referential purpose is to describe a mental process or state, a concept, a person, an object, a quality or an action more comprehensively and concisely than is possible in literal or physical language; its pragmatic purpose, which is simultaneous, is to appeal to the senses, to interest, to clarify 'graphically', to please, to delight, to surprise. The first purpose is cognitive, the second aesthetic.” (Newmark, 1988:104). These two main purposes of metaphor are actualised in legal domain.

As Battistella (1994) pointed out, “By incorporating figurative language into legal reasoning, judges make what is abstract or obscure more concrete and accessible. Through personification, for example, inanimate legal constructs acquire human traits and become easier to grasp.” (Battistella, 1994:47).

Metaphors in argumentative legal texts play a strategic role in shaping how claims are framed, how evidence is interpreted, and how persuasion is achieved. “Metaphor is evidently the most efficient means of text expressiveness that softly draws the recipient’s attention to important matters” “While translating, it is important to keep the pragmatic function of metaphor evoking the same effect in the reader’s subconsciousness. If the metaphor’s use is successful, its purpose is achieved and it will stay in the minds of the readership for long” (Donii, 2023: 213)

Judicial metaphors in argumentative clauses shape causal inferences: a “chain,” for example, suggests linearity and necessity, whereas a “web” might imply complexity and mutual dependence. The choice of metaphor thus predisposes the reader toward particular conclusions presenting the evidence of the violation of the Convention using metaphorical expressions, legal texts address the reader’s emotive perception as means of persuasion. “Besides shaping our understanding of reality, metaphors convey emotional connotations, evoke and carry feelings and attitudes against the thing, phenomenon or person metaphorically referred to” (Jumanca, 2012: 368).

2. Judicial metaphors in the judgments of the European Court of Human Rights

A court judgment is a specific genre of legal writing which is characterised by its own structure, vocabulary, grammatical and syntactic features, and the structure of the ECtHR judgment is set forth in the Court’s Rules of Procedures that “specifies the constituent parts of the judgment and supplementary materials, the Court can use its discretion to structure the judgment as it deems appropriate.” (Šarčević, 1993: 125).

The compulsory parts of a court judgment are singled out by Gotti (2012) as judgment genre characteristics as follows: (1) Identifying the case – for the case to be referred to consistently; (2) Establishing facts of the case – the main circumstances of the case legally relevant for the trial; (3) Arguing the case – The main steps of arguing the case are the following: a) Giving a history of the case – Previous judgments and opinions related to the case; b) Presenting arguments – The arguments put forward by the present judge are illustrated here; c) Deriving “ratio decidendi” – This step presents the principles of law derived by the judge cases; (4) Pronouncing judgment – a highly standardized formulaic statement reporting the judgment pronounced. (Gotti, 2012: 65-66).

It is worth mentioning that the metaphors found in ECtHR judgments are conventional, i.e. widely used and easily understood within a speech community, not felt novel. However, there are two types of conventional metaphors that need to be distinguished: *dead metaphor* – a metaphor that has become so conventionalised that speakers no longer perceive it as metaphorical, e. g. “to hold a position,” “to grasp an idea”; and *stock metaphor* – a highly conventional metaphor that is common in a specific discourse community, law in particular, and is recognised as figurative but familiar, e.g. “balancing interests”, “the scales of justice” (terminology used by Newmark). (Newmark, 1988).

Despite the fact that conventional metaphors are not so expressive and emotive as novel ones, they are important for argumentation where they can implicitly influence the perception of the facts by listeners and readers, making them more memorable and significant. “These metaphors are of central interest because of the dialogical work they engage in; they can be situated within an implicit argumentative structure in which the speaker/writer attempts to persuade the hearer/reader that their view is correct and should therefore be adopted.” (Ponton, 2023: 291).

Smith (2007) classified legal metaphors into four categories by their field of application: 1) metaphors used in the judicial principles; 2) used in the process of legal reasoning in specific legal issues; 3) applied by legal authors; 4) metaphors existing inherent to the language.” (Božović, 2024: 406). All these categories are found in the ECtHR judgments and will be discussed here according to the sub-domains of legal discourse, in particular, police, prison and court settings.

This paper focuses on the metaphors used in the parts of judgments devoted to the alleged

violation of human rights by the police and prison officers and domestic courts, which shape thematic fields where metaphors play an important role. See examples in Table 1.

Part 3. Translating judicial metaphors

The use of techniques to translate metaphors in legal discourse is greatly determined by the metaphors themselves. Being conventional, judicial metaphors are clearly understood and accepted by the speakers of the source text, and to have the same legal effect, they should be clearly understood and accepted by the target audience. It is only possible if the metaphor is transcultural, i.e. “conceptualised in both languages and used similarly in both legal and language systems.” (Pedersen, 2015: 106), “so they can be translated literally via image transfer” (Božović, 2024: 407). Monocultural metaphors, on the other hand, specific to the source language and law, require other techniques that will be discussed in the paper.

Translator’s choice is also influenced by the language itself, where lexical and grammatical allomorphy of two languages affects the translation of metaphors, in particular, the rules of collocation, morphological divergences, for example, the use of verbal nouns in English and Ukrainian. “In Ukrainian, preference is given

to nouns and noun phrases to express complex ideas, as they convey more information about the context, status, and relationships than verbs or adjectives... In contrast, English, being more verb-centric, with its array of finite and non-finite verb forms, often uses a more balanced mix of nouns, verbs, and other parts of speech.” (Bajcic, Robertson, Slavova, 2024:15).

Among taxonomies of translation techniques, the translation of metaphors is best presented in the studies of Toury’s (1995), Lindqvist (2005), and applied by Božović (2022, 2024) in his study of translation of judicial metaphor. The main parameter for this taxonomy is the preservation of the original image, which can be transferred without changes, substituted by another image or reduced to a non-metaphoric expression. Developing this taxonomy, I found out that *image transfer* can be full or partial, in the *image substitution*, three types can be found: 1) the metaphor type may be changed or kept as it is (e.g. ontological to orientational), its 2) sub-type too (e.g. personalisation to topic as entity), and 3) the type and sub-type are the same, the image is different. The following examples illustrate the translation techniques applied by Ukrainian translators working on the judgments of the ECtHR.

Table 1

Judicial metaphors by sub-domains

Police	Investigation process	The investigator could not explain how suspicion had fallen on the applicant (orientational and (down) and ontological (entity) metaphor)
	Police officers’ actions	The circumstances in which the evidence was obtained cast doubt on its reliability or accuracy. (ontological (entity) metaphor) The practice of police ill-treatment (1) aiming at extracting confessions (2) (1) ontological (personalisation); (2) ontological (substance) metaphors)
	Offense details	nor the exact mechanism of M’s injury (ontological (entity) metaphor) ..whom Sa. had handed over to the police (ontological (entity) metaphor) Sa. submitted that he had pointed at the applicant as he had been “driven by his emotions” (ontological (entity) metaphor)
Prison	Applying force	The manner of force-feeding (1) shall not trespass the threshold (2) of minimum level of severity. ((1) ontological (personalisation); (2) ontological (entity) metaphor)
	Restricting freedom	This kind of detention falls within the scope of the restriction permitted by Article 5 § 1 (a) of the Convention (ontological (entity/personalisation) and orientational (within) metaphor) The authorities decide to place and maintain in detention a person who is seriously ill... (ontological (entity) metaphor)
Domestic courts	Elements of court proceedings	On 25 March 2010 the Kharkiv Regional Court of Appeal (...) quashed the above mentioned ruling concluding that all the issues it raised could be clarified in the course of the trial ... (orientational (up) and ontological (entity) metaphor)
	Failure of the domestic courts to provide a fair trial	By doing so the trial court had substantially aggravated his situation... (ontological (entity) metaphor) On 13 August 2010 the District Court delivered (1) a new judgment (2), finding the applicants guilty of a number of counts of torture, extortion, knowingly unlawful searches, and abuse of power (3). ((1) ontological (personalisation); (2) ontological (entity); (3) ontological (personalisation) metaphor)

1. *Image transfer*: this includes the translation of the source text metaphor with the same metaphor in the target text by using the same vehicle.

1.1. *Full image transfer* is observed when in translation vehicle of the metaphor evokes similar mental representations as that of the source metaphor. Most of them are dead metaphors of transcultural character, which makes the full image transfer possible, as these conceptual representations are typical of the source and the target audience and may affect similarly the recipients of the legal text.

Source	Target
Nor the exact mechanism of M's injury	Також не було встановлено конкретний механізм завдання М. тілесного ушкодження
The manner of force-feeding shall not trespass the threshold of minimum level of severity	Спосіб, в який до заявника застосовується примусове годування ... не повинен перевищувати порогу мінімального рівня суворості

1.2. *Partial image transfer* means the mental representation of translation partially coincides with the source image but close enough to be considered to be image transfer. In the following example the metaphorically used verb "falls within" – "підпадає" and the topic "restrictions" – "обмеження" are translated by means of image transfer. However, there are differences in other parts of the metaphoric expression: direction "within" – to "under", "scope" – to "action".

Source	Target
This kind of detention falls within the scope of the restriction permitted by Article 5 § 1 (a) of the Convention	Зазвичай такий вид тримання під вартою підпадає під дію обмежень, дозволених підпунктом «а» пункту 1 статті 5 Конвенції

2. *Image substitution*: the translation of the source text metaphor with a different target language metaphor by using a different vehicle that shares the same or similar underlying conceptual domain.

2.1. Image substitution preserving the same metaphor type (ontological) but with different sub-type (e.g. entity – person), e.g. statement had value – показання мала сила (ontological metaphor, but entity to person).

Source	Target
However, his statement was of little evidential value, given that he had left the scene prior to the beginning of the fight and had not seen any of it.	Проте його показання мали невелику доказову силу , оскільки він покинув місце злочину до початку бійки та не бачив її.

2.2. Image substitution with the change of metaphor type (e. g. ontological to orientational: entity to direction "down")

Source	Target
Sa. submitted that he had pointed at the applicant as he had been "driven by his emotions"	Пізніше під час досудового слідства Са. знову змінив свої показання та заявив, що вказав на заявника, оскільки «був на емоціях» і насправді не бачив, хто поранив їхнього друга

2.3. Image substitution preserving the same metaphor type (e. g. ontological), same sub-type (entity), different image, same topic

Source	Target
The circumstances in which it [the evidence] was obtained cast doubt on its reliability or accuracy.	... чи не ставлять обставини, за яких він був отриманий, під сумнів їхню достовірність або точність

2.4. Image substitution with different metaphor type (orientational – ontological), same topic (force – сила)

Source	Target
The judgment of 13 August 2010 did not enter into force and it was being challenged by the prosecutor...	вирок від 13 серпня 2010 року не набрав законної сили та що він був оскаржений прокурором та двома заявниками

The above sub-types of image substitute are not exhaustive and more combinations of changes made by translators can be found. A common feature of these techniques that the conventional metaphors of the source legal text are replaced by other conventional metaphors in the target legal text, which means both languages use metaphoric means to express legal concepts in similar contexts. It may be a sign of universal character of legal metaphor as a concept and requires further research by comparative translation studies.

3. *Reduction of sense*: this includes a translation of the source text metaphor with a non-metaphor, typically via a paraphrase.

Source	Target
Any deficiency in the investigation which undermines its ability to establish the cause of injuries.. will risk falling foul of this standard.	Будь-який недолік розслідування, що стає на заваді встановленню походження тілесних ушкоджень та винних осіб, є загрозою недотримання цього стандарту.

Transcultural metaphors, which rely on imagery shared across cultures, are typically rendered through *full image transfer* so the original figurative impact remains intact. In contrast, monocultural metaphors depend on culture-specific references that may not be perceived in the same way by the source and the target audience, so translators often use image substitution to find a comparable concept or apply image reduction to convey only the core meaning. These strategies help maintain clarity while preserving essential interpretive effects in translation.

Conclusions. This study has demonstrated that metaphor is an important linguistic feature of judgments that functions as cognitive and persuasive mechanism through which violation of human rights is conceptualised. The analysis of conventional metaphors, particularly those recurrent in descriptions of police actions, prison conditions, and domestic court proceedings, reveals that these linguistic choices collectively contribute to conceptual frame of the state as rights violator. Within this frame, metaphors shape how facts are interpreted, how causal relationships are perceived, and how arguments are evaluated, thereby contributing significantly to the Court's reasoning process.

The investigation of Ukrainian translations further highlights the importance of distinguishing between transcultural and monocultural legal metaphors. Translation strategies such as image transfer, image substitution, and reduction to sense influence not only the linguistic form but also the conceptual content conveyed to the target legal audience. Where metaphors are transcultural, literal transfer tends to preserve argumentative effects; where they are monocultural, translators must navigate conceptual gaps and select strategies that maintain as much of the metaphor's persuasive potential as possible.

Overall, the study illustrates that judicial metaphors function as tools of legal reasoning and persuasion, and that their translation is an essential component of multilingual legal communication within the Council of Europe. A deeper awareness of metaphor's cognitive

and rhetorical properties can enhance both judicial interpretation and translation practice, contributing to more transparent, coherent, and accessible human rights adjudication.

Future research could extend the present study in several directions. First, a larger multilingual corpus drawing on translations of ECtHR judgments into several member-state languages would allow for systematic comparative work on metaphor retention, loss, and transformation across languages and legal cultures. Interdisciplinary approaches combining corpus linguistics, cognitive semantics, and legal theory could examine how metaphor interacts with other persuasive devices in judicial argumentation.

BIBLIOGRAPHY:

1. Bajcic, Martina & Robertson, Colin & Slavova, Liudmyla. (2024). Manual on EU Legal Translation into Ukrainian Part B.
2. Battistella, Edwin. (1994). Metaphor and reason in judicial opinions By Haig Bosmajian. *Language*. 70. 598-599. 10.1353/lan.1994.0043.
3. Božović, Petar (2022). How are metaphors rendered in legal translation? A corpus-based study of the European Court of Human Rights judgments. *The Journal of Specialised Translation*, 38, 277-297. <https://doi.org/10.26034/cm.jostrans.2022.092>
4. Božović, Petar. (2024). Metaphors we judge by: a corpus-based study of metaphor use in English legal discourse. *Revista Signos. Estudios de Lingüística*. 57. 402-425. 10.4151/S0718-0934202401150905
5. Donii, Tetyana (2023) Metaphorization of political text: challenges for a translator and methods of problem solution in *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 70 (1), pp. 211-216. 2023DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-31>
6. Gotti, Maurizio, 'Text And Genre', in Lawrence M. Solan, and Peter M. Tiersma (eds), *The Oxford Handbook of Language and Law* (2012; online edn, Oxford Academic, 21 Nov. 2012), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199572120.013.0005>, accessed 27 Nov. 2025.
7. Jumanca, Romanita (2012). Types of Metaphors in The English Legal Discourse. *Romanian Journal of English Studies*. 9. pp. 366-372. DOI:10.2478/v10319-012-0032-9.
8. Lindqvist, Yvonne (2005). Högt och lågt i skönlitterär översättning till svenska. Uppsala: Hallgren och Fallgren.
9. Newmark, Peter (1988) *A textbook of translation*. Prentice Hall. 292 p.
10. Pedersen, Jan (2015). "On the Subtitling of Visualised Metaphors." *The Journal of Specialised Translation* 23, 162-180.
11. Ponton Douglas (2023). Narrower or Broader Ground? The Role and Function of Metaphors in Legal Discourse. In: Douthwaite J, Tabbert U, eds. *The Linguistics of Crime*. Cambridge University Press; 2023:282-300. DOI 10.1017/9781108581332.013.
12. Šarčević, Susan. (1997). *New Approach to Legal Translation*. London: Kluwer Law International
13. Smith, M. R. (2007). Levels of Metaphor in Persuasive Legal Writing. *Mercer Law Review*, 58, 919-946.

14. Toury, Gideon (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

REFERENCES:

1. Bajcic, Martina & Robertson, Colin & Slavova, Liudmyla. (2024). Manual on EU Legal Translation into Ukrainian Part B.
2. Battistella, Edwin. (1994). Metaphor and reason in judicial opinions By Haig Bosmajian. *Language*. 70. 598-599. 10.1353/lan.1994.0043.
3. Božović, Petar (2022). How are metaphors rendered in legal translation? A corpus-based study of the European Court of Human Rights judgments. *The Journal of Specialised Translation*, 38, 277-297. <https://doi.org/10.26034/cm.jostrans.2022.092>
4. Božović, Petar. (2024). Metaphors we judge by: a corpus-based study of metaphor use in English legal discourse. *Revista Signos. Estudios de Lingüística*. 57. 402-425. 10.4151/S0718-0934202401150905
5. Donii, Tetyana (2023) *Metaphorization of political text: challenges for a translator and methods of problem solution* in *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. 70 (1), pp. 211-216. 2023DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-31>
6. Gotti, Maurizio, 'Text And Genre', in Lawrence M. Solan, and Peter M. Tiersma (eds), *The Oxford Handbook of Language and Law* (2012; online edn, Oxford Academic, 21 Nov. 2012), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199572120.013.0005>, accessed 27 Nov. 2025.
7. Jumanca, Romanita (2012). Types of Metaphors in The English Legal Discourse. *Romanian Journal of English Studies*. 9. pp. 366-372. DOI:10.2478/v10319-012-0032-9.
8. Lindqvist, Yvonne (2005). *Högt och lågt i skönlitterär översättning till svenska*. Uppsala: Hallgren och Fallgren.
9. Newmark, Peter (1988) *A textbook of translation*. Prentice Hall. 292 p.
10. Pedersen, Jan (2015). "On the Subtitling of Visualised Metaphors." *The Journal of Specialised Translation* 23, 162-180.
11. Ponton Douglas (2023). Narrower or Broader Ground? The Role and Function of Metaphors in Legal Discourse. In: Douthwaite J, Tabbert U, eds. *The Linguistics of Crime*. Cambridge University Press; 2023:282-300. DOI 10.1017/9781108581332.013.
12. Šarčević, Susan. (1997). *New Approach to Legal Translation*. London: Kluwer Law International
13. Smith, M. R. (2007). Levels of Metaphor in Persuasive Legal Writing. *Mercer Law Review*, 58, 919-946.
14. Toury, Gideon (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

УДК 811.111'38'42:659.3
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-6>

MEDIATEXT IN THE PARADIGM OF INTERTEXTUALITY

Prihodko Ganna Illivna,
Doctor of o Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of English Philology and Linguodidactics
Zaporizhzhia National University
anna.prihodko.55@gmail.com
orcid.org/0000-0001-6220-5333

This article offers a comprehensive analysis of media texts within the paradigm of intertextuality, viewed as one of the core categories of contemporary linguistics, media linguistics, and mass communication theory. Intertextuality is interpreted as a multidimensional phenomenon integrating linguistic, cultural-semiotic, cognitive-communicative, and discourse-oriented approaches to the text analysis. The study outlines the principal theoretical perspectives on intertextuality, distinguishing between broad (cultural and literary) and narrow (linguistic and applied) interpretations, and demonstrates their relevance for the investigation of mass mediatexts. Special attention is given to the classification and modelling of intertextuality, including intertextuality proper, paratextuality, metatextuality, hypertextuality, and architextuality, as applied to media discourse. The article examines the specific role of a quotation in journalistic texts and differentiates between its fact-oriented informational function and its evaluative, image-forming function based on precedent texts and cultural references. The intertextual dimension is shown to contribute significantly to the meaning construction, textual playfulness, and interpretative strategies in media communication. The study also addresses genre hybridity and contamination in modern media, highlighting the interaction between journalism, advertising, and public relations, which raises important professional and ethical concerns. Emphasis is placed on the multimodal, polycode, and creolized nature of contemporary media texts, shaped by the technological development and the diversity of media platforms and communication channels. The paper concludes that intertextuality constitutes an ontological property of media texts and functions as a flexible and productive analytical framework. It enables a systematic understanding of media texts at semantic, structural, and semiotic levels and provides valuable insights into the mechanisms of meaning production in mass communication.

Key words: mediatext, intertextuality, mass communication, mediadiscourse, genre hybridity, multimodality.

МЕДІАТЕКСТ У ПАРАДИГМІ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ

Приходько Ганна Іллівна,
доктор філологічних наук, професор
професор кафедри англійської філології та лінгводидактики
Запорізький національний університет
anna.prihodko.55@gmail.com
orcid.org/0000-0001-6220-5333

У статті здійснено комплексний аналіз медіатексту в парадигмі інтертекстуальності як однієї з базових категорій сучасної лінгвістики, медіалінгвістики та теорії масової комунікації. Інтертекстуальність розглядається як багатовимірний феномен, що поєднує лінгвістичні, культурно-семіотичні, когнітивно-комунікативні та дискурсивні підходи до аналізу тексту. Окреслено основні теоретичні напрями осмислення інтертекстуальності. У статті здійснено комплексний аналіз медіатексту в парадигмі інтертекстуальності як однієї з базових категорій сучасної лінгвістики, медіалінгвістики та теорії масової комунікації. Інтертекстуальність розглядається як багатовимірний феномен, що поєднує лінгвістичні, культурно-семіотичні, когнітивно-комунікативні та дискурсивні підходи до аналізу тексту. Окреслено основні теоретичні напрями осмислення інтертекстуальності. У статті здійснено комплексний аналіз медіатексту в парадигмі інтертекстуальності як однієї з базових категорій сучасної лінгвістики, медіалінгвістики та теорії масової комунікації. Інтертекстуальність розглядається як багатовимірний феномен, що поєднує лінгвістичні, культурно-семіотичні, когнітивно-комунікативні та дискурсивні підходи до аналізу тексту. Окреслено основні теоретичні напрями осмислення інтертекстуальності – широкий (культурологічний, літературознавчий) та вузький (власне лінгвістичний), а також показано їхню продуктивність у дослідженні текстів масової комунікації. Особливу увагу приділено класифікаціям і моделям інтертекстуальності, зокрема інтертекстуальності власне, паратекстуальності, метатекстуальності, гіпертекстуальності та архітекстуальності, у проекції на

медіадискурс. Проаналізовано специфіку цитатності в журналістських текстах, виокремлено її інформативно-фактологічний та оцінно-образний рівні, пов'язані з функціонуванням прецедентних текстів і феноменів. Показано роль інтертекстів у формуванні смислової структури медіатексту, його ігрового потенціалу та стратегій інтерпретації. Окремо розглянуто процеси жанрової контамінації, гетерогенності та інтеграції журналістики з іншими комунікативними практиками, зокрема рекламою та PR, що актуалізує професійно-етичні проблеми сучасних медіа. Наголошено на мультимодальній, полікодовій та креолізованій природі сучасних медіатекстів, зумовленій розвитком цифрових технологій і різноманіттю каналів масової комунікації.

Зроблено висновок, що інтертекстуальність є онтологічною властивістю медіатексту та універсальним аналітичним інструментом, який дає змогу виявити його специфіку на змістовому, структурному й семіотичному рівнях.

Ключові слова: медіатекст, інтертекстуальність, масова комунікація, медіадискурс, жанрова гетерогенність, мультимодальність.

Introduction. Modern theory of intertextuality, which occupies a leading position in the interpretation of linguistic phenomena, is closely connected with traditional notions of functional styles based on the social nature of language, the concepts of connotation and context, as well as with discourse theory and cognitive-communicative and cultural-semiotic paradigms.

The word **intertextuality** has become a kind of magic word with which scholars attempt to open all doors leading into the “textual universe” (Allen, 2000). Relying on the ideas of intertextuality, new oppositions have entered scholarly usage: text – intertext, supertext, supercontext, hypertext, precedent text, polycode text, etc., which testify to the identification of new or relatively new types of texts or aspects of textual functioning.

The global divergence in approaches to intertextuality as textual openness is based on the understanding of the phenomenon itself in a broad sense (largely literary and cultural-semiotic) and a narrow sense (linguistic and applied).

Within the radical model (transtextuality, pan-textuality), which connects a text with the cultural-historical experience of humanity and the general literary process, mass communication texts constitute part of the global communicative process. The “mosaic” information of newspapers, magazines, radio, and television collectively reconstructs a modified picture of the world.

Connection between Media and Culture. Researchers note that media texts exist in our consciousness “rather as hypertexts that include myriads of associative links, a web of cross-references, the ‘sensory fabric of consciousness’ woven from a multitude of images and fleeting moods” (Rajewsky, 2005: 43–64). The media organize and structure the dynamically changing picture of the world through regularly reproduced themes. In the formation of “stable media topics,” linguocultural factors and national-cultural specificity play a crucial role.

Researchers consider the relationship between the media and culture differently. Since mass communication texts are characterized by one-time use and non-reproducibility (“one-day texts”). Newspaper texts (and even more so television and radio broadcasts) are indeed ephemeral and not reprinted. However, with the spread of the Internet, the modes of information storage and dissemination have changed: websites of many periodicals and electronic media provide open access to archives of all issues and collections of radio and television programs.

As products of mass culture, the media serve the formation of mass culture as a social environment, act as a source of cultural information, and function as a model of national-cultural specificity in verbal communication. Therefore, mass communication materials can and should be viewed as a fragment of national culture that offers a fairly complete picture of political, economic, and sociocultural processes (Struzziero, 2019: 91–104). The author and the audience are separated in time but not in the semiotic space.

Within the narrow model of intertextuality, textual openness appears as a specific property of certain types of texts containing explicit references to preceding texts. Such textual interactions are established at the semantic level (a ‘dialogue’ of texts marked by specific linguistic signals, the material level (text as a polycode sign), and the structural-compositional level.

Concept of intertextuality. The phenomenon of intertextuality is represented in various classifications and terminologies. Intertextual phenomena are grouped into two major classes: typological intertextuality as a textual category and thematic intertextuality, which arises when “the author intentionally thematizes the interaction between texts, making it visible to the reader through special formal means” (Juvan, 2008). Some scholars speak about intertextuality proper (“text within a text”), paratextuality, metatextuality (“text about a text”), hypertextuality, archi-textuality, intertext as a trope or stylistic figure,

poetic paradigm, and others (McQuail, Deuze, 2020; Sullivan, 2003: 194–197).

Some approaches clearly distinguish between intertextuality and intertextual relations (Hutcheon, 1989). Intertextual relations are viewed as one component of a broader system of intertextual links formed by paradigmatic, syntagmatic, intertextual, hypertextual, and derivational relations. Derivational relations appear in the “source text – derivative text” correlation and involve three main processes:

- 1) expansion (e.g., short story – screenplay – film);
- 2) reduction (e.g., annotation, theses);
- 3) complication, involving functional transformation (e.g., advertising texts embedded in a literary work).

Types of intertextuality. Let us consider the proposed content-based and structural models of intertextuality as applied to mass communication texts. Intertextuality proper, understood as the direct coexistence of two or more texts within one (in the form of quotation, hint, or image), is a specific feature of media texts.

Quotation material in media texts falls into two qualitatively different groups. The first is related to the media’s orientation toward representing (or rather transforming) reality, where journalistic information is based on social facts. Journalists draw information from contemporary life, quoting speeches of politicians and public figures, referring to expert opinions, and citing information sources. Reality itself becomes an object of quotation, serving to enhance objectivity, credibility, and verifiability.

The second intertextual layer consists of quotations with linguocultural value that shape imagery and evaluation. This quotation fund is described through such terms as precedent text, precedent phenomenon, intertexteme, cultural sign, logoevisteme, textual reminiscences, allusions, and speech clichés.

In mass communication, sources of intertexts include the “classical” cultural canon (literature, myths, folklore) and mass communication itself, which disseminates expressions from various contemporary discourses (political, youth, conversational, advertising). Such precedents are culturally connoted, expressive, and figurative, intensifying the playful aspect of the text and guiding interpretation.

At the same time, scholars note the negative effects of excessive cliché usage, leading to semantic dispersion and the absence of coherent logic (Bezemer, Kress, 2015).

Paratextuality, or intratextual openness, is manifested in media through relationships between the main text and its headline complex (headlines, subheadings, leads, captions, inserts). This aspect structures meaning development and spatial organization on the page.

Metatextuality, understood as commentary or critical evaluation of one text by another, is a key feature of media texts, which are often “secondary texts” that systematize and reinterpret primary texts.

Hypertextuality, in its literary sense, refers to parody or mockery and is limited in media to specific genres of artistic journalism. Today, however, the term **hypertext** is firmly associated with Internet communication as a system of non-linear references.

Typological intertextuality (architextuality) implies the reproducibility of textual models and is considered a universal textual feature. This approach accounts for openness at the level of structural models and genre prototypes.

Conclusions. Modern media texts exhibit genre contamination, hybridity, and multimodality. They integrate verbal, visual, auditory, and audiovisual components, forming a “new communicative product” capable of functioning across various media platforms.

Thus, intertextuality explains textual interaction at semantic, structural, and semiotic levels. For mass communication texts, intertextuality is an ontological property and a flexible analytical construct revealing the specificity of media texts. Consequently, interpreting media texts through the prism of intertextuality has become a key analytical approach in media studies.

BIBLIOGRAPHY:

1. Allen G. Intertextuality. New York: Routledge, 2000. 238 p.
2. Bezemer J., & Kress G. Multimodality, learning and communication. London: Routledge, 2015. 170 p.
3. Hutcheon L. Historiographic Metafiction Parody and the Intertextuality of History. *Intertextuality and Contemporary American Fiction*. Ed. by P. O'Donnell, R. Con Davis. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1989. P. 3–32.
4. McQuail D. & Deuze M. McQuail's media and mass communication theory. London: SAGE, 2020. 688 p.
5. Rajewsky I. O. Intermediality, intertextuality, and remediation: A literary perspective on intermediality. *Intermedialités / Intermediality*, 2005. 6, P. 43–64.
6. Struzziero M. A. «Make it new» to return as rupture and difference: a study of Jeanette Winterson's *The Gap of Time*. *The Poetics of Fragmentation in Contemporary British and American Fiction*. Ed. by V. Guignery, W. Drag. Malaga: Vernon Press, 2019. P. 91–104.
7. Sullivan, G. (2003). Seeing visual culture. *Studies in art education*, 2003. 44 (3). P. 194–197.

REFERENCES:

1. Allen G. (2000). *Intertextuality*. New York: Routledge, 238 p.
2. Bezemer J., & Kress G. (2015). *Multimodality, learning and communication*. London: Routledge, 170 p.
3. Hutcheon L. (1989). Historiographic Metafiction Parody and the Intertextuality of History. *Intertextuality and Contemporary American Fiction*. Ed. by P. O'Donnell, R. Con Davis. Baltimore: Johns Hopkins University Press, P. 3–32.
4. McQuail D. & Deuze M. (2020). *McQuail's media and mass communication theory*. London: SAGE, 688 p.
5. Rajewsky I. O. (2005). Intermediality, intertextuality, and remediation: A literary perspective on intermediality. *Intermedialités / Intermediality*, 6, P. 43–64.
6. Struzziero M. A. (2019). «Make it new» to return as rupture and difference: a study of Jeanette Winterson's *The Gap of Time*. *The Poetics of Fragmentation in Contemporary British and American Fiction*. Ed. by V. Guignery, W. Drag. Malaga: Vernon Press, P. 91–104.
7. Sullivan, G. (2003). Seeing visual culture. *Studies in art education*, 44 (3), P. 194–197.

Дата першого надходження статті до видання: 29.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

УДК 811.161.2'373.45:811.111

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-7>

ВХОДЖЕННЯ АНГЛІЦИЗМІВ В ІНШОМОВНІ СТРУКТУРИ

Татьянченко Олена Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов

*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*
assel@ua.fm
orcid.org/0009-0008-0971-4479

Дана стаття розглядає проблеми лексико-семантичного та комунікативно-когнітивного розділів мовознавства, що передбачають перед усім появу іноземних слів, висловлювань в інших мовних одиницях. Саме цей процес засвідчує загальну потребу народів в комунікативних контактах як на історичних, так і на сучасних етапах політичного, наукового, культурного життя тощо. Звісно, що лексичний аспект є найвиразнішим показником будь-яких змін мови, насамперед щодо її збагачення, її увиразнення, удосконалення, який пов'язаний передусім з розвитком певного суспільства і звідси мови як дієвого соціально-суспільного чинника. Відтак даний процес збагачення лексичного складу української мови відбиває загальну потребу народів в їхніх комунікативних контактах відповідно до політичного, соціального, наукового, культурного життя тощо. Отже лексичний аспект мови є яскравим виразником культури суспільства та його модернізації на міжнародному мовному рівні в умовах глобалізації та міжнародної співдружності.

Входження та засвоєння іноземних слів з подальшою активізацією їх в українському мовленні засвідчує загальну потребу даного процесу не лише щодо української мови а й до мови-донору, яка є щодо поставленої нами проблеми – англійською. Англійськомовні запозиченні лексеми, їх змістовно функціонально-семантичні ознаки, їх образна і духовна сутність сприяють активізації прагматичної міжмовленнєвої діяльності. Вживання запозичень мають свою історію і свої шляхи використання іншими мовами та їх асиміляцію відповідно до змісту новоутвореної конструкції та щодо умов і культури її використання. Запозичення відіграють важливу роль у житті народів, оскільки саме мова відображає сучасний стан народу, його образ і духовну сутність.

Стаття містить певну кількість ілюстративного матеріалу, що підтверджує теоретичні положення даного дослідження.

Ключові слова: запозичення, лексична одиниця, словосполучення, мова-донор, мова-реципієнт, усталені словосполучення, неологізми, історизми.

THE INTEGRATION OF ANGLICISMS INTO FOREIGN LANGUAGE STRUCTURES

Tatyanchenko Olena Oleksandrivna,
Candidate of Sciences (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
*Educational and Scientific Institute of International Relations
of Taras Shevchenko National University of Kyiv*
orcid.org/0009-0008-0971-4479
assel@ua.fm

This article examines issues in the lexical-semantic and communicative-cognitive branches of linguistics, which primarily concern the occurrence of foreign words and expressions in other linguistic units. It is precisely this process that demonstrates the universal need of peoples for communication, both in historical and contemporary contexts, in the realms of politics, science, culture, and so on. Of course, the lexical aspect is the most telling indicator of any changes in a language – particularly in terms of its enrichment, clarification, and refinement – which is primarily linked to the development of a given society and, consequently, to the role of language as an active social and societal factor. Consequently, this process of enriching the lexical composition of the Ukrainian language reflects the general need of peoples to communicate in accordance with political, social, scientific, and cultural life, among other factors. Thus, the lexical aspect of language serves as a vivid reflection of a society's culture and its modernization at the international linguistic level in the context of globalization and international cooperation.

The incorporation and assimilation of foreign words, followed by their use in Ukrainian speech, demonstrates the general necessity of this process not only for the Ukrainian language but also for the source language — which, in the context of the issue at hand, is English. English loanwords, their semantic and functional characteristics, and their figurative and spiritual essence contribute to the enhancement of pragmatic interlinguistic communication. The use of loanwords has its own history and its own patterns of adoption by other languages, as well as their assimilation in accordance with the meaning of the new construction and the context and culture in which it is used. Loanwords play an important role in the lives of peoples, since language reflects a people's current state, its image, and its spiritual essence.

The article includes a number of illustrative examples that support the theoretical findings of this study.

Key words: loan, borrowing, language sign, word combination, collaboration, lexical changes, source language, recipient language, neologism, archaic word, archaism.

Вступ. Сучасний науково-технічний прогрес і його стрімкий міжнародний розвиток звісно значно сприяв і активізував збагачення мовних засобів у суб'єктів мовлення щодо їх комунікативних контактів у сфері науки, культури, освіти, суспільного життя тощо. Визначені умови комунікації суб'єктів спілкування, а саме на міжнародному рівні є умовою не лише взаємного збагачення мов, а й породження нових лексичних значень і термінів. Зміни щодо лексики сучасної людини виникають з різноманітних причин, і переважна більшість з них мають культурний, а не суто мовний характер. Так, наприклад, часте вживання певного слова може знецінити його, тобто воно може стати “примітивним за звучанням”, і в решті решт може виникнути необхідність замінити його новим більш виразним словом. З іншого боку, деякі слова з притаманними їм традиційними відтінками значення, що є неприйнятними для молодого покоління, можуть застарівати (Зацний, 2008; Зорівчак, 1989; Корунець, 2003; Пахомова, 2001; Янков, 2008, та інші).

Звичайно, в процесі мовлення існує безліч засобів зміни і збагачення словникового складу будь-якої мови, але одним з них як найпоширеніших, на нашу думку, є запозичення нових слів з інших культур, назв, словосполучень, зворотів, фраз, що свідчить в свою чергу про сучасний рівень того чи іншого суспільства з погляду його оцінки на міжнародному світовому рівні.

Жодна мова ніколи не зосереджувалася лише на своїх власних лексичних засобах. Процес запозичення розглядався науковцями не лише як джерело поповнення, збагачення лексичного запасу, але й як явної конкретизації і порозуміння між культурами будь-якої мови, а в нашому випадку – української (Зацний, 2008; Янков, 2008).

Мета статті – обґрунтувати соціальні фактори входження англійських слів до української мови початку XXI століття, а також розглянути особливості їх функціонування в різних сферах життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми активізації міжнаціональної, міжкультурної комунікації засобами динамічних і влучних груп запозичених одиниць та визначення їх входження в певну національну культуру досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними лінгвістами: Ю.А. Зацним (Зацний, 2008: 11), Р.П. Зорівчак (Зорівчак, 1989), І.В. Корунцем (Корунець, 2003), Т.О. Пахомовою (Пахомова, 2001) та іншими.

Конкретизуючи нашу проблему за її тематикою, слід зазначити, що як засвідчують численні дослідження, найпоширенішою групою запозичень, що увійшли в лексику багатьох мовних культур, у відповідні їх словники, і що важливо, за умови збереження свого початкового національного забарвлення, є запозичення з англійської мови. Адже будь-який твір залишається перекладом лише за тієї умови, якщо він зберігає свою певну національну своєрідність щодо даного оригіналу, його соціально-культурної, наукової, історичної конкретики тощо. Ці умови є вимогами кожного перекладу будь-якої мови.

Розділ 1. Основні результати дослідження. Результати наукових досліджень щодо названої проблеми стверджують, що на міжнародному світовому рівні англійські запозичення, що увійшли в інші мови, є значно поширеними, порівняно з іншими мовами, що, звичайно, пов'язано насамперед з історичними, політичними, соціально-науковими та культурними зв'язками між народами за умови виконання при цьому основних вимог – це збереження певного національного забарвлення у процесі їх перекладу.

При цьому слід зазначити, що шляхи входження певних запозичень в будь-яку мову не є сталими і односторонніми, адже нові лексичні одиниці на початковому етапі можуть вживатися незначною кількістю споживачів, але в подальшому процесі їх використання, якщо вони стали достатньо необхідними і за своїм звучанням відповідають характеру фонетичної системи певної мови, вони знаходять своє входження в усе більш і більш

широкі соціальні і професійні кола. При цьому, входячи до іншої лексичної системи мови, певні запозичення продовжують пристосовуватися до мови-реципієнта, набувати нових відтінків і навіть значень. Вони можуть стати загальнозживаними і з плином часу навіть проникнути в основний словниковий фонд мови, наприклад, такі поширені у використанні численними мовами лексеми як: **бренд** (від *brand*) – ‘марка, назва марки товару, який користується великим попитом’; **брокер** (від *broker*) – ‘посередник, агент, фізична чи юридична особа, яка є посередником при укладанні угоди на біржі, а також діє за дорученням своїх клієнтів’; **дедлайн** (від *deadline*) – ‘кінцевий термін, кінцевий термін подачі роботи’; **дефолт** (від *default*) – ‘нездатність виконати зобов’язання із повернення позики і виплати відсотків за цінними паперами’; **дилер** (від *dealer*) – ‘торговець, агент із продажу компанії, яка займається оптовою закупівлею товару і продає його споживачам, а також професійний учасник ринку цінних паперів’; **дистриб’ютор** (від *distributor*) – ‘представник фірми, який закуповує у виробника товари і продає їх чи ритейлерам чи дилерам, або безпосередньо покупцю’; **інвестор** (від *investor*) – ‘вкладник, особа або організація, яка включає кошти в проекти, з метою примноження свого капіталу’. Але лексичні одиниці можуть і не адоптуватися до української мови і вийти із вжитку. Наприклад, такі лексеми як **біт** (від *bit* [*binary* – ‘подвійний’ + *digit* – ‘знак’]) – ‘одиниця вимірювання кількості інформації, яка включає відповідь «так» або «ні»’; **бич** (від *bich-comber* – бродяга на узбережжі) – ‘людина, яка опустилася, або спилася; людина, яка виконує сезонну роботу’; **джи-ай** (від *G.I.* – скорочення амер. *Government Issue* – державне майно – стандартне клеймо на ковдрах, солдатській формі, солдатських котелках і іншому армійському майні) – ‘американський солдат, військово-службовець’; **патерналізм** (від *paternalism* – зайва любов і опіка дорослих, батьків) – ‘форма показної благодійності, покровительства капіталістів робітникам з метою відвернути від класової, революційної боротьби’.

Деякі зазначені лексичні одиниці досить поширено почали вживатись у пресі, вже науковому мовленні, наприкінці минулого століття, і на сучасному рівні вони мають своє використання відповідно до певної тематики їх запити.

Розділ 2. Необхідність дослідження запозичень з англійської мови.

Необхідність дослідження запозичення іншомовних слів виникала у багатьох науковців в різні часи. Основною причиною запозичення слів з інших мов є необхідність у найменуванні речей та понять, які відсутні у мові-реципієнті. Більш детально аналізує причини запозичення іншомовної лексики лінгвіст Зацний Ю.А., відокремлюючи за своїм характером мовні, соціальні, психічні, естетичні чинники, а також, потребу в нових мовних формах, в розчленуванні понять, в лаконічності, яскравості, чіткості вираження і таке інше. Сам процес лексичного запозичення він розглядає у єдиному зв’язку із культурними та іншими контактами різних мовних суспільств і як наслідок таких контактів (Зацний, 2001).

Є.Рилей виокремлює такі причини запозичення:

1. Відсутність відповідного поняття в когнітивній базі мови-реципієнта. Серед прикладів можна навести такі лексеми, як *бедж*, *клаسیфікатор*, *ноутбук*, *органайзер*, *пейджер*, *таймер*, *бипер*, *скремблер*, *інтерком*, *шредер*, *оверхед*, *плотер*, *сканер*, *тюнер*, *тонер*, *в’юк* та інші.

2. Відсутність відповідної назви у мові реципієнті. До цієї групи відносяться лексеми, які є більш влучними у порівнянні з лексемами мови-реципієнта, наприклад: *прайслист* замість *прейскурант*, *імідж* замість *образ*, *подоба*, *дайджест* замість *короткий зміст* або *періодичне видання*, *яке містить передрукування матеріалів інших видань*, *спічрайтер* та інші.

3. Забезпечення стилістичного ефекту.

4. Вираження позитивних чи негативних конотацій, яких не має еквівалентна одиниця мови-реципієнта. Оскільки іноземні технології вважаються більш прогресивними, то й назви англійською викликають більш довіри, і досить часто вживаються в мові реклами. Наприклад, *auto-rental* замість *прокат машин*, *паб* замість *пивна* або *пивниця* та інші.

Запозичення лексичних одиниць з англійської мови останніх років відповідає зазначеним вище причинам. В більшості випадків відбувається запозичення вже існуючої номінації разом із поняттям або предметом. Оскільки передові технології переважно сконцентровані на Заході, а англійська мова є міжнародною, отже, український вокабуляр поповнюється головним чином за рахунок англіцизмів.

Запозичені лексеми представляють винятковий інтерес для дослідника оскільки в них, як в ніяких інших мовних одиницях виражається цілісний, неподільний зв'язок між соціумом, який постійно змінюється, і мовним матеріалом, який віддзеркалює ці зміни. Проблема мовних змін або ж входження лексичних запозичень в ту чи іншу мову на міжнародному рівні стала особливо актуальною в останні роки в умовах глобалізації. Український вокабуляр значно збагатився завдяки англійським лексемам майже в усіх сферах діяльності, наприклад: **афронім** (від *Afronym*) – 'африканське ім'я, яке часто вигадують собі американці африканського походження'; **альфа самець** (від *alphamale*) – 'чоловік, який займає позицію лідера у будь якій сфері діяльності'; **біобанк** (від *biobank*) – 'сховище, біоматеріалів для проведення досліджень з проблеми залежності захворювань людини від особливостей генетичного складу людей, що належать до різних расових і етнічних груп'; **електорат** (від *electorate*) – 'населення будь-якого виборчого округу, яке може і має брати участь у виборах; виборці'; **інавгурація** (від *inauguration*) – 'урочиста церемонія офіційного вступу на посаду голови держави і деяких інших виборчих посад'; **легитимний** (від *legitimate*) – 'такий, який знаходиться в відповідності до діючого в державі закону; законний, правочинний'; **прайвесі** (від *privacy*) – 'приватність'; **системна біологія** (від *system biology*) – 'наука, яка використовує техніку і методіку гномики молекулярної біології і біоінформатики для дослідження таких проблем, як, наприклад, особливостей взаємодії генів, протеїнів і споживчих речовин на клітинному рівні'; **спікер** (від *speaker*) – 'голова парламенту; голова палати громад у Великобританії' та інші.

Якщо проаналізувати своєрідне лексичне збагачення мови, то можна з'ясувати, що значний пласт запозиченої лексики стосується сфер мас-медіа, політики, економіки, міжнародного тероризму, проблем охорони навколишнього середовища, проблем дискримінації, наприклад: **асиметричний конфлікт** (від *asymmetric conflict*) – 'конфлікт між сторонами-комбатантами з різним воєнним потенціалом, при якому більш слабка у воєнному відношенні сторона застосовує «нетрадиційну», терористичну тактику'; **біоатака** (від *bioattack*) – 'терористичний акт, напад із застосуванням біозброї'; **вебінар** (від *webinar* [*web* + *seminar*]) – 'дистанційний семінар, телеконференція, презентація, які

проводяться на веб-сайті'; **зброя масового впливу** (від *weapons of mass effect*) – 'зброя масового впливу – як евфемізм замість сполучення «зброя масового знищення»'; **"Наступного дня"** (від *"The Day After", Day-After-Tomorrow*) – 'жахлива, апокаліптична подія, наприклад, природна чи техногенна катастрофа, гучний телефільм 1983, де з шокуючими подробицями були відображені всі жахи і наслідки гіпотетичної ядерної атаки на місто Канзас-Сіті. Транслявався компанією *Ей-бі-сі* [ABC] і викликав суперечливі відгуки, хоча подивилося його рекордне число глядачів – 100 млн.'; **«погодний туризм»** (від *weather tourism*) – 'проведення відпустки в умовах спостереження за ураганами, виверженням вулканів та іншими загрозливими погодними явищами'; **покоління хіпхоп** (від *hiphop generation*) – 'молоде покоління афроамериканців'; **селебриті** (від *celebrity*) – 'знаменитість, зірка, знана людина' та інші.

Так, сумнозвісні події, пов'язані з нападами терористів, спричинили появу таких лексем, як **терор менеджмент** (від *terror management*) – 'заходи, спрямовані на приборкання почуття страху перед нападами терористів'; **терократія** (від *terrorocracy* [*terror* + *democracy*]) – 'уряд, який свідомо тероризує своїх громадян'; **терологія** (від *terrorology*) – 'дослідження явища тероризму' та інші.

Слід зазначити, що більшість запозичень поки ще вільно не вживаються і потребують тлумачення, наприклад: **«штати синіх мундирів»** (від *blue states*) – 'американські штати із значною концентрацією робітників, що займаються ручною працею'; **генеріка** (*generic* [*gene* + *America*]) – 'безликість і одноманітність інфраструктури, плану забудови більшості американських маленьких міст, яка зумовлена залежністю від автотранспорту'; **анти-анти-американізм** (від *anti-anti-Americanism*) – 'вороже ставлення до анти американістів' та інші, а деякі запозичення навіть зберігають написання латиницею: **anthraxterrorist** – 'терорист, який використовує в якості біологічної зброї бактерії сибірської виразки'; **Amerindians** [*American* + *Indians*] – 'корінні жителі північної частини американського континенту'; **AmeriCanadian** [*American* + *Canadian*] – 'особа, яка має два громадянства одночасно – Сполучених Штатів і Канади' та інші.

Реалії, відображаючи специфіку національної культури, можуть мати конотації, що створюють образ, не завжди зрозумілий

носіям іншомовної культури. Так, розглянемо приклад англійських дефініцій: **Green-na-Green marriage** – 1) шлюб, здійснення яких відбувається в Гретна Грін (назва шотландського містечка, яке розташовано на кордоні з Англією), „шотландський шлюб” (**Scotch marriage**) – шлюб, який здійснюється за шотландським законом, який на відміну від англійського закону, не вимагає дотримання ніяких формальностей, крім згоди тих хто вступає в шлюб; цим і пояснюється „втеча” для шлюбу з Англії до Шотландії; 2) шлюб без дотримання формальностей; **khaki election** вибори, під час яких використовуються мілітаристські настрої (парламентські вибори в Англії після першої світової війни в грудні 1918 року). Такі лексичні одиниці не є зрозумілими без пояснення і їх навряд чи можна віднести до запозиченої лексики.

На сучасному рівні більшість англіцизмів, що стосуються сфери інформаційної революції, мас-медіа і Інтернету, настільки асимілювались в мові-реципієнті, що слугують базою для новоутворень чи запозичуються цілими блоками, наприклад: блог (від *blog* [*web* + *log*]) – ‘журнал або щоденник в Інтернеті’; блогсфера (від *blogosphere* [*web* + *log* + *s* + *sphere*]) – ‘світ Інтернет-журналів’; блогспираси (від *blogspiracy* (*blog* [*web* + *log* + *s* + *conspiracy*])) – ‘практика проведення дезінформації через Інтернет, через так звані блоги’; блогспотейшен (від *blogsploitation* [*web* + *log* + *s* + *exploitation*])) – ‘шахрайство через використання Інтернет-журналів засобами масової інформації США’; блогспотинг (від *blogspotting* [*web* + *log* + *s* + *pot* + *t* + *ing*]) – ‘пошуки Інтернет-журналів’; блогститут (від *blogstitute* [*web* + *log* + *s* + *prostitute*])) – ‘особа, яка просить інших користувачів Інтернет-журналів про різні послуги’; блогсворм (від *blogswarm* [*web* + *log* + *s* + *warm*])) – ‘одночасне скупчення багатьох користувачів блогами на одній темі, на одному предметі і т.п., що приводить до непередбачуваних наслідків та ускладнень’; селеблог (від *celeblog* [*celebrity* + *web* + *log*])) – ‘Інтернет-журнал, створений якоюсь відомою людиною, кінозіркою, співаком і т.п. або Інтернет-журнал про якусь знаменитість з новинами та плітками про неї, селеблогер (від *celeblogger* [*celebrity* + *web* + *log* + *g* + *er*])) – ‘відома особа, яка створює Інтернет-журнал’ та інші.

Висновки. Таким чином, вживання запозичених лексем, як свідчать наведені приклади, мають свою історію і свої шляхи використання іншими мовами та їх асимі-

ляцію відповідно до змісту новоутвореної конструкції та щодо умов і культури її використання. Узагальнюючи виклад статті, можемо підкреслити, що існують різнобічні умови запозичення лексем – це екстралінгвістичні, суспільно-політичні, економічні, культурні, тощо, які впливають на розвиток мови, а також лінгвістичні, а саме, тенденція в будь-якій мові влучно і стисло висловити свою думку на рівні міжмовних контактів. Отримані висновки можуть бути використані для подальших досліджень у сфері лінгвокультурології, зіставного мовознавства, перекладознавства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Енциклопедія «Українська мова» / Редкол. Русанівський В.М. та ін./ В.М.Русанівський. Київ: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, (2000). 753 с.
2. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах/ Уклад.: В. Яременко та ін. Київ: Видавництво «Аконіт», (2000).
3. Фразеологічний словник української мови у двох томах / Уклад.: В.М. Білоножко та ін. Київ: Наукова думка, (1999).
4. Зацний Ю.А., Янков А.В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник. Словник / Ю.А. Зацний, А.В. Янков. Вінниця: Нова книга, (2008). 360 с.
5. Lexicon of Terms and Concepts in Public Administration, Public Policy and Political Science, – by S. Badger, M. Bejzyk r, M.Bejzyk. – Kyiv: Osnovy Publishers, (2005). 564 с.
6. The Concise Oxford Dictionary of Current English. Seventh Edition. Oxford University Press, (1982). 1740 с.
7. Зацний Ю.А., Пахомова Т.О. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови: Навч. пос. / Ю.А.Зацний, Т.О.Пахомова. – Запоріжжя: Видавництво при Запорізькому державному університеті, (2001). 243 с.
8. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад: на матеріалі англійських перекладів української прози: Монографія / Р.П. Зорівчак. – Львів: Видавництво при Львівському державному університеті, (1989). 216 с.
9. Коптілов В.В. Актуальні питання українського художнього перекладу / В.В. Коптілов. – Київ: Видавництво Київського університету, (1971). 132 с.
10. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов: Навч. пос. / І.В. Корунець. – Вінниця: Нова Книга, (2003). 379 с.

REFERENCES:

1. Entsyklopedia (2000). Ukrainians'ka mova / Redkol. Rusaniv's'kyi V.M. ta in. [The Ukrainian language / Editorial board: V.M.Rusaniv's'kyi and etc.] – Kyiv: Vydavnytstvo "Ukrayins'ka Entsyklopediya" im. M.P. Bazhana, 753 p.
2. Novyi tлумachnyi slovnyk Ukrayins'koi movy u choturyoh tomoh (2000). Uklad.: V.Yaremenko ta in. [A new glossary of the Ukrainian language / Compiler: V. Yaremenko]. Kyiv: Vydavnytstvo "Akonit".

3. Frazeologichniy slovnyk Ukrayins'koyi movy (1999). Uklad.: V.M.Bilonzhko ta in. [Phrase dictionary of the Ukrainian language / Compiler: V.M. Bilonzhko and etc.]. Kuiv: Naukova Dumka.
4. Zatsnyi Yu.A., Yankov A.V. (2008). Innovatsii u slovnykovomu sklady Angliys'koi movy pochatku XXI stolittya: Anglo-Ukrains'kyi slovnyk. Slovnyk [Innovations at the vocabulary of the English language of the beginning of the XXI century. Dictionary]. Vinnytsya: Nova knyga, 360 p.
5. Badger S., Bezyk M. (2005). Lexicon of Terms and Concepts in Public Administration, Public Policy and Political Science. Kyiv: Osnovy Publishers, 564 p.
6. The Concise Oxford Dictionary of Current English (1982). Seventh Edition. Oxford University Press, 1740 p.
7. Zatsnyi Yu.A., Pahomova T.O. (2001). Mova i suspil'stvo: zbagachchennya slovnykovogo skladu suchasnoyi angliys'koyi movy: Navchal'nyi posibnyk [Language and society: the enrichment of the modern English vocabulary: Manual]. Zaporizhzhya: Zaporizhskyi derzhavnyi universytet, 243 p.
8. Zorivchak R.P. (1989). Real'ya i pereklad: na materialy anglo-movnyh perekladiv ukrayins'koyi prozy: Monografiya [Realities and translation: on the basis of the translation of the Ukrainian prose into English. Monograph]. L'viv: Vydavnytstvo pry L'vivs'komy derzhavnomu universyteti, 216 p.
9. Koptilov V.V. (1971). Aktual'ni pytannya ukrayins'kogo hudozhn'ogo perekladu [Current issues of the literary translation]. – Kyiv: Vydavnytstvo Kyivs'kogo universytetu, 132 p.
10. Korunets' I. V. (2003). Porivnyal'na typologiya angliys'koyi ta ukrayins'koi mov: Navchal'nyi posibnyk [Contrastive typology of the English and Ukrainian languages]. Vinnytsya: Nova Knuga, 379 p.

Дата першого надходження статті до видання: 30.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

УДК 378.147:004.773.7]:316.722
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2026-1-8>

DEVELOPING INTERCULTURAL COMPETENCE THROUGH ONLINE SPEAKING CLUBS: A CASE STUDY OF INTERNATIONAL VIRTUAL COLLABORATION AT KHERSON STATE UNIVERSITY

Tsapiv Alla Oleksiivna,

Doctor of Sciences in Philology, Associate Professor,
Vice-Rector for International, Research and Education Affairs, Professor at the Department of English Philology and World Literature named after Professor Oleg Mishukov

Kherson State University

atsapiv@ksu.ks.ua

orcid.org/0000-0002-5172-213X

Stavenko Olena Viktorivna,

PhD in Philology, Lecturer at the Department of English Philology and World Literature named after Professor Oleg Mishukov, Senior Specialist at the Foreign Language Education Office of the International Relations Department

Kherson State University

ostavenko@ksu.ks.ua

orcid.org/0000-0003-0857-3359

The article analyses the key aspects of developing intercultural competence among higher education students in the context of global digitalisation and the challenges posed by the Covid-19 pandemic and under martial law in Ukraine. The study focuses on the case of Kherson State University's implementation of Online Speaking Clubs as an effective tool for international virtual cooperation, Internationalisation at Home (Manning & Marku, 2024), and the development of intercultural competence. The theoretical basis of the study of intercultural communication as interaction between people from different cultural, ethnic, and linguistic backgrounds is grounded in the works of M. Byram, M. Bennett, and D. Deardorff.

The objective of the research is to analyse the tools of intercultural communication used in Online Speaking Clubs and to assess their effectiveness in developing various students' skills. The article describes the methodology for conducting classes, which partially adapts the Story Circles methodology by D. Deardorff. The structure of the sessions is highlighted, including icebreakers, vocabulary activities, mini-group discussions in breakout rooms, and a reflection phase. Special attention is paid to the use of digital platforms and tools, such as Zoom, Miro, Padlet, Mentimeter and Kahoot, which help to create an inclusive, interactive, and informal English learning environment.

The Online Speaking Clubs project implementation demonstrates the successful cooperation of Kherson State University with the University of Kent and the University of Arden (Great Britain), which gives Ukrainian students the opportunity to regularly communicate with native speakers and foreign volunteers. The results of the study indicate that participation in clubs helps to increase students' confidence, overcome language barriers, and develop intercultural awareness, empathy and critical thinking. Furthermore, the role of humour and authentic cultural exchange in reducing anxiety is analysed. Despite the technical challenges posed by the war in Ukraine, the project has proven its effectiveness in supporting students in their studies and in forming "intercultural speakers" capable of successful interaction in the international academic environment. The article offers valuable recommendations for educators on implementing virtual exchanges in higher education.

Key words: *intercultural communication, online conversation clubs, international virtual cooperation, Kherson State University, internationalisation at home, digital education, English language, higher education in Ukraine.*

РОЗВИТОК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЧЕРЕЗ ОНЛАЙНОВІ РОЗМОВНІ КЛУБИ: МІЖНАРОДНА ВІРТУАЛЬНА СПІВПРАЦЯ В ХЕРСОНЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Цапів Алла Олексіївна,

докторка філологічних наук, доцентка,
проректорка з міжнародної та науково-педагогічної роботи, професорка кафедри англійської
філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова
Херсонський державний університет
atsapiv@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-5172-213X

Ставенко Олена Вікторівна,

докторка філософії зі спеціальності 035 Філологія,
викладачка кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега
Мішукова, провідна фахівчиня сектору іншомовної освіти відділу міжнародних зв'язків
Херсонський державний університет
ostavenko@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0003-0857-3359

Стаття присвячена особливостям розвитку міжкультурної компетенції здобувачів закладів вищої освіти в умовах глобальної цифровізації та викликів, зумовлених пандемією Covid-19 та військовим станом в Україні. Дослідження висвітлює досвід Херсонського державного університету у впровадженні онлайн-розмовних клубів як ефективного інструменту міжнародної віртуальної співпраці, реалізації концепції інтернаціоналізації вищої освіти вдома (Mapping & Marku 2024) та розвитку міжкультурної компетенції. Теоретичне підґрунтя дослідження міжкультурної комунікації як взаємодії між людьми з різних культурних, етнічних та лінгвістичних середовищ базується на працях М. Байрама, М. Беннетта та Д. Дірдорфа.

***Метою** роботи є аналіз інструментів міжкультурної комунікації, що використовуються в онлайн-розмовних клубах, та оцінка їхньої ефективності для розвитку навичок студентів. У статті описано методологію проведення занять, яка частково адаптує методику Story Circles Д. Дірдорфа, та висвітлено структуру сесій, що включає криголами, словникові вправи, дискусії в малих групах у сесійних залах та етап рефлексії. Увагу приділено використанню цифрових платформ та інструментів, таких як Zoom, Miro, Padlet, Mentimeter та Kahoot, що дозволяють створити інклюзивне, інтерактивне та неформальне середовище для вивчення англійської мови.*

Проєкт проведення онлайн-розмовних клубів ілюструє успішну співпрацю Херсонського державного університету з Університетом Кента та Університетом Арден (Велика Британія), завдяки якій українські студенти мають можливість регулярно спілкуватися з носіями мови та іноземними волонтерами. Результати дослідження свідчать про те, що участь у розмовних клубах сприяє підвищенню впевненості студентів, подоланню мовних бар'єрів, розвитку культурної обізнаності, емпатії та критичного мислення. Окремо проаналізовано роль гумору та автентичного культурного обміну в зниженні тривожності. Попри технічні виклики, пов'язані з війною в Україні, проєкт довів свою життєздатність як засіб підтримки студентів та формування «міжкультурного мовця», здатного до успішної взаємодії в міжнародному академічному просторі. Стаття пропонує цінні рекомендації для освітян щодо впровадження віртуальних обмінів у вищій школі.

***Ключові слова:** міжкультурна комунікація, онлайн-розмовні клуби, міжнародна віртуальна співпраця, Херсонський державний університет, інтернаціоналізація вдома, цифрова освіта, англійська мова, вища освіта в Україні.*

Introduction. Intercultural communication has been of great interest to many Ukrainian and foreign scientists in cultural studies, linguistics, and pedagogy (M. J. Bennett, 2013; Byram, 2009; Kramsch, 1998; Кононенко, 2008). Developing intercultural competence among higher education students in Ukraine has become increasingly relevant as higher education internationalises and globalisation unfolds worldwide. Together with the digitalisation of education after the outbreak

of Covid-19 and during wartime disruptions, it has acquired new dimensions, new means of application, and new demands (Deardorff, 2021; Nizegorodcew et al., 2011; Podlevska et al., 2024; Spivakovskiy et al., 2023). Online communication has become predominant, making authentic intercultural interaction with real speakers of other cultures more accessible; however, it also complicates its practical implementation within the educational process from a pedagogical perspective.

A relevant example of such educational practices is provided by Kherson State University, which has demonstrated resistance to the challenges of war through the total digitisation of all university processes and the active use of social media and internet communications (Spivakovskiy et al., 2023). To develop students' intercultural competence at Kherson State University, the Online Speaking Clubs, which involve native speakers and international students, have been used. This case study illustrates key aspects and main challenges of implementing successful intercultural communication.

Consequently, this research addresses two primary **objectives**: to analyse the main tools of intercultural communication used in online speaking clubs and to evaluate the effectiveness of online speaking clubs as a means of developing intercultural competence among university students, based on the experience of Kherson State University.

Intercultural Communication as a Component of Foreign Language Education

In cultural studies, intercultural communication has been defined in its narrow and broader senses. The broad use of this term is sometimes equated with studies in translation, contrastive linguistics, reading foreign literature or comparative analysis of cultural meanings. While in its narrow sense, intercultural communication often refers to a peculiar communication situation, a person-to-person interaction among people from different cultural, ethnic, linguistic, or social backgrounds (Bennett, 2013; Byram & Hu, 2013). In this research, the term 'intercultural communication' will be used in its narrow sense as a particular interaction between people across any differences.

A comprehensive overview of intercultural communication from a constructivist perspective is provided by M. J. Bennett, who defines it as a difference-based communication involving both participants' verbal and nonverbal behaviours and the interpretations they make of those behaviours (Bennett, 2013: 2, 9). M. J. Bennett also describes in detail how people's cognitive structures evolve as they experience and adapt to cultural differences across various stages, such as denial, defence, minimisation, acceptance, adaptation, and integration, in his grounded theory, the *Developmental Model of Intercultural Sensitivity* (Bennett, 2017). In this context, the concept of intercultural communication is inseparably linked to the notions of intercultural competence and intercultural communicative competence, both of which aim to improve intercultural communication.

This definition is close to that of D. Deardorff (Deardorff, 2021), who defines intercultural competence as communication and behaviour that is both effective and appropriate when interacting across differences. She emphasises that the degree of competence depends on the acquisition of specific attitudes, knowledge, and skills. A further definition of the term is given by M. Byram, who develops a model of it and identifies five foundational components of intercultural competence, such as attitudes, knowledge, skills of interpreting and relating, skills of discovery and interaction and critical cultural awareness (Byram, 2021: 44). Based on these five elements and integrating them with linguistic abilities, intercultural communicative competence is built. It is a multi-dimensional concept that describes the ability to interact effectively and appropriately with people from different cultural backgrounds while using a foreign language (Byram, 2021). The linguistic abilities include knowledge of the rules of a language (linguistic competence), sociolinguistic competence and discourse competence. Further essential elements of intercultural communicative competence include humanistic skills such as tolerance, empathy, critical thinking, and listening for understanding (Deardorff, 2021: 11), symbolic competence (Kramsch, 2021), adaptation (Bennett, 2013: 26) and outcomes which are effective and appropriate behaviour in intercultural situations (Deardorff, 2021: 5). Thus, in foreign language education, intercultural communication plays a key role, and to develop intercultural communicative competence, students require not only grammar and vocabulary but also the ability to use different communication strategies, negotiate meaning, and establish relationships with people of different cultural identities.

In the intercultural paradigm and, in particular, in the European context, foreign language teaching aims to create intercultural dialogue and to develop 'intercultural speaker' who is "*able to interact with people from another country and culture in a foreign language and to negotiate a mode of communication and interaction which is satisfactory to themselves and the other and to act as mediator between people of different cultural origins*" (Byram, 2009; Byram & Hu, 2013: 48). This person can navigate different beliefs, values, and behaviours, which makes communication successful.

Pedagogical practice in this area encompasses a range of methodologies aimed at developing intercultural communicative competence. One

of the famous ones, piloted by UNESCO, is the Story Circles methodology, described by D. K. Deardorff in the *Manual for Developing Intercultural Competencies: Story Circles*. The methodology fosters skills such as listening for understanding, empathy and cultural humility through a structured process of sharing personal experiences in small groups (Deardorff, 2021: 18). The work also outlines the approaches and tools for developing intercultural competences and the specific structure of a session, including the “Get Acquainted” round for building initial trust, the “Intercultural Competencies” round using substantive prompts to elicit stories about interacting across differences, the “Flashback” technique, where participants share memorable points from each other’s stories, and the essential “Debriefing/Discussion” phase for critical reflection on what was learned and how it can be applied (Deardorff, 2021: 18-31). This session structure can be easily adapted to the digital environment, which makes it even more valuable in modern foreign language education. Another relevant to our research methodology and systematic framework for developing intercultural communication within domestic learning environments is the experience of Internationalisation at Home in higher education across the UK (Manning & Colaiacomo, 2021). Internationalisation at Home seeks to “*link international and intercultural aspects in promoting broad mindedness, and understanding and respect for other people and their cultures*” (Manning & Colaiacomo, 2021: 6) and utilises distinct sub-methodologies to implement this aim. These include Collaborative Online International Learning (COIL), which allows students to collaborate and communicate with peers from different cultural backgrounds separated geographically, Virtual Exchanges as guided programs with structured road maps for conversation topics, Tandem Projects pairing native speakers with language learners, and Short Courses in Intercultural Communication designed to bring together awareness, practice and understanding (Manning & Colaiacomo, 2021; Manning & Marku, 2024). By using these domestic mechanisms, whether curricular or co-curricular, higher education institutions can develop speakers who can navigate diverse cultural beliefs and behaviours without physical travel.

The growing importance of intercultural communication in higher education and international academic cooperation is also emphasised by Ukrainian researchers

(Nizegorodcew et al., 2011; Podlevska et al., 2024; Spivakovskiy et al., 2023). Moreover, amid intensified digital transformation driven by global social changes and the challenges Ukrainian universities have faced in recent years, it is becoming even more valuable. Intercultural interaction within the modern educational environment has changed, as has the environment itself (Spivakovskiy et al., 2023). Traditional face-to-face means of developing intercultural competence are being combined with, or replaced by, virtual mobilities, online international exchanges, and online communication and speaking practice. In this context, the case study of Online Speaking Clubs at Kherson State University, held since 2021, provides a valuable example of the practical implementation of intercultural communication in a digital educational environment.

Online Speaking Clubs as a Means of Developing Intercultural Communication Competence

KSU English Speaking Clubs, as a co-curricular activity, have been organised and facilitated by the Foreign Language Education Office, founded by the Rector of Kherson State University in 2021, to provide intercultural communication and internationalisation at home through accessible foreign language courses and offline and online events. In 2022, international engagement of students and faculty became a significant challenge due to limited physical mobility under martial law. The solution was to develop an inclusive, interactive online space where students and staff could practice English regularly and communicate with native and non-native speakers. That transformed face-to-face meetings into Online Speaking Clubs with the same objectives but in a different format.

As the Online Speaking Clubs project aims to create an inclusive digital educational environment to enhance students’ and staff’s English proficiency, promote internationalisation at home, and foster cross-cultural communication and intercultural competence, cooperation with foreign higher education institutions has been essential. That was the first institutional-level challenge to overcome, and it has been successfully eliminated through the UK twinning initiative between Kherson State University and the University of Kent, and through the University of Kent’s representatives’ willingness to participate in the Online Speaking Clubs project. Since September 2022, staff and students from the University of Kent’s International Programmes Departments have

been attending weekly online meetings, and in 2026, the virtual international collaboration extended to the University of Arden. This has provided students with more opportunities to practice English with native and international speakers from diverse backgrounds and develop their intercultural competence more effectively. The Online Speaking Clubs have grown into a dynamic international learning environment with diverse formats that foster linguistic proficiency, global awareness, collaboration, and cultural exchange, and, what is very important for students of Kherson State University, have become a supporting tool during the war.

Participants. The main participants in this project have been students from Kherson State University, studying across different faculties and willing to improve their international communication skills, together with international students from the University of Kent from India and Africa and UK volunteers from its staff, who serve as native speakers. Consequently, the Online Speaking Club has become an interactive learning community that brings together people from diverse backgrounds, which is crucial for enhancing intercultural communication competence.

Format. The meetings are held each week during the academic year as 60-minute online thematic sessions. Each session is an interactive discussion facilitated by an English language teacher and centred on a carefully chosen central topic, designed to encourage meaningful discussion and language practice. To ensure all participants feel comfortable contributing, a facilitator creates a supportive, non-judgmental space where students of different proficiency levels can participate without fear of making mistakes. To achieve inclusivity, various digital platforms are utilised, with *Zoom* as the main platform for video conferencing, interactive polls, and chatting, especially for students who may feel shy about speaking.

Among traditional slide decks, the digital *Miro Whiteboard* is used for collaborative brainstorming and visual learning, allowing participants to map out arguments, organise key points, and create mind maps and word webs during vocabulary-building activities and problem-solving exercises. Padlet is employed as a digital collaboration tool to elicit student responses when time constraints in synchronous sessions prevent all participants from contributing verbally. From time to time, *Mentimeter* can be used as an interactive presentation tool that allows participants to respond anonymously, making it

ideal for overcoming language anxiety, checking understanding of a topic, and giving feedback. For gamification of learning and vocabulary practice, interactive activities and icebreakers, such as *Pick a Straw*, *Picker Wheel*, and *Kahoot* quizzes, make learning more fun, engaging and efficient. All these digital tools are used for different educational purposes and at various stages of a session, and allow for diversifying participation methods, ensuring that even those who are hesitant to speak can still contribute meaningfully.

Types of activities. The structure of a session aligns to some extent with the structure of the Story Circles methodology (Deardorff, 2021), though it has its own specificities. Online Speaking Club meetings include activities similar to the Get Acquainted round, aimed at building initial trust when participants are not acquainted; tasks that invite them to share culture-specific stories, like in the “Intercultural Competencies” round; and the “Discussion” phase for critical thinking and reflection. The online format and the need to improve English and intercultural communicative competence among Kherson State University students have led to the development of a specific structure for Online Speaking Club meetings that comprises a warm-up or icebreaker activity, a vocabulary-building activity, group discussion, activities in pairs or mini-groups in breakout rooms, and a reflection. Collaborative activities in breakout rooms, in groups or pairs, are of great importance because they reduce pressure and encourage more active engagement. During this part of the meetings, participants paired with native or international speakers from the partner universities might get role-play scenarios to act out according to the instructions, or topics recommended by the facilitator to discuss, or ask and answer any other topic-related questions they have.

Discussion topics. The thematic scope of the Online Speaking Clubs ranges from everyday topics, such as relationships, lifestyles, travel, education, and leisure activities, to broader cultural issues connected to different national traditions, literature, cinema, music, and the arts. In addition, considerable attention is devoted to the discussion of contemporary global problems such as sustainability, social justice, inclusivity, mental health, digitalisation and the internationalisation of modern society as well as of higher education. This diversity of topics allows students to choose which online session they want to attend based on their personal interests, language proficiency level,

and communicative needs. It also increases their motivation and active participation in intercultural communication. Discussing socially and culturally significant issues fosters greater engagement in opinion exchange, comparison of cultural perspectives, and the development of critical thinking and cultural competence.

Intercultural interaction. One of the principal strengths of the Online Speaking Clubs is the involvement of native speakers as well as international students and academic staff from UK universities, who bring diverse cultural perspectives to discussions. Such interaction exposes participants to different communication styles and English accents and provides valuable insights into behavioural norms and academic etiquette across cultures. Moreover, this enables students to observe authentic language use and interact in an international communicative environment. As a result, they become more culturally and linguistically aware and prepared for communication in international academic and professional settings.

Research methods. To assess the effectiveness of Online Speaking Clubs for the development of intercultural communicative competence, observation of students' behaviour during meetings has been used. At the beginning and end of each semester, students were asked to complete questionnaires in which they shared their expectations for participating in the project and their impressions of and feedback on the experience. At the final stage of the research, quantitative and qualitative analyses were applied to analyse students' attendance and the relevance of the project as a means of developing intercultural competence among university students.

Results and Discussion: Linguistic and Cultural Interaction in International Online Communication

Over the four years of the project implementation, approximately 30 online speaking club meetings have been held each academic year during the September-December and February-May periods. Each session has had between 5 and 20 participants, with an average of 9 students from Kherson State University. The project has demonstrated a consistently high level of student engagement, as participants who attended several meetings in a row usually continued attending throughout the semester or even the entire academic year, only occasionally missing individual sessions. Furthermore, around 10 students from different cohorts remained active participants over several years. This indicates

the sustainability of their motivation and long-term interest in intercultural communication activities. At the same time, about 15 new participants join the project each academic year. That ensures the continued expansion of the intercultural learning community and demonstrates students' interest in this international digital educational environment.

Among those who have been attending the meetings regularly, the improvement of confidence is observed, as well as a reduction of communication barriers and better motivation to continue to improve English, as some of them decide to take credit-bearing English courses at the Foreign Language Education Office, that could be admitted as an independent work at some of their curricular courses, or to attend other online events aiming to create an English-speaking environment at the university, such as the KSU Book Club.

To create a supportive and safe environment and encourage the participants to speak out, various vocabulary-building activities are proposed early in the meeting, as low language proficiency could be an obstacle. Providing students with key words and phrases that they can use in further communication activities reduces the stress and fear of making mistakes. For example, while discussing the topic of Cultural Diversities, students are first asked to match the terms '*diversity*', '*inclusion*', '*stereotype*', '*bias*' and '*belonging*' and their definitions in pairs, then to create one sentence using one of the terms in a real-life context and share with the whole group. After that, they are given a list of questions related to the topic to discuss in breakout rooms in mini groups, with a native speaker or an international student in each group. In addition to the questions, Ukrainian students are provided with a list of phrases to express their opinions, to agree and disagree politely and to give examples, such as '*In my view...*', '*I would argue that...*', '*It seems to me that...*', '*From my perspective...*', '*I completely agree.*', '*I partly agree, but...*', '*For instance...*', '*A good example of this is...*', '*This can be seen in...*' and others. They are also encouraged to listen to the phrases native speakers use and take notes on any new ones, in particular, colloquial expressions not mentioned in the list they already have. At the end of the meeting, they are asked to recall one new word and one new phrase to interact politely, which they have remembered. According to students' feedback, these activities helped them improve their confidence and communication skills. Regular use of similar phrases for simple

polite interaction also reduced communication barriers among shy students who remained silent during the first meetings but began to participate in discussions after several meetings. For example, the feedback in the questionnaire at the end of the semester from one of the participants was the following:

“At the Speaking Club, I achieved one of the most difficult things for myself – not being afraid to speak. Before that, even the easiest expressions seemed like a real stress to me, but after the first semester, I finally started not only to understand more, but also to write texts myself and speak, even if I make mistakes. I am very grateful for this experience and the fact that now I can also attend the club. Also for the knowledge I gained and most importantly, new acquaintances from another country.”

In their feedback, students also admit that they have become more interculturally aware and intelligent, due to regular authentic language exposure and intercultural communication, though in the form of virtual cultural exchange.

Intercultural communication allows for discoveries about cultural differences between people and diverse conversational behaviour. Very fruitful in this context were Online Speaking Clubs meetings dedicated to the traditional national holidays and national cuisines. Most of the discoveries students made during these sessions were about British culture, as almost every meeting was held with a representative of this nation. For example, the fact that five o'clock tea is just a stereotype that does not reflect the real, everyday routine of the British, as well as the famous English breakfast, or the assumption that all people in the UK speak the Queen's English. Even those who knew about untrustworthy stereotypes were surprised to hear about them in real-life interaction. The opportunity to tell foreigners about their own culture and the desire to surprise them in the same way were strong motivators for engagement.

Another great tool to help break down barriers and reduce anxiety about speaking a foreign language proved to be the occasional integration of humour. Sometimes it is done on purpose by a facilitator, for example, when a mock award ceremony was organised in 2023 featuring winners from both universities in categories such as 'Outstanding Storyteller', 'Master of Wit and Humour', 'Most Enthusiastic Newcomer', 'Most Sustainable Member', or an annual meeting dedicated to humour and differences in the sense of humour that has become a tradition to be organised around the first of April. Humour

integrations can also happen unplanned. An example could be a discussion of British culture and some stereotypes, in particular, the opinion that it is always raining in the UK. One of the native speakers from this country proved it to be absolutely true by opening an umbrella he always carries, which was very entertaining for the students. Another case was when participants shared their adventure stories, and another native speaker told a funny accident that happened to him while travelling with such mime and expression that all the participants laughed for several minutes. That also inspired some of the students to do the same and tell funny stories about themselves. So, humorous situations can help overcome speaking difficulties.

It is noteworthy that Online Speaking Clubs have demonstrated clear benefits for participants from all universities. They gain cultural exchange, build global competencies, and grow personally and professionally, as it is stated in the feedback of one of the international students at the University of Kent:

“The English Club is not only a great opportunity to learn about different cultures through people and their personal stories but also a wonderful way of making a difference by sharing our skills with one another. Personally, the English Club has allowed me to work on my Cultural intelligence and is also a lovely community to be a part of. With English being the most used language in all professional settings, I feel honoured being able to volunteer and help students at Kherson State University practice the language.”

Despite the numerous advantages, positive participant feedback, and the overall effectiveness of the Online Speaking Clubs project, several challenges have been identified during its implementation. The primary difficulties included, obviously, initial anxiety and language barriers experienced by some students of Kherson State University. Their uncertainty when communicating with native and international speakers sometimes limited their engagement in conversations. Furthermore, differences in communication styles and interaction patterns could lead to misunderstandings, as some students and foreign participants tended to communicate in either overly formal or overly informal ways, or use inappropriate vocabulary.

The online format, with occasional technical problems, also contributed to students' lack of confidence and their reluctance to speak. Common technical obstacles include unstable Internet connections, power outages,

and unexpected malfunctions or limitations of digital communication platforms, which are unfortunately common for Ukrainian universities. Organisational issues also could arise due to time-zone differences and scheduling conflicts, as some meetings overlapped with the international students' classes at the University of Kent. Nevertheless, overcoming these challenges became an important experience and component of the intercultural learning process. Eventually, Online Speaking Clubs proved to be a very effective tool for developing students' language proficiency, overcoming language barriers, and fostering resilience.

Conclusions. The present study was designed to outline the main tools of developing intercultural communication skills used in online speaking clubs and determine their effectiveness. It has been identified that in a time when physical mobility is sometimes restricted due to financial, political, safety, or logistical constraints in the Ukrainian context, Online Speaking Clubs, organised at Kherson State University, allow their participants to experience virtual cultural exchange, with authentic communication, perceptions of British and other cultures, and the opportunity to develop cultural awareness, intercultural competence and better language proficiency skills without travel abroad. In modern higher education, such an international digital educational environment becomes increasingly important and valuable. By embracing digital tools and fostering international dialogue, it becomes possible to bridge cultural divides, empower students and faculty, and create a more interconnected academic world. The findings of this research will be of interest to other educators fostering intercultural communication competence among university students, as well as to other Ukrainian and foreign universities facing similar challenges to those faced by Kherson State University.

A further study could assess how sustained participation in Online Speaking Clubs influences intercultural sensitivity over time. More broadly, research is needed to analyse the development of intercultural competence across different digital communication formats and the role of digital and AI-based tools in facilitating intercultural interaction and authentic communication in higher education.

BIBLIOGRAPHY:

1. Bennett, M. (2017). Developmental Model of Intercultural Sensitivity. In *Intercultural Communication Training Theories, Issues, and Concepts* <https://doi.org/10.1002/9781118783665.ieicc0182>

2. Bennett, M. (2013). *Basic Concepts of Intercultural Communication, Second Edition: Paradigms, Principles, & Practices*. Nicholas Brealey Publishing.
3. Byram, M. (2009). Intercultural citizenship and foreign language education. *Langue, Interculture, Communication. Syn-Thèses, eISSN: 2585-2647*, (2), 17–36. <https://doi.org/10.26262/st.v0i2.5141>
4. Byram, M. (2021). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence: Revisited* (2nd ed). Multilingual Matters.
5. Byram, M., & Hu, A. (Eds). (2013). *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning* (2nd edition). Routledge.
6. Deardorff, D. K. (2021). *Manual for developing intercultural competencies: Story circles*. Routledge, Taylor & Francis Group.
7. Kramsch, C. (1998). *Language and Culture*. OUP Oxford.
8. Kramsch, C. (2021). *Language as Symbolic Power*. Cambridge University Press.
9. Manning, A., & Colaiaicomo, S. (Eds). (2021). *Innovations in Internationalisation at Home*. Cambridge Scholars Publishing.
10. Nizegorodcew, A., Bystrov, Y., & Kleban, M. (2011). *Developing intercultural competence through English: Focus on Ukrainian and Polish Cultures*. Wydawnictwo UJ.
11. Podlevska, N., Swetly, V., Hereha, M., Halukha, L., & Panochko, M. (2024). Intercultural Communication in Ukrainian Higher Education Institutions. *Conhecimento & Diversidade*, 16, 247–269. <https://doi.org/10.18316/rcd.v16i42.11683>
12. Spivakovskiy, O., Omelchuk, S., Malchukova, D., Tsapiv, A., & Lemeshchuk, O. (2023). Academic solidarity and digitization: Management of a displaced university. *Problems and Perspectives in Management*, 21, 40–51. [https://doi.org/10.21511/ppm.21\(2-si\).2023.06](https://doi.org/10.21511/ppm.21(2-si).2023.06)
13. Manning, A. & Marku, E. (2024). *Internationalisation at Home (IaH). Introductory Handbook*. UUKi Outward Student Mobility Network. <https://www.universitiesuk.ac.uk/sites/default/files/uploads/UUKi/IaH%20handbook/IAH%20UUKi%20150124%20v2.pdf>
14. Kononenko, V. (2008). *Mova u Konteksti Kultury [Language in the Context of Culture]*. Play.

REFERENCES:

1. Bennett, M. (2017). Developmental Model of Intercultural Sensitivity. In *Intercultural Communication Training Theories, Issues, and Concepts* <https://doi.org/10.1002/9781118783665.ieicc0182>
2. Bennett, M. (2013). *Basic Concepts of Intercultural Communication, Second Edition: Paradigms, Principles, & Practices*. Nicholas Brealey Publishing.
3. Byram, M. (2009). Intercultural citizenship and foreign language education. *Langue, Interculture, Communication. Syn-Thèses, eISSN: 2585-2647*, (2), 17–36. <https://doi.org/10.26262/st.v0i2.5141>
4. Byram, M. (2021). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence: Revisited* (2nd ed). Multilingual Matters.
5. Byram, M., & Hu, A. (Eds). (2013). *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning* (2nd edition). Routledge.

6. Deardorff, D. K. (2021). *Manual for developing intercultural competencies: Story circles*. Routledge, Taylor & Francis Group.
7. Kramersch, C. (1998). *Language and Culture*. OUP Oxford.
8. Kramersch, C. (2021). *Language as Symbolic Power*. Cambridge University Press.
9. Manning, A., & Colaiacomo, S. (Eds). (2021). *Innovations in Internationalisation at Home*. Cambridge Scholars Publishing.
10. Nizegorodcew, A., Bystrov, Y., & Kleban, M. (2011). *Developing intercultural competence through English: Focus on Ukrainian and Polish Cultures*. Wydawnictwo UJ.
11. Podlevska, N., Swetly, V., Hereha, M., Halukha, L., & Panochko, M. (2024). Intercultural Communication in Ukrainian Higher Education Institutions. *Conhecimento & Diversidade*, 16, 247–269. <https://doi.org/10.18316/rcd.v16i42.11683>
12. Spivakovskiy, O., Omelchuk, S., Malchykova, D., Tsapiv, A., & Lemeshchuk, O. (2023). Academic solidarity and digitization: Management of a displaced university. *Problems and Perspectives in Management*, 21, 40–51. [https://doi.org/10.21511/ppm.21\(2-si\).2023.06](https://doi.org/10.21511/ppm.21(2-si).2023.06)
13. Manning, A. & Marku, E. (2024). *Internationalisation at Home (IaH). Introductory Handbook*. UUKi Outward Student Mobility Network. <https://www.universitiesuk.ac.uk/sites/default/files/uploads/UUKi/IaH%20handbook/IAH%20UUKi%20150124%20v2.pdf>
14. Kononenko, V. (2008). *Mova u Konteksti Kultury [Language in the Context of Culture]*. Play.

Дата першого надходження статті до видання: 29.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

НОТАТКИ

Наукове періодичне видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія «ГЕРМАНІСТИКА
ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ»**

Випуск 1

Коректура • *Я.І. Вишнякова*

Комп'ютерна верстка • *В.Б. Гайдабрус*

Дата розміщення онлайн – 29.05.2026 р.

Дата друку – 30.05.2026 р.

Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 7,67.

Замов. № 0526/571. Наклад 100 прим.

Видавничий дім «Гельветика»

65101, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1

Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.